

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
BANKININKYSTĖS IR INVESTICIJŲ KATEDRA

MONIKA RAČINSKAITĖ

BALDŲ GAMYBOS ĮMONĖS VEIKLOS
EFEKTYVUMO VERTINIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė

doc. dr. Laura Ivaškevičiūtė

VILNIUS, 2015

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
BANKININKYSTĖS IR INVESTICIJŲ KATEDRA

BALDŲ GAMYBOS ĮMONĖS VEIKLOS
EFEKTYVUMO VERTINIMAS

Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa FVmns3-02

Recenzentas

Vadovė

_____ **doc. dr. Laura Ivaškevičiūtė**
2015

Atliko

_____ **stud. M. Račinskaitė**
2015

VILNIUS, 2015

TURINYS

ĮVADAS.....	8
1. ĮMONIŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORIJA	11
1.1. Įmonės veiklos vertinimo metodų ir sistemų ypatumai	11
1.2. Įmonės veiklos efektyvumo koncepcija	16
1.3. Įmonių veiklos efektyvumo vertinimo modeliai	20
1.3.1. Subalansuotų rodiklių sistema	20
1.3.2. Veiklos prizmės modelis	23
1.3.3. Finansinių santykinų rodiklių analizė	24
2. ĮMONĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO METODOLOGIJA.....	29
2.1. Veiklos efektyvumo vertinimo rodiklių analizė.....	29
2.2. Baldų gamybos įmonių veiklos ypatumai	39
2.3. Tyrimo procesas	42
2.4. Įmonių veiklos efektyvumo vertinimo modelis	45
3. ĮMONĖS UAB „X“ VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	50
3.1. Finansinių ataskaitų horizontalioji ir vertikalioji analizės	50
3.1.1. Horizontalioji balanso analizė	50
3.1.2. Vertikalioji balanso analizė	54
3.1.3. Horizontalioji ir vertikalioji pelno (nuostolių) analizė	57
3.2. Įmonės UAB „X“ santykinų veiklos rodiklių analizė.....	59
3.2.1. Veiklos efektyvumo rodiklių vertinimas	59
3.2.2. Pelningumo rodiklių vertinimas	64
3.2.3. Mokumo rodiklių vertinimas	67
3.3. UAB „X“ įmonės vertinimo rezultatų apibendrinimas ir rekomendacijos	70
IŠVADOS IR PASIŪLIMAI.....	76
LITERATŪROS SĄRAŠAS	79
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	87
SANTRAUKA	89
SUMMARY	91
PRIEDAI	93

PRIEDAI

- 1 priedas. Horizontalioji balanso analizė
- 2 Priedas. Horizontalioji kapitalo ir įsipareigojimų analizė
- 3 priedas. Vertikaliąji balanso analizė
- 4 Priedas. Vertikaliąji kapitalo ir įsipareigojimų analizė
- 5 priedas. Horizontalioji pelno (nuostolių) analizė
- 6 priedas. Vertikaliąji pelno (nuostolių) analizė
- 7 Priedas. Mokumo rodikliai ir pelningumo rodikliai
- 8 Priedas. Veiklos efektyvumo rodikliai ir baldų pramonės šakos rodikliai

LENTELĖS

1 lentelė. Rodikliai įvertinantys ilgalaikius įsipareigojimu.....	38
2 lentelė. Vidutinės baldų pramonės šakos ir kitų šakos rodiklių reikšmės 2009-2013 m. laikotarpiu.....	42
3 lentelė. Veiklos efektyvumo vertinimo rodikliai.....	48
4 lentelė. Įmonių ir šakos veiklos efektyvumo rodikliai	60
5 lentelė. Įmonių ir šakos pelningumo rodikliai.....	64
6 lentelė. Įmonių mokumo rodikliai.....	68

PAVEIKSLAI

1 pav. Sąlygos sėkmingam įmonės veiklos vertinimui	12
2 pav. Tinkamų veiklos vertinimo priemonių kūrimo dėsniai	13
3 pav. Veiklos efektyvumo įvertinimas, remiantis tam tikrais elementais	14
4 pav. Veiklos vertinimo metodai..	15
5 pav. Veiklos efektyvumo samprata Lietuvos ir užsienio autorių mokslinėje literatūroje	18
6 pav. Veiklos ekonominį efektyvumą lemiantys veiksniai	19
7 pav. Subalansuotų rodiklių sistemos modelis	21
8 pav. Veiklos prizmės modelis	23
9 pav. Teorinis veiklos vertinimo modelis, remiantis santykiniais finansiniais rodikliai	27
10 pav. Turto apyvartumo rodiklių klasifikacija	30
11 pav. Trumpalaikio turto apyvartos ciklas	30
12 pav. Išlaidų lygio rodikliai	33
13 pav. Pelningumo rodiklių grupės	34
14 pav. Pardavimų pelningumo rodikliai.....	34
15 pav. Turto pelningumo rodikliai	36
16 pav. Kapitalo pelningumo rodikliai	36
17 pav. Empirinio tyrimo etapai	44
18 pav. Įmonių veiklos ekonominio efektyvumo vertinimo modelis	47
19 pav. UAB „X“ baldų įmonės turto dinamika 2009-2013 m.	51
20 pav. UAB „X“ baldų įmonės ilgalaikio ir trumpalaikio turto dinamika 2009-2013 m.	51
21 pav. UAB „X“ baldų įmonės kapitalo pokyčiai 2009-2013 m.	52
22 pav. UAB „X“ baldų įmonės mokėtinų sumų ir įsipareigojimų pokyčiai 2009-2013 m.....	53
23 pav. UAB „X“ baldų įmonės po vienerių metų mokėtinų sumų ir ilgalaikių įsipareigojimų pokyčiai 2009-2013 m.	53
24 pav. UAB „X“ baldų įmonės trumpalaikių įsipareigojimų pokyčiai 2009-2013 m.....	53
25 pav. UAB „X“ baldų įmonės turto sudėties lyginamųjų svorių dinamika 2009-2013 m.	54
26 pav. UAB „X“ baldų įmonės nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų lyginamųjų svorių dinamika 2009-2013 m.	55
27 pav. UAB „X“ baldų įmonės nuosavo kapitalo lyginamųjų svorių dinamika 2009-2013 m.....	56
28 pav. UAB „X“ baldų įmonės mokėtinų sumų ir įsipareigojimų sudėtinių dalių lyginamųjų svorių dinamika 2009–2013 m.	56
29 pav. UAB „X“ baldų įmonės pardavimo pajamos ir savikaina 2009-2013 m.	57
30 pav. UAB „X“ baldų įmonės grynasis pelnas 2009-2013 m.	58

31 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos turto apyvartumo rodiklių dinamika 2009-2013 m.	61
32 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos ilgalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika 2009-2013 m.	62
33 pav. Įmonių UAB „X“ ir AB „Y“ trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika 2009-2013 m.	63
34 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos debitorinio įsiskolinimo apyvartumo rodiklių dinamika 2009-2013 m.....	63
35 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos grynojo pelningumo rodiklių dinamika 2009-2013 m.	65
36 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos turto grynojo pelningumo rodiklių dinamika 2009-2013 m.	66
37 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos nuosavo kapitalo grynojo pelningumo rodiklių dinamika 2009-2013 m.....	67

IVADAS

Temos aktualumas. Finansinė atskaitomybė ir finansiniai rezultatai yra svarbiausias informacijos apie įmonės veiklą šaltinis. Taigi finansinė analizė yra vienas iš objektyviausių būdų tinkamai įvertinti įmonės informaciją. Finansiniai sprendimai paprastai siejami su ateities įvykiais ir remiasi prognozavimo informacija, kuri padeda kurti ateities planus, priiminėti teisingus sprendimus, o esant neigiamiems požymiams, imtis priemonių jiems likviduoti. Tik savalaikė ir objektyvi finansų ir ūkinės veiklos analizė sudaro galimybę įvairių lygių vadovams parengti alternatyvius savo veiklos modelius ir priimti racionalesnius valdymo sprendimus tam tikram laikotarpiui. Subalansuota įmonės finansinė būklė yra sėkmingos veiklos rezultatas ir pagrindinė sėkmingos veiklos sąlyga. Nepakankamas dėmesys verslo rizikai ar netinkamas jos valdymas gali pabloginti finansinę būklę ir finansinius rodiklius. Pirmiausia gali pritrūkti apyvartinių lėšų, nevykdanti sutarčių sąlygų, gali kilti tiekėjų ir verslo partnerių neigiama reakcija, grėsmė veiklos tęstinumui. Todėl įmonės finansinę būklę reikia nuolat stebėti bei vertinti rodiklių kaitą.

Atlikus įmonės veiklos ekonominio efektyvumo vertinimą, remiantis atitinkamais rodikliais, įmonės vadovai gali priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalių išteklių valdymo variantus ir veiklos efektyvumo didinimo priemones. Vertinant įmonės veiklos efektyvumą atskleidžiami veiklos rezervai, apskaičiuojama jų apimtis ir galimybės geriau dirbti, racionaliau naudojant nefinansinius ir finansinius išteklius. Analizės išvados suteikia galimybę objektyviai įvertinti esamą įmonės situaciją, lanksčiai reaguoti į rinkos pokyčius. Informacija apie įmonės veiklos efektyvumo pasikeitimus naudinga įvertinant investicijas, finansavimą ir veiklos aktyvumą per ataskaitinį laikotarpį. Tinkamai ir objektyviai neįvertinus informacijos, negalima priimti tikslių valdymo sprendimų, numatant įmonės perspektyvas.

Problema. Efektyvumo rodiklių vertinimas ir pagrindimas turi įtakos vertinant įmonės esamą būklę ir veiklos rezultatus bei jos veiklos tęstinumą. Kaip įmonėse nustatyti veiklos efektyvumo gerinimo sritis ir kokios veiklos efektyvumo gerinimo priemonės yra tinkamos ir didinančios įmonių veiklos efektyvumą?

Objektas. Įmonių veiklos efektyvumas.

Temos tikslas. Išanalizavus mokslinėje literatūroje pateikiamus įmonės veiklos efektyvumo vertinimo metodus, atlikti baldų gamybos įmonės veiklos vertinimą.

Tyrimo hipotezė. Veiklos efektyvumo rodiklių (finansinių ir analogiškų koeficientų) pagalba galima apibūdinti gamybinės įmonės veiklos efektyvumo dinamiką, kuri leidžia spręsti apie įmonės veiklos efektyvumą.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti teorinius įmonės veiklos efektyvumo vertinimo metodų ir sistemų ypatumus, veiklos efektyvumo koncepciją ir vertinimo modelius.
2. Parengti įmonės veiklos efektyvumo vertinimo metodologiją.
3. Atlikti įmonės UAB „X“ veiklos efektyvumo vertinimą, remiantis sukurtu vertinimo modeliu, ir pateikti pasiūlymus įmonės UAB „X“ efektyvumo tobulinimui.

Tyrimo metodai. Darbe naudojami finansinės analizės, mokslinės literatūros apibendrinimo, taikomi duomenų lyginimo, grupavimo, detalizavimo grafiniai ir apibendrinimo metodai. Empirinėje darbo dalyje įvertinti įmonės finansinei būklei taikyti horizontaliosios ir vertikaliosios bei santykinų rodiklių analizės metodai. Finansinės atskaitomybės dokumentams ir statistiniams duomenims apdoroti naudojamas MS Excel programinis paketas.

Pagrindiniai analizės šaltiniai. Lietuvos ir užsienio autorių moksliniai straipsniai, informacija internete, kiti spaudos leidiniai, Lietuvos statistikos departamento duomenys. Finansiniai skaičiavimai atlikti remiantis UAB „X“ ir AB „Y“ finansinės atskaitomybės dokumentais: balanso (2009-2013 m.), pelno (nuostolių) ataskaitomis (2009-2013 m.).

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro keturios pagrindinės dalys. Pirmoje – dalyje – išnagrinėti ir susisteminti įvairių Lietuvos ir užsienio autorių teoriniai ir praktiniai įmonių veiklos vertinimo metodų ir sistemų ypatumai, apteikta veiklos efektyvumo koncepcija ir išnagrinėti įmonių veiklos vertinimo modeliai. Antrojoje dalyje pateikta įmonių veiklos vertinimo rodiklių analizė, pasirenkant konkretų teorinį modelį, kuris bus taikomas empirinėje darbo dalyje. Sudaromas praktinis finansinių santykinų rodiklių modelis ir pateikiama jo analizė, nurodant kiekvieno rodiklio esmę ir rezultato reikšmingumą. Pagrįsta tiriamosios dalies metodologija. Trečiojoje – empirinėje – darbo dalyje taikant horizontaliosios ir vertikaliosios analizės metodus, atlikta UAB „X“ finansinės veiklos analizė, apskaičiuoti ir išanalizuoti veiklos efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodikliai. Tyrimas baigiamas išvadomis ir pasiūlymais. Darbą sudaro 93 puslapiai. Paruošta 6 lentelių, 37 paveikslai ir 8 priedų.

Darbo naujumas ir tyrimo rezultatai. Atliktas tyrimas padės įmonei numatyti plėtros galimybes ne tik teoriškai. UAB „X“ vadovybė vadovaujasi finansinių ataskaitų rezultatais. Tačiau detali finansinė analizė nėra atliekama kasmet. Todėl finansinės būklės ir veiklos efektyvumo analizės rezultatai padės įvertinti ne tik plėtros galimybes, bet ir kitus ekonominius aspektus, kaip savikainos lygis, įsiskolinimas ir veiklos sąnaudos. Remiantis nustatytomis probleminėmis sritimis, įmonės vadovybė galės atlikti tam tikrus pakeitimus ir pasiekti didesnę veiklos efektyvumą.

Darbo ribotumai. Įmonės vadovybės prašymu tikrasis įmonės pavadinimas neskelbiamas. Empirinėje darbo dalyje nagrinėjamas laikotarpis yra nuo 2009 metų iki 2013 metų, kadangi magistro

rašymo eigoje įmonė neturėjo užbaigtų 2014 metų finansinių ataskaitų, šios ataskaitos planuojamos užbaigti 2015 m. gegužės mėnesį.

1. ĮMONĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Įmonės veiklos vertinimo metodų ir sistemų ypatumai

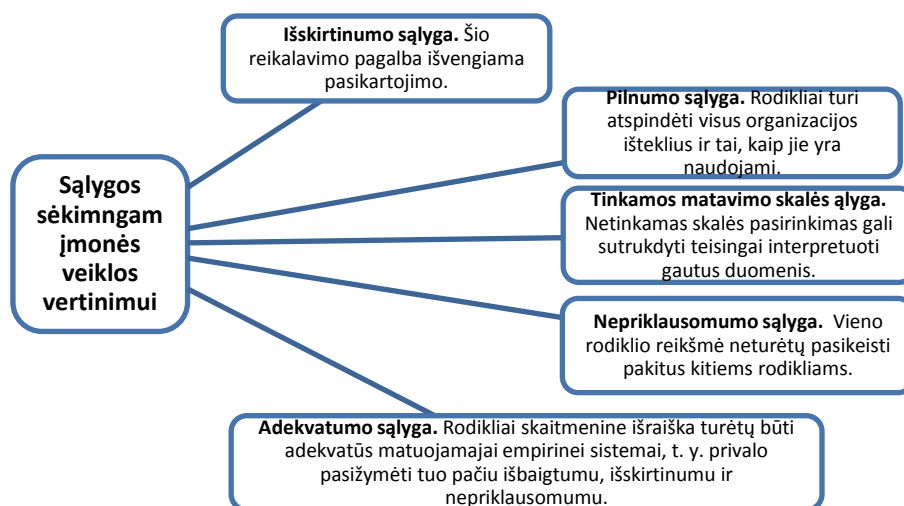
Pastarąjį dešimtmetį įmonių veiklos efektyvumo matavimo ir vertinimo klausimais buvo plačiai diskutuojama mokslinėje literatūroje. Pasak Klovienės (2012) paskutinįjį dešimtmetį spartėjanti gamybos, informacinių bei komunikacijos technologijų pažanga, kurią paskatino ekonomikos globalizacija, formuoja kintančią ir sudėtingėjančią verslo aplinką. Tai lėmė stiprėjančius konkurencinius ryšius. Atsižvelgiant į tai, įmonės siekiančios sėkmingai vykdyti veiklą turi, ne tik ją vykdyti geriau už savo konkurentus, tačiau taip pat pastoviai prisitaikyti prie besikeičiančių sąlygų. Greitesnį prisitaikymą ir reakciją į besikeičiančią verslo aplinką lemia greitai priimami sprendimai, pagrįsti savalaiki informacija ir tinkamu jos srautu. Pasak Mackevičiaus (2007) svarbiausi įmonių uždaviniai norint vykdyti efektyvią veiklą yra prisiderinimas prie kintančių sąlygų bei reikalingų sprendimų priėmimas, pertvarkant įmonės organizacinę valdymo struktūrą, numatant svarbiausius tikslus ir strategijas. Dėl nesugebėjimo persiorientuoti ir atlaikyti didėjančios rinkos konkurencijos įmonės bankrutuoja. Remiantis Sharma, Bhagwat (2007), Mathur *et. al.*, (2011), norint patenkinti besikeičiančius įmonių vadovų poreikius, buvo ieškoma priemonių ir metodų, kurie teiktų informaciją apie esamą situaciją, galimybes ir perspektyvas ateičiai bei užtikrintų tinkamą informacijos srautą bei valdymo naudingumą. Taigi besikeičiant ir sudėtingėjant verslo aplinkos sąlygoms, didėjo veiklos vertinimo svarba.

Pirmosios įmonės veiklos vertinimo sampratos suformuluotos dar aštuntojo dešimtmečio pabaigoje (Metawie, Gilman, 2005), tačiau bendro apibrėžimo nėra iki šiol. Lazauskas ir kt. (2011), remiantis Neely (1995) atlikta įmonių veiklos vertinimo sistemų analize, nurodo jog veiklos vertinimas, matas ir sistema apibrėžiama taip:

- veiklos vertinimas traktuojamas kaip veiksmo efektyvumo ir/arba veiksmingumo išreiškimo skaičiais procesas;
- veiklos vertinimo matas apibūdinamas, kaip rodiklis išmatuojantis ir įvertinantis veiksmo efektyvumą ir/arba veiksmingumą;
- veiklos vertinimo sistema apibūdinama, kaip rodiklių rinkinys, naudojamas įvertinti ir išmatuoti veiklos efektyvumą ir/arba veiksmingumą.

Šios sistemos apima ne tik finansinius ir nefinansinius rodiklius, tačiau jose dominuoja vidinių ir išorinių įmonės procesų, darbuotojų ir vartotojų vertinimas. Sistemose dažniausiai išskiriamas ir akcentuojamas finansinių ir nefinansinių rodiklių balansas, taip pat veiklos vertinimo sąsajos su įmonės strategija ir jos įgyvendinimu, įmonės procesai, kiekybinių ir kokybinių rodiklių naudojimas bei vidinis ir išorinis įmonės veiklos vertinimas.

Vėliau veiklos matavimo sistemos apibrėžimas buvo išplėstas ir į apibrėžimą buvo įtraukiama visa pagalbinė infrastruktūra, kurios pagalba reikiama informacija surenkama, palyginama, suskirstoma, išanalizuojama, interpretuojama arba pakeičiama. Gimžauskienės (2007), nurodo jog veiklos vertinimo sistemos apibrėžimas ne tik susieja veiklos vertinimo ir mato suvokimą, tačiau yra akcentuojama jo teikiama nauda. Pasak autorių veiklos vertinimas naudojamas siekiant nustatyti konkurencinę padėtį, ieškant probleminių sričių arba padedant įmonėms atnaujinti strateginius tikslus ir priimti taktinius sprendimus, siekiant bendrųjų įmonės tikslų. Taticchi *et all.* (2010) teigimu, veiklos vertinimas laikomas pažangios įmonės bruožu, nurodančiu įmonės esama realią padėtį ir kokia linkme ji eina. Pasak šių autorių veiklos vertinimas apibrėžiamas, kaip metrikos rinkinys, kurio naudojantis siekiama įvertinti veiklos efektyvumą ir veiksmingumą. Roos (2005) teigia, kad sėkmingas veiklos vertinimas turi atitikti tam tikras sąlygas (žr. 1 pav).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis (Roos, 2005)

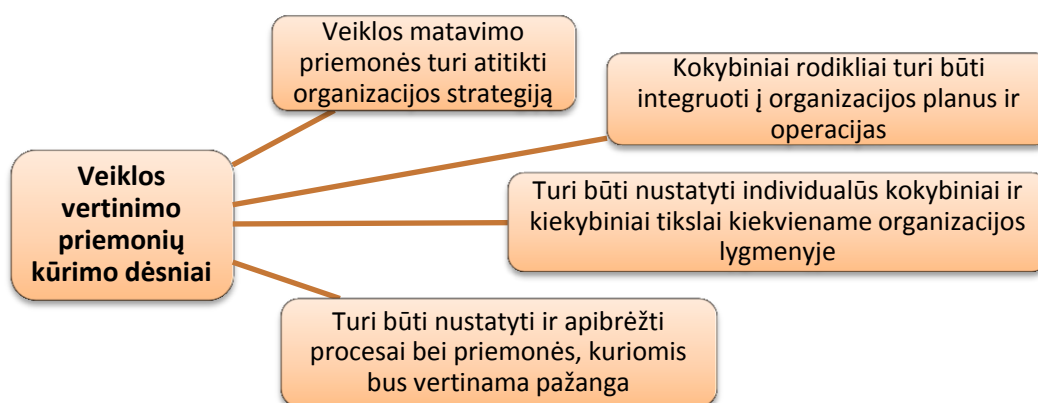
1pav. Sąlygos sėkmingam įmonės veiklos vertinimui

Gimžauskienė (2007) teigia, kad įmonės veiklos vertinimas, tai procesas, kurio metu gauta informacija leidžia padaryti išvadą apie nagrinėjamą objektą, lyginant jį su pasirinktu etalonu. Veiklos vertinimas turi sąsają su planavimu, kuris veiklos vertinimą leidžia nagrinėti kaip sistemą. Įmonės veiklos vertinimo sistemą galima išskaidyti į finansinio ir nefinansinio vertinimo sistemas. Tai rodo, kad veikla gali būti vertinama finansiniais bei nefinansiniais rodikliais. Rompho ir Boonitt (2012) nurodo, kad veiklos vertinimo sistema įmonės valdyje užima itin svarbią vietą. Veiklos vertinimo sistemos pagalba nurodomas ne tik įmonės veiklos sėkmingumas, tačiau, jei sistema yra naudojama tinkamai, ji gali padėti įmonei įgyvendinant užsibrėžtas strategijas.

Henri (2004) ir Sudnicko (2008) nuomone veiklos matavimo sistemoms yra būdingi keturi aspektai:

- kontrolė – tai anksto iškeltų tikslų ir pasiektų rezultatų sulyginimas ir esant poreikiui veiklos koregavimas;
- dėmesio sutelkimas. Tai signalai, kurie leidžia atsakyti į klausimą: „kur yra problema?“;
- strateginių sprendimų priėmimas. Tinkamiausias strateginių sprendimų priėmimas gali būti nustatomas remiantis matavimo informacija kartu su nustatytais priežasties pasekmės, numatytų tikslų ir vidinių procesų ryšiai;
- įteisinimas. Veiklos vertinimo sistema gali būti naudojama priimtiems įmonės strateginiams sprendimams pagrįsti ar pateisinti.

Santos *et al.* (2005) teigia, kad veiklos vertinimas įmonėms leidžia įvertinti faktinę verslo būklę ir gauti grįžtamąjį ryšį, kuris padeda įgyvendinti užsibrėžtus tikslus ir pasiekti pageidaujamų rezultatų. Pasak Hatry (2006), veiklos vertinimas tai yra reguliarus efektyvumo ir rezultatų matavimas. Autoriaus teigimu, įmonei, kuri siekia maksimalios naudos, vienas iš aktualiausių klausimų valdant įmonę yra matavimų reguliarumas. Parinktos tinkamos matavimo priemonės veiklai vertinti, padeda nustatyti įmonės veiklos efektyvumą, planus ir resursų šaltinius. Todėl įmonės atsižvelgdamos į esamą situaciją gali analizuoti veiklos optimizavimo ir tobulinimo galimybes. Pagal Kontautaitę ir Zinkevičiūtę (2013), veiklos matavimo priemonės turi padėti parodyti išorinės ir vidinės įmonės veiklos rezultatus bei efektyvumą. Tokios vertinimo priemonės parodo veiklos vykdymo sėkmingumą ir tikslų siektinumą. Jomis turi būti galima apibrėžti tiek finansinę tiek nefinansinę veiklą. Santos *et al.* (2005), rekomenduoja kuriant tinkamas veiklos vertinimo priemones, laikytis tam tikrų pagrindinių dėsnių (žr. 2 pav.).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis (Santos *et al.*, 2005)

2 pav. Tinkamų veiklos vertinimo priemonių kūrimo dėsniai

Murat ir Baki (2007) teigia, jog yra sukurta daug būdų ir metodų efektyvumui vertinti. Pasak autoriaus aptinkama didelė metodų ir kriterijų įvairovė – kaip ir kokius rodiklius pasirinkti ir juos

susieti tarpusavyje. Tačiau mokslinėje literatūroje nėra vieningos nuomonės, kaip ir kokiais pagrindiniais kriterijais ar rodikliais reikia remtis vertinant veiklos ekonominį efektyvumą ir kokių modelių pagalba tai atlikti geriausiai. Vertinant veiklos efektyvumą nuo paprasčiausių matavimo rodiklių rinkinių pereinama prie sudėtingų veiklos matavimo rodiklių sistemų, kuriose matuojami ne tik jau pasiekti rezultatai arba įvertinama esama momentinė padėtis, bet ir numatomas pasirengimo etapas veiklai ateityje. Taigi veiklos vertinimo sistema yra tarsi kompleksas užduočių, į kurių vykdymą turi būti įtraukti visi įmonės darbuotojai: tiek vertinant veiklą, tiek imantis tam tikrų priemonių, jog rodikliai būtų pakreipti į vieną ar kitą pusę (Sudnickas, 2008). Pagal Sudnicką (2008) veiklos vertinimo rodikliai gali būti įvairiai klasifikuojami į galutinius rodiklius ir rodiklius turinčius įtakos galutiniams rodikliams, išorinius ir vidinius bei objektyvius ir subjektyvius.

Veiklos vertinimo kriterijai padeda ne tik optimizuoti įmonės veiklą, bet ir siekti bendrųjų įmonės tikslų. Navickas ir Sujeta (2008) akcentuoja, jog efektyvumo vertinimo kriterijai, kaip ir pačios efektyvumo sampratos formavimas, turi būti parenkami atsižvelgus į efektyvumo vertinimo tikslus: ekonominio vieneto konkurencingumo didinimas, inovacijų kūrimas ir panašiai. Tačiau pasirinkti tinkamus kriterijus, pagal kuriuos bus vertinama įmonės veikla nėra lengva. Nerekomenduojama koncentruotis ties viena sritimi, nes tai gali turėti neigiamos įtakos kitoms sritims. Pavyzdžiui, koncentravimasis tik į kainą, gali neigiamai įtakoti kokybę, to pasekoje atsiranda neigiamas poveikis visai įmonės veiklai ir greičiausiai neatitinka įmonės strategijos (Kontautaitė, Zinkevičiūtė, 2013). Tačiau būtina pastebėti, kad norint žinoti ar veikla vykdoma efektyviai ar neefektyviai, ji turi būti įvertinama remiantis tam tikrais elementais (žr. 3 pav).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis (Kontautaitė ir Zinkevičiūtė, 2013)

3 pav. Veiklos efektyvumo įvertinimas, remiantis tam tikrais elementais

Pasak Lydekos ir Drilingo (2003), svarbiausia yra ne metodo ar sistemos pasirinkimas, kuriuo remiamasi vertinant veiklos efektyvumą, bet kiek svarbus gautas teigiamas rezultatas. Pagrindiniai

rodikliai, kurie turi įtakos efektyvumui, yra nekintantys. Murat ir Baki. (2007) teigia, kad analizuojant veiklos efektyvumo vertinimo būdus ir metodus yra sukurta daug metodų efektyvumui vertinti. Frazelle (2002) sukurtas metodas apimantis keturias kryptis (kokybę, reakcijos laiką, kainą, produktyvumą), suteikia galimybę apimti visas įmonės sritis. Dana *et al.* (2010) pateikia tokias kriterijų reikšmes:

- kokybės kriterijus pritaikomas ir apskaičiuojamas nesudėtingai. Jis apibūdina, kaip organizacija vykdo savo veiklą;
- reakcijos laiko kriterijus nusako, kiek laiko trunka atlikti konkretų procesą. Analizuojamas kriterijus atskleidžia, kuriame proceso etape būtų galima sumažinti laiko sąnaudas ir padaryti veiklą efektyvesne;
- produktyvumo kriterijus, atskleidžia, kaip efektyviai naudojami turimi resursai;
- kainos kriterijus padeda stebėti ir valdyti kainų pokyčius, padeda nustatyti klientams bazines kainas, už teikiamas paslaugas, nepatiriant nuostolio.

Slatkevičienės (2001) teigimu, veiklos efektyvumo vertinimui turėtų būti sukurtas subalansuotas rodiklių kompleksas. Rodikliai turėtų būti orientuoti į klientų dabartinę ir ateities poreikių tenkinimą bei nuolatinį procesų tobulinimą. Vidickienė (2004), nagrinėdama veiklos efektyvumo vertinimą, taip pat nurodė subalansuotą rodiklių sistemą. Tačiau autorės teigimu, veiklos vertinime reikėtų laikytis holistinio (visuminio) požiūrio ir į veiklos valdymą žiūrėti kaip į vientisą visumą, neskaidant objekto į paprastesnes dalis. Autorė išskiria šiuos veiklos vertinimo metodus (žr. 4 pav.).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis (Vidickienė, 2004)

4 pav. Veiklos vertinimo metodai

Tradiciniuose ekonomikos modeliuose veiklos efektyvumas vertinamas įvairiais rodikliais. Pasak Dennis (2006) efektyvumą galima nustatyti remiantis tam tikrais finansiniais bei ekonominiais

rodikliais. Mokslinėje literatūroje rodikliai apibūdinantys veiklos efektyvumą, vadinami įvairiai. Efektyvumo rodiklių grupė, gali būti vadinama ne tik įmonės veiklos efektyvumo, bet ir apyvartinio kapitalo aktyvumo, apyvartumo ir fondų valdymo rodikliais (Mackevičius 2007). Darškuvienė ir kt., (2006) teigia, kad efektyvumas gali būti įvertintas naudojant vertės kūrimo rodiklius. Rodikliai apima išorinių rinkos veiksnių, vidinių įmonės veiksnių ir akcininkų požiūrio įvertinimą. Vertinant efektyvumą, išskiriami du aspektai: išlaidų efektyvumas, kai rezultatai siejami su finansinių išteklių panaudojimu, ir darbo efektyvumas, kai rezultatai lyginami su reikšmingiausiu produktyvumo veiksnium – personalo dydžiu. Taip pat veiklos efektyvumą galima nustatyti remiantis investuoto kapitalo arba turimų finansinių išteklių panaudojimu. Taigi ekonominį efektyvumą galima įvertinti pagal veiklos pelningumo, rentabilumo ir turto pelningumo rodiklius.

Remiantis išnagrinėta mokslinė literatūra, apibendrinant galima teigti, kad apibrėžiant veiklos efektyvumą, jos tikslas yra gauti kuo didesnę pelną, patiriant kuo mažesnius nuostolius, tačiau literatūroje nėra pateikiama vieninga sistema, metodai ar kriterijai, padedantys šį tikslą pasiekti. Pateikti galimi veiklos efektyvumą įvertinantys modeliai, sistemos, rodikliai ar kriterijai vienaip ar kitaip padeda įmonėms įvertinti esamus pasiekimus, darbo trūkumus, išaiškinti vidinius gamybos rezervus ir numatyti organizacines technines priemones veiklos gerinimui. Tačiau įmonėms svarbu turėti savo finansinių santykinių rodiklių sistemą ar metodą, sudaryta iš suprantamų ir lengvai praktiškai pritaikomų rodiklių, kurie net ir kintančiomis ekonominės aplinkos sąlygomis suteiktų galimybę įvertinti konkrečios įmonės veiklos efektyvumą ir valdymo sprendimų priėmimo tikslumą.

1.2. Įmonės veiklos efektyvumo koncepcija

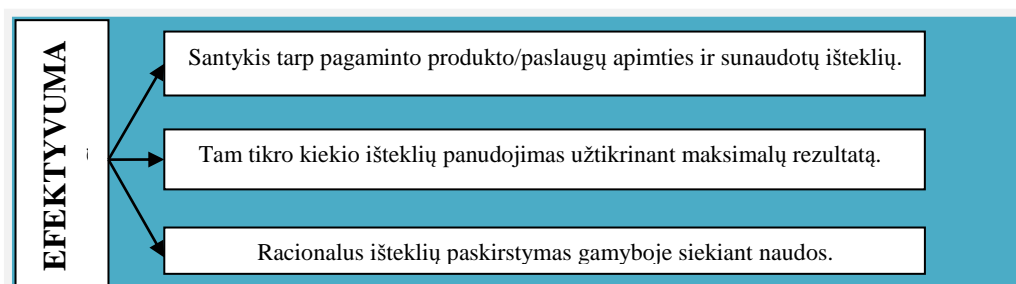
Nustatant ar veikla vykdoma sėkmingai, ilgą laiką daugiausia dėmesio buvo skiriama galutiniam rezultatui: pelnui, pelningumui, investuoto kapitalo grąžai. Kiekviena įmonė verslo aplinkoje, sutelkdama pastangas ties pelno didinimu, siekia tapti konkurencingesnė. Taigi vis daugiau dėmesio yra skiriama verslo procesų veiksmingumui ir efektyvumui (Plakoutsi *et al.*, 2013). Tačiau dviejų ar daugiau įmonių, kurių pelningumas yra vienodas, efektyvumo lygis priklausantis nuo išteklių panaudojimo racionalumo lygio, gali būti skirtingas.

Pagal Galinieneį ir Mašalaitytę (2007) nėra tokios verslo sferos, kurios nepalietų efektyvumo klausimas: išteklių panaudojimo efektyvumas, gamybos proceso efektyvumas, teikiamų paslaugų efektyvumas, darbuotojų veiklos efektyvumas ar vadovavimo sprendimo efektyvumas. Taigi galima teigti, kad efektyvumas yra nuolat veikiantis ir universalus komercinės ūkinės veiklos bei jo skatinimo veiksnys, taikomas įmonių veiklai vertinti.

Teorinius veiklos efektyvumo matavimo ir vertinimo aspektus nagrinėjo užsienio (Browne 2005; Lahtinen, Toppinen 2008; Lam *et al.* 2009; Ponikvar *et al.* 2009) ir Lietuvos (Činga ir kt. 2001; Ginevičius, Podvezko 2008; Vinciūnienė ir Rauluškevičienė 2009; Mackevičius, Valkauskas 2010) mokslininkų. Bendriausia prasme efektyvumas suprantamas, kaip santykis tarp pagaminto produkto ir/ar paslaugų apimtys ir jiems panaudotų išteklių. Sudek (2008) teigimu, efektyvumas suprantamas kaip rezultato ir išlaidų santykis. Šio santykio reikšmė atitinkamai lemia efektyvumo dydį. Tai reiškia, kad kuo šio santykio reikšmė didesnė/mažesnė, tuo didesnis/mažesnis efektyvumas. Efektyvumas gali būti suprantamas, kaip gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis didžiausią produkcijos apimtį, taip pat gali būti apibūdinamas ir kaip rezultatų pasiekimo laipsnis (Kancerevyčius 2009, Lydeka, Drilingas 2001). Alinaitwe *et al.* (2009) efektyvumą apibrėžia kaip įmonės galimybę įgyvendinti savo misiją per stiprų valdymą, vadovavimą ir tikslų siekimą. Aniulytė J. ir kt. (2010) teigia, „bendru atveju įmonės veiklos efektyvumo koncepcija pagrįsta idėja, kad įmonė yra apgalvotas produktyvaus turto įskaitant žmoniškuosius, fizinius ir kapitalo resursų derinys, kuris naudojamas norint pasiekti nustatytą tikslą“ (p. 216). Daušaitės (2011) nuomone, skirtingi autoriai apibrėždami efektyvumo sąvoką akcentuoja skirtingus aspektus: vieni autoriai išskiria užsibrėžto tikslo siekimo būtinumą, kiti - racionalų išteklių panaudojimą, akcentuojamas ir suinteresuotų šalių poreikio tenkinimo būtinumas.

Deksniėnės ir kt. (2007) nuomone, atliekant esamos įmonės būklės analizę, nagrinėjant ją perspektyviniu požiūriu ar atskleidžiant papildomus rezervus ir galimybes veiklos gerinimui, būtent efektyvumas yra vienas iš svarbiausių įmonės veiklos sėkmingumą identifikuojančių matų. Efektyvumo sąvoka plačiai taikoma ekonomikos teorijoje ir gali būti vartojama keliomis prasmėmis. Tačiau atlikus mokslinės literatūros analizę galima teigti, kad efektyvumo sąvoka yra daugiaprasmė. Pasak Deksniėnės ir kt. (2007) šio termino koncepcija suprantama ir aiškinama įvairiai, dėl nevienodo autorių požiūrio į vykstančių ekonominių procesų prigimtį bei tarpusavio ryšį. Todėl yra formuojamas skirtingas požiūris į tam tikrus rodiklius, kuriais norima išskirti vieną ar kitą įmonės ir/ar visos šakos veiklos ypatybę. Panašios nuomonės laikosi Sudek (2008) teigdamas, kad efektyvumas yra veiklos pasiekimus apibūdinantis matas ir platesnį požiūrį į efektyvumą formuoja laisvos rinkos ekonomikos plėtra, didėjanti konkurencija, nesutampantis požiūris į vykstančius procesus, naujų gamybos bei paslaugų teikimo formų ir valdymo metodų taikymas. Vienas iš požiūrių į efektyvumą siejamas su tradiciniu efektyvumo apibūdinimu. Efektyvumas apibūdinamas, kaip kriterijus, sprendžiant ar įmonė tinkamai paskirsto išteklius. Antrasis požiūris apibrėžiantis efektyvumą, siejamas su maksimaliu galutiniu rezultatu. Jakutis, Bandza (2005) apibrėžiant efektyvumą, taip pat akcentuoja maksimalų galutinį rezultatą ir teigia, kad efektyvumas - tai visų išteklių panaudojimo lygis, kuris užtikrina maksimalų produkto panaudojimą. Slavinskaitė (2012) teigia, kad efektyvumas apibrėžiamas kaip išteklių panaudojimo veiksmingumas, kai planuojamas galutinis rezultatas yra pasiekiamas

mažiausiomis sąnaudomis arba panaudojus turimus išteklius pasiekama maksimalaus rezultato. Panašios nuostatos laikosi ir Newbold (2005), kuris efektyvumą apibūdina kaip būseną, kur bet kokios produkcijos gamybos išlaidos yra minimalios, o gauta nauda – maksimali. Išanalizavus skirtingų autorių nuomones, galima jas sąlyginai suskirstyti į kelias grupes (žr. 5 pav.)

Šaltinis: Deksnienė J. ir kt. 2007, p. 37-44

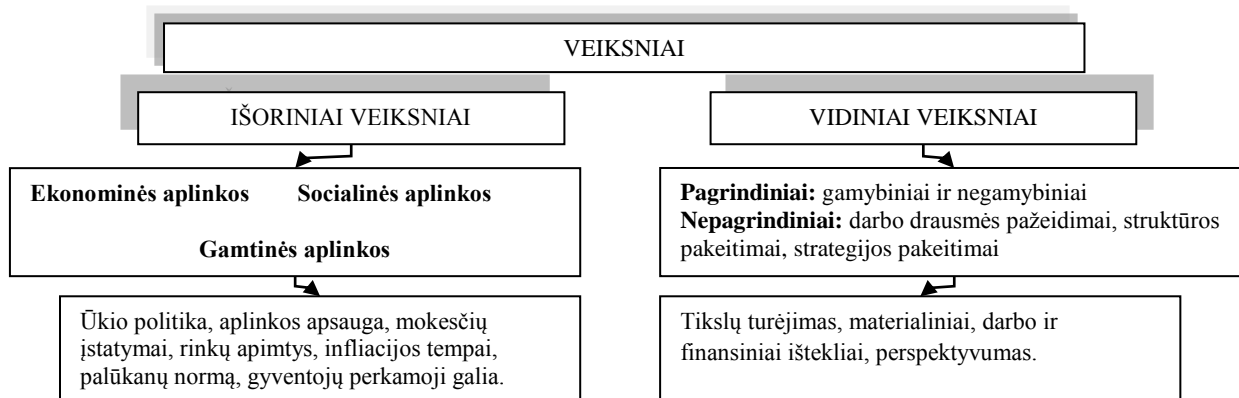
5 pav. Veiklos efektyvumo samprata Lietuvos ir užsienio autorių mokslinėje literatūroje

Analizuojant sąvokas, daugelis ekonomistų remiasi žodynais. Terminų žodyne (2010), pateikiama ši efektyvumo sąvoka: efektyvumu laikomas lygis, kuriuo sistema atitinka savo paskirtį. Pagrindinių ekonomikos terminų ir sąvokų žodyne (2010), efektyvumo sąvoka pateikiama konkretesne prasme: efektyvumas – tai toks gamybos išteklių panaudojimo lygis, kuris garantuoja maksimalų rezultatą. Pateikta efektyvumo sąvoka apima tris efektyvumo tipus – alokacinį, dinaminį ir technologinį. Pagal Lam *et. al.* (2009) greta šių efektyvumo tipų, papildomai reikia išskirti sąnaudų efektyvumą. Vaitkevičiūtė (2007) nurodo, kad tarptautiniame žodžių žodyne efektyvumo apibrėžimas pateikiamas, kaip galutinio rezultato ir sąnaudų, gautų siekiant rezultato, palyginimo laipsnis.

Sparčiai vystantis šalies ekonomikai, didėjant įmonių techniniam bei finansiniam pajėgumui, viena iš aktualiausių sričių įmonės veikloje tampa jos ekonominio efektyvumo įvertinimas, kuris teikia ne tik daug informacijos apie įmonės veiklos vystymąsi, bet ir įpareigoja įmones ieškoti priemonių bei būdų veiklos efektyvumui gerinti. Pasak Andrijauskienės (2004) veikloje pasiekti rezultatai matuojami efektu ir efektyvumu. Šie įmonės veiklos rodikliai yra tarpusavyje glaudžiai susiję. Tačiau, kaip teigia Lukaševičius ir kt. (2005) reikia skirti šias dvi sąvokas. Efektas ekonominiu požiūriu – tai įmonės ūkinės veiklos poveikių rezultatas, kuris dažniausiai išreiškiamas vertine išraiška. Tuo tarpu ekonominis efektyvumas – tai įmonės veiklos veiksmingumas, rezultatyvumas, išreiškiamas ta veikla pasiekto rezultato ir sąnaudų jam pasiekti santykiu. Taigi, veiklos efektyvumas yra gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą. Boguslauskas ir Jagelavičius (2002) teigia, kad ekonominis efektyvumas vertinamas, išreiškiant veiklos rezultato kiekį, kuris palyginamas su tai veiklai reikalingais ištekliais ir tos veiklos apimtimi. Pasak Mackevičiaus (2007) ekonominis efektyvumas suprantamas kaip racionalus lėšų gamybos ar prekybos procese cirkuliavimas, duodantis teigiamą veiklos rezultatą, t.y. pelną bei pinigų srautą, kuris yra būtinas gamybos proceso tęstinumui

palaikyti (t.y. aprūpinimą medžiagomis, darbo ištekliais, sumokėti mokesčius valstybei, laiku atsiskaityti su tiekėjais bei kitais kreditoriais ir pan.). Tuo tarpu Navickas, Sujeta (2008) ekonominį efektyvumą sieja su makroekonominiais rezultatais ir teigia, kad ekonominis efektyvumas yra tokia situacija, kada visapusiškai tenkinami visuomenės poreikiai, esant ribotiems ištekliams.

Ekonominės veiklos efektyvumo įvertinimas labai svarbus verslo subjektams todėl, kad tik įvertinus naudojamus išteklius bei finansinę padėtį galima priimti sprendimus, leidžiančius ateityje įmonei ne tik išgyventi, bet ir stiprinti savo pozicijas. Savo veikloje įmonės nuolat siekia didinti ekonominį efektyvumą, nes nuo jo priklauso įmonės sėkmingo darbo rezultatai. Herbst (2002) nuomone, esminis veiklos efektyvumo kriterijus įmonei, tai vertės kūrimas. Šis aspektas yra būtinas, tačiau kiekvienos įmonės požiūris ir suvokimas kalbant apie vertingus rezultatus yra skirtingas. Pasak Harley *et. al.* (2007) vienoms įmonėms vertė siejasi su pelningumu, kitoms su augimu arba teisėtumu. Veiklos efektyvumas yra daugialypis ir leidžia kurti vertę skirtingais lygiais. Pasak Lekavičienės (2011), įmonių veiklos rodikliai, kurie parodo jos rezultatus: veiksmingumą, ekonomiškumą, produktyvumą, pelningumą, apibūdina efektyvumą, taigi iš dalies gali būti vartojami kaip sinonimai ir turi būti skaičiuojami siekiant jų įvertinti. Mokslo darbuose Navickas, Sujeta (2008) ir Rimkuvienė, Laurinavičienė (2010) akcentuoja, jog efektyvumo vertinimo kriterijai, kaip ir pačios efektyvumo sampratos formavimas, turi būti parenkami atsižvelgiant į efektyvumo vertinimo tikslus, kurie gali būti skirtingi. Pasak Gapšio ir kt. (2006), norint objektyviai ir maksimaliai įvertinti efektyvumą, svarbu ne tik rodiklių nustatymas, bet ir rodiklių rezultatą įtakančių veiksnių, lemiančių įmonės veiklos efektyvumą įvardinimas (žr. 6 pav)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis (Gapšys ir kt., 2006)

6 pav. Veiklos ekonominį efektyvumą lemiantys veiksniai

Remiantis Gapšiu ir kt. (2006), išoriniai veiksniai – tai veiksniai, kurie kyla už įmonės ribų ir daro poveikį įmonės veiklos rezultatams. Šie veiksniai formuoja įmonės veiklos galimybes ir apribojimus. Lyginant vidinius ir išorinius veiksnius, įmonei svarbesni yra vidiniai veiksniai. Vidiniai veiksniai veiklą įtakoja tiesiogiai, nes kyla įmonės viduje, juos sudaro: aiškių tikslų turėjimas;

materialiniai, finansiniai bei darbo ištekliai; perspektyvumas, apibūdinamas kaip įmonės gebėjimas prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų bei siekti užsibrėžtų ilgalaikių veiklos tikslų, diegiant naujas technologijas, įtraukiant į rinką naujus projektus.

Taigi apibendrinant galima teigti, kad efektyvios veiklos siekia visi ekonominiai vienetai, tačiau išanalizuotoje mokslinėje literatūroje nėra vieningos ir tikslios ekonominio efektyvumo sampratos, bei kaip ir kokiais rodikliais ar kriterijais reikia įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, ir kaip tai padaryti geriausiai. Galima teigti, kad skirtingiems autoriams formuluojant efektyvumo sampratą, dažniausiai akcentuojama tai, kad turėtų būti vykdomas veiklos gautino rezultato palyginimas su šiam rezultatui gauti reikiamomis sąnaudomis.

1.3. Įmonių veiklos efektyvumo vertinimo modeliai

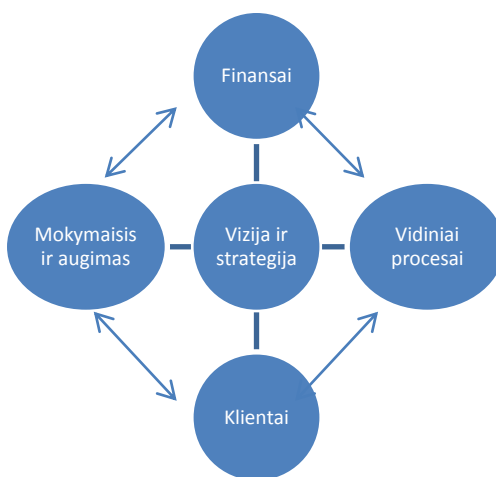
1.3.1. Subalansuotų rodiklių sistema

Marčiulionytės ir kt. (2013) nuomone, šiandieninę įmonės sėkmingą veiklą lemia daugybė veiksnių, kuriuos tinkamai ir racionaliai panaudojant yra vykdoma tiksli, ekonomiškai, efektyvi bei pelninga veikla. Kiekvienos įmonės vadovas turi operatyviai įvertinti savojo verslo tęstinumo prielaidas, išteklių naudojimo efektyvumą, išsiaiškinti neigiamų pokyčių priežastis ir atitinkamai į juos reaguoti. Franceschini et. al., (2013) teigia, kad sistemos skirtos veiklos vertinimui yra diegiamos įmonėse, kuriose siekiama stebėti ir analizuoti įmonių tikslų įgyvendinimą, tinkamą išteklių paskirstymą bei tinkamą valdymo strategijos įgyvendinimą. Tai įtakoja sėkmingą tvaraus įmonės veiklos proceso vystymąsi ateityje.

Subalansuotųjų verslo rodiklių sistemą sukūrė žinomi valdymo apskaitos lyderiai R. Kaplan ir D. Norton. Subalansuotųjų rodiklių sistema buvo sukurta kaip viena iš pirmųjų, pradedant taikyti kompleksinio įmonės veiklos vertinimo požiūrį. Pasak Danaei ir Hosseini (2013), subalansuotų rodiklių sistema, buvo sukurta siekiant įvertinti įmonės veiklos efektyvumą suskirstydama veiklos strategiją į keturias perspektyvas, priskiriant priemones padedančias jas įgyvendinti. Vitkienė (2005) nurodo, kad šios sistemos pagrindinis principas yra tai, jog valdyti galima tik tai, kas gali būti išmatuojama. Svaravičiaus (2007) teigimu, ši sistema yra įmonės strateginis planas, kuris leidžia pagrįsti verslo idėją atsižvelgiant į visas permainas: aprašomi apibendrinti įmonių strateginiai tikslai, rodikliai, kurių pagalba nustatoma, kiek priartėta prie tikslų bei aprašomi veiksmai šiems tikslams pasiekti. Pasak Talebnia (2012), tai priemonė, kuria siekiama verslui padėti valdyti augimą, tikslus ir planus. Šios sistemos tikslas – suteikti matavimo juostą, kurios pagalba yra nustatomas, užsibrėžtų tikslų vykdymo veiksmingumas. Houck et. al., (2012), pateikia tokį subalansuotų rodiklių sistemos apibrėžimą, jog tai veiklos vertinimo matrica, skirta fiksuoti nefinansinius ir finansinius rodiklius,

kurie susieja įmonės kritinius sėkmės veiksnius su įmonės strategija. Pandey (2005) teigia, kad tai yra vienas iš strateginio planavimo instrumentų, apimantis verslo procesus, veiksmus bei rezultatus. Autorius taip pat nurodo, kad ši priemonė sujungia finansinius ir nefinansinius kintamuosius siekiant įmonės tikslų bei suteikia naudingos informacijos vadovams ir padeda atskleisti darbuotojų našumą. Analizuojant įvairių autorių pateiktas sąvokas, subalansuotų rodiklių sistemos samprata pateikiama panašiai, šioje teorijoje nurodoma, kaip reikėtų parinkti ir suderinti finansinius ir nefinansinius rodiklius, kurie parodytų aukščiausio lygio vadovams išsamų verslo įmonės vaizdą.

Remiantis Sudnicku (2005), subalansuotų rodiklių sistemos modelis (žr. 7 pav) leidžia įmonių vadovams vertinti veiklą iš keturių skirtingų aspektų, kurie yra svarbiausieji veiklos vertinimo matai taikant subalansuotųjų rodiklių metodą. Tačiau svarbu, kad būtų aiškiai susieti su įmonės vizija, strategija ir tarpusavyje.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis (Sudnickas, 2005)

7 pav. Subalansuotų rodiklių sistemos modelis

- Finansai – pateikiami finansiniai rodikliai parodantys, kaip įmonę vertina akcininkai, kreditoriai, potencialūs investuotojai. Taip pat apimami veiklos rezultatai, kurie yra vertinami pagal tradicinius finansinius rodiklius.
- Klientai - apibrėžiamas vertės pasiūlymas bei aprašomi su klientais susiję kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai, kurie apibūdina, kaip atrodo įmonės siūlomi produktai ir pati įmonė klientų požiūriu.
- Vidiniai verslo procesai – įvertinami įmonių procesai, kurių metu sukuriamas ir pateikiamas vertės pasiūlymas klientui. Pateikiami vidaus procesų rodikliai nurodantys, ką įmonė turėtų pasiekti ar tobulinti tokiose srityse, kaip procesų automatizacija ar silpnųjų gamybos proceso vietų radimas.

- Mokymasis ir augimas - apima žmogiškuosius išteklius ir inovacinį potencialą. Apima tokias sritis ir rodiklius kaip: personalo kaita, pasitenkinimas darbu, mokymosi, tobulėjimo galimybės ir parodo, kaip įmonėje kuriama nauja vertė.

Visi keturi aspektai yra vienaip ar kitaip matuojami ir gerinami, remiantis gautais vertinimų rezultatais. Visų šių aspektų subalansuotas gerinimas leidžia plėtoti įmonės veiklą mažiausiomis išlaidomis. Galima teigti, jog subalansuotų rodiklių sistema išsiskiria tuo, jog nėra remiamasi vien tik finansiniais rodikliais ir jų vertinimu, tačiau įraukiama ir kitų įmonės veiklos rodiklių, itin reikšmingų ilgalaikėje perspektyvoje.

Žukauskaitės (2010) nuomone, įmonė naudodama subalansuotų rodiklių sistemą, gali pasiekti ketvirtąją įmonių brandumo pakopą iš penkių. Shutibhinyo (2013) teigia, jog šios sistemos taikymas pirmiausia leidžia pakeisti įmonės strategiją į konkrečius rodiklius arba priemones. Taip yra užtikrinama, jog kiekvieno darbuotojo individualūs siekiai yra susiejami su bendrais įmonės tikslais. Kudrevičiaus (2013) nuomone, subalansuotų rodiklių sistema padeda įmonėms susieti jų strateginius tikslus su vykdoma kasdienine veikla, įvertinti konkrečių projektų vykdymo tikslingumą, strategiją ir atlikti būtinus pataisymus. Taip pat sistema padeda atitinkamai reaguoti į suinteresuotųjų grupių lūkesčius ir poreikius bei optimizuoti vidinius įmonės procesus. Dažniausiai subalansuotų rodiklių sistema yra pakankamai efektyvi, kiekviena iš jos dalių gali būti gana giliai detalizuojama, o dėl orientavimosi į matavimus ši valdymo sistema yra veiksminga (Verslo procesų valdymas, 2014). Vienas iš pranašumų tai, jog ši sistema visiškai neprieštaruoja jokioms kitoms metodologijoms. Wiersma (2009) atlikęs mokslinį tyrimą nustatė, kad sistema remiasi keletu tikslų: kaip tikslų įgyvendinimo valdymo sistema, kaip informacijos sistema ar kaip įmonės strategijos įgyvendinimo priemonė. Tai atskleidžia vieną iš sistemos privalumų – pritaikymo galimybių įvairovę ir jos derinimą su kitomis valdymo priemonėmis.

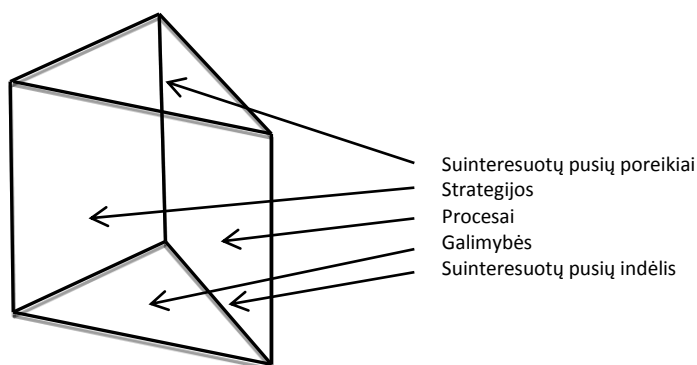
Tačiau nepaisant patogumo, sistema yra pernelyg paprasta ir apibendrinta, kad leistų giliai optimizuoti įmonių darbą, todėl yra labiau tinkama strateginiam planavimui ir pradiniam įmonių veiklos gerinimui, parengiant jas funkcinėms metodologijoms diegti (Verslo procesų valdymas, 2014). Pasak Morard et. al., (2012) didelis naudojamų rodiklių skaičius sąlygoja sudėtingą vykdymą ir tai, jog nėra pakankamai pagrįsti priežastiniai ryšiai tarp 4 aspektų, tuo pačiu ir naudojamų kintamųjų. Autorių nuomone sistema yra gana abstrakti, todėl dėl minėtų priežasčių gali būti daromos nelogiškos prielaidos. Talebnia (2012) nuomone, nors subalansuotų rodiklių sistema leidžia įmonę įvertinti iš 4 skirtingų aspektų, tačiau neatskleidžiamas įmonės bendras vaizdas ir esama situacija, kadangi yra skiriama per mažai dėmesio vertinant finansinę informaciją, tam turėtų būti naudojami detalesni apskaitos metodai. Calhoun (2004) teigia, kad norint tinkamai vykdyti sistemą, reikalingos specialios žinios ir valdymo patirtis. Norreklit (2003) laikosi panašios nuomonės, jog šiai sistemai įdiegti reikia

nemažų laiko resursų ir nemažų finansavimo šaltinių. Autoriaus nuomone kintant padėčiai rinkoje bei verslo sąlygoms, netolimoje ateityje gali tapti perdiegti sistema.

Apibendrinant išanalizuotą mokslinę literatūrą, galima teigti jog subalansuotų rodiklių sistema yra efektyviausia verslo valdymo priemonė, keičianti įmonės misiją bei strategiją į išsamias veiklos priemones ir leidžia susieti darbuotojų individualius siekius su įmonės tikslais. Sistema subalansuoja finansinius ir nefinansinius veiklos rodiklius, tačiau finansinė informacija nėra plačiai nagrinėjama ir daugiau dėmesio yra skiriama nefinansiniams rodikliams: klientų pasitenkinimui, vidaus procesams, tobulėjimui ir mokymuisi.

1.3.2. Veiklos prizmės modelis

Veiklos vertinimo prizmė – nurodo pagrindinius įmonės veiklą įtakančius veiksniai, kuriuos privaloma įtraukti į veiklos vertinimą. Kudrevičius (2005) siūlo, pasinaudojant veiklos prizmės modeliu, modernizuoti sistemas sukurtas pagal suderintą veiklos vertinimo modelį. Veiklos prizmės modelis buvo kuriamas taip, kad apimtų visas silpniausias vietas, nuo kurių priklauso kitos sėkmingos veiklos matavimo priemonės. Christausko ir Kazlauskienės (2009) nuomone, veiklos prizmės modelis laikomas antrosios kartos veiklos vertinimo modeliu. Gali būti vadinamas įmonės kompleksinio vertinimo modeliu, kurio tikslas yra užtikrinti tinkamą esminių rodiklių pasirinkimo procesą. Remiantis Sudnicku (2008) veiklos prizmės modelis apima penkis vertinimo sritis (žr. 8 pav).

Šaltinis: sudaryta darbo autorės (Sudnickas, 2005)

8 pav. Veiklos prizmės modelis

Arimavičiūtė (2007) ir Christauskas, Kazlauskienė (2009) nurodo, kad kiekviena sritis iš penkių modelio vertinimo sričių turi atsakyti į šiuos klausimus:

- Suinteresuotų pusių poreikiai - „Kas yra pagrindiniai įmonės veikla besidomintys asmenys ir kokie jų poreikiai bei lūkesčiai?“.
- Strategijos – „Kokias strategijas turi pasirinkti įmonė, jog suinteresuotųjų pusių poreikiai ir lūkesčiai būtų patenkinti?“.

- Veiksmai – „Kokie svarbiausi procesai yra vykdomi ir kaip vyksta šių procesų tobulinimas?“.
- Galimybės – „Kokių galimybių reikia sėkmingam procesų vykdymui?“.
- Suinteresuotų pusių indėlis – „Kokio indėlio yra tikimasi iš suinteresuotų asmenų, norint užtikrinti reikiamus gebėjimus?“.

Veiklos prizmės modelio išskirtinis bruožas yra numatyta vertinimo sritis – suinteresuotų pusių indėlis. Žukauskaitės (2010) nuomone, suinteresuotų pusių indėlis iš visų penkių modelio vertinimo sričių yra laikomas esminiu modelio aspektu. Įmonės teikia naudą (didina turtą, kelia gerovę) ir kuria vertę suinteresuotiems asmenims, tačiau galimas ir priešingas reiškiny, kai tarp suinteresuotų asmenų ir įmonės yra sukuriami tokie santykiai, kai asmenys tampa naudingi įmonei. Suinteresuotais asmenimis gali būti ne tik įmonės darbuotojai ar tiekėjai, bet ir tarpininkai ar net bendruomenės, o tai leidžia pamatyti esamą realią įmonės padėtį. Veiklos prizmės modelis yra glaudžiai susietas su strategijos įgyvendinimu, šio modelio pagalba yra teikiama informacija jos kūrimui, tačiau neįvertinami visi įmonės sėkmingumo veiksniai.

Nuolat siekdamas tobulinti savo veiklą, įmonės neretai tuo pat metu taiko įvairias vadybos tobulinimo koncepcijas ir modelius. Kiekvieno tokio modelio realizavimui reikalinga atitinkama informacija, kuri gali būti gaunama tik iš įmonėje funkcionuojančios veiklos vertinimo sistemos. Najmi *et. al.* (2012) nurodo, kad nors šis modelis yra vienas iš labiausiai žinomų ir pripažintų sėkmingų veiklos vertinimo sistemų, modelio sistema nėra pakankamai išsami ir išskirtinė, palaikant veiklos vertinimo sistemos tinkamumą, efektyvumą ir veiksmingumą. Veiklos prizmės modelis yra priemonė ne tik siekiant įmonės strategijos įgyvendinimo, bet ir teikianti informaciją jos kūrimui. Tačiau Monkevičienės ir Vaikšnoro (2003) nuomone, šis modelis neįvertina visų įmonės sėkmės veiksnių.

Taigi veiklos prizmės modelis numato penkias vertinimo sritis: interesų grupių pasitenkinimas, strategijos, procesai, sugebėjimai ir suinteresuotų pusių indėlis. Apibendrinant išanalizuotą mokslinę literatūrą, galima teigti, kad veiklos prizmės metodas nuo kitų skiriasi, esminiu šio modelio apsektu, jog išskiriamas suinteresuotų pusių indėlis, kuris parodo, kad sukuriant tinkamus santykius tarp įmonės ir suinteresuotų asmenų, šie asmenys gali tapti naudingi įmonei.

1.3.3. Finansinių santykinių rodiklių analizė

Daugelis autorių vienareikšmiškai teigia, kad ekonominį efektyvumą galima įvertinti pasitelkus tam tikrus finansinius rodiklius ir jų grupes. Негомедзянова (2005) teigia, kad turi būti panaudoti tiek finansiniai, tiek nefinansiniai matavimai, kurie efektyviai padėtų sprendimų priėmimo procese. Pasak Mackevičiaus ir Valkausko (2010) veiklą išmatuoti bei įvertinti galima atliekant finansinę analizę, kuri remiasi vien finansiniais rodikliais. Šio metodo esmė yra techninių būdų ir priemonių visuma, kurią

naudojant ištiriama įmonės finansinė veikla ir jos rezervai. Tai įvairiapusis, kompleksiškas ir vientisas įmonės ar jos padalinių finansinės veiklos tyrimas, kurio tikslas yra reikalingos informacijos gavimas optimaliems valdymo sprendimams priimti ir įmonių vidinių rezervų išaiškinimas ir įvertinimas. Analizė tiria veiklos rezultatus, įmonėje vykstančius ekonominius procesus ir jų tarpusavio ryšius. Pasak Kancerevyčiaus (2004) finansų analizė yra duomenų pavertimas naudinga informacija. Dažniausiai finansinę analizę sudaro šios trys grupės:

1. Horizontalioji analizė
2. Vertikalią analizė.
3. Santykinė analizė.

Horizontalioji ir vertikalią finansinės analizės yra pradinis analizės etapas, padedantis įvertinti atskirų rodiklių kitimo tendencijas ir jų reikšmingumą įmonės veiklai. Šios analizės trūkumas tai, kad negalima nustatyti tikslų rodiklių pokyčių priežasčių. Naudojant šią analizę galima įvertinti ilgalaikio ir trumpalaikio turto, pajamų ir sąnaudų, apyvartinio kapitalo, grynąjų pinigų srautų pokyčius.

Vertikalią analizė – rodo analizuojamo objekto struktūrą. Pasak Bagdžiūnienės (2005) šios analizės tikslas yra nustatyti konkretaus rodiklio lyginamąją tam tikros visumos dalį procentais. Analizė atliekama kiekvieną rodiklį lyginant su bendroju baziniu rodikliu, o gautas dydis (lyginamasis svoris) išreiškiamas procentais. Galima įvertinti ar optimaliai ir racionaliai naudojamas turtas, finansavimo struktūros pokyčius, nustatyti pajamų ir sąnaudų struktūrą, ir jų kitimo priežastis, atskleisti įmonės finansinės būklės kitimo tendencijas ir kt.

Santykinė analizė kartais dar vadinama koeficientų analize. Šie koeficientai išreiškia finansinių ataskaitų bei kitos informacijos duomenų tarpusavio ryšius. Koeficientus reikia skaičiuoti ne mažiau kaip trejiems metams, kad būtų galima palyginti reikšmes ir nustatyti pokyčius. Horizontalios ir vertikaliąsios analizės rezultatai yra pagrindas atlikti santykinę analizę, t.y. apskaičiuoti įvairius santykinius rodiklius (finansinius koeficientus) (Bagdžiūnienė, 2005). Gali būti išskiriamos likvidumo, pelningumo, veiklos aktyvumo rodiklių, įsiskolinimo rodiklių ir kapitalo rinkos rodiklių grupės. Rodiklių sujungimas į tam tikras viena rūšies grupes palengvina jų nagrinėjimą ir padeda geriau įvertinti situaciją.

Pagal Mackevičių (2006), santykiniai rodikliai – tai vieno ar kelių absoliučių rodiklių santykis su kitu vienu ar keliais absoliučiais rodikliais. Santykiniai rodikliai yra sudaromi iš pagrindinių finansinių ataskaitų pasirenkant absoliučius dydžius. Naudojant tokius rodiklius galima gana objektyviai ir tiksliai įvertinti įvairias įmonės veiklos sritis, atskleisti rezervus ir nepanaudotas galimybes, prognozuoti ir priimti optimalius valdymo sprendimus. Christauskas ir Kazlauskienė (200) teigia, kad finansinės veiklos rodikliai apibrėžia ilgalaikius tikslus ir parodo, kaip įmonės veikla ir parinkta strategija prisideda prie įmonės pridėtinės ekonominės vertės padidinimo.

Кузнецов *et al.* (2001) teigimu, iš šalies sėkminga finansinė įmonės padėtis, gali neatitikti tikrosios įmonės padėties, kurią gali atskleisti bendra tiek finansinių santykinų rodiklių, tiek ir kitų veiklos rodiklių analizė. Mackevičiaus (2006) nuomone, veiklos analizės rodikliai nėra griežtai apibrėžiami. Rodikliai pasirenkami atsižvelgus į analizės tikslą, t. y. kurią įmonės veiklos sritį norima įvertinti. Norint įvertinti įmonės finansinę būklę, rekomenduojama analizuoti rodiklius, susijusius su turtu, kapitalu ir įsipareigojimais. Jei siekiama įvertinti įmonės veiklos rezultatus, daugiausia dėmesio reikia skirti pelningumo ir išlaidų lygio rodiklių analizei. Drake (2005) taip pat teigia, kad egzistuoja daug naudojamų ekonominių rodiklių, o jų pasirinkimas priklauso nuo konkrečios įmonės ir analizės tipo. Finansinės būklės rodiklius nagrinėję autoriai (Clausen 2009, Liraz 2004, Drake 2005) nurodo, kad yra daug šių rodiklių, todėl jie finansinės analizės teorijoje yra suklasifikuoti į grupes. Rodiklių išskyrimas į grupes palengvina jų nagrinėjimą. Dažniausiai pateikiami pelningumo rodikliai, likvidumo ir mokumo rodikliai, efektyvumo (apyvartumo) rodikliai, rinkos vertės rodikliai, diagnostiniai rodikliai ir pan. Bagdžiūnienė (2005) ir Aleknavičienė (2009) siūlo taikyti įmonės veiklos vertinimo finansinius rodiklius, kuriuos galima suskirstyti į šias grupes:

a) pelningumo rodikliai: bendrasis pelningumas, veiklos pelningumas, įprastinės veiklos pelningumas;

b) savikainos rodikliai: pardavimo savikainos lygis, finansinės ir investicinės veiklos sąnaudos vienam pardavimo pajamų litui, veiklos rentabilumas;

c) turto rodikliai: turto grąža, nuosavo kapitalo grąža, viso turto apyvartumas, apyvartinio kapitalo apyvartumas, trumpalaikio turto apyvartumas, ilgalaikio turto apyvartumas, atsargų apyvartumas (kartais ir dienomis);

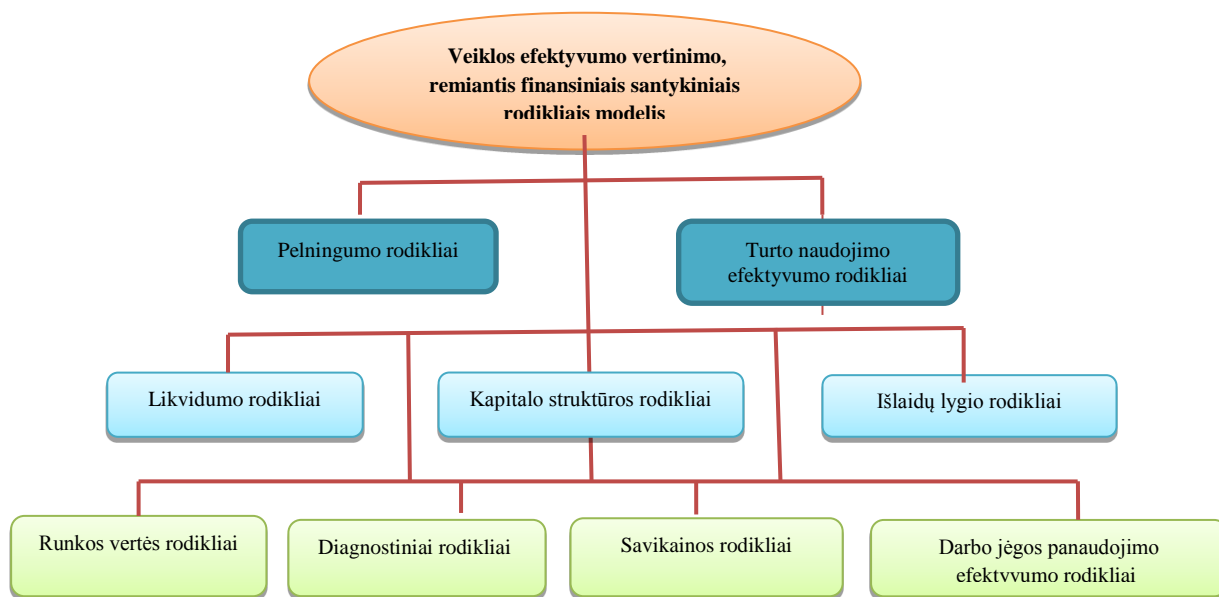
d) mokumo arba likvidumo rodikliai: debitorinio įsiskolinimo apyvartumas, bendrasis likvidumo, pinigų kritinio įvertinimo, skolos ir skolos nuosavybės koeficientai.

Autorės nuomone santykiniai rodikliai yra išreiškiami koeficientu arba procentais. Remiantis šiais rodikliais įvertinama atitinkamo ataskaitinio laikotarpio padėtis, o santykinė rodiklių analizė atskleidžia atskirų finansinių rodiklių tarpusavio ryšius. Pasak Liraz (2004) santykinė finansinių rodiklių analizė padeda įvertinti veiklos sėkmes ir nesėkmes bei vykdomos veiklos vystymosi pažangą arba nuosmukį. Santykinė analizė atskleidžia veiklos vystymosi tendencijas ir veiklos rezultatų, ir būklės palyginimą su atitinkamu šios veiklos šakos vidurkiu. Palyginus kelerių metų santykinius rodiklius su šakos rodikliais, gali būti nuspėjamos nepalankios tendencijos joms dar neprasidėjus ir leidžia išspręsti problemas, įmonei dar nebankrutavus. Tos pačios nuomonė laikosi ir Clausen (2009) nurodydamas, kad santykinų rodiklių analizė leidžia įvertinti įmonės veiklos tendencijas, t.y. padeda nustatyti ar veikla vykdoma reikiama kryptimi. Santykiniai rodikliai išreiškia pasirinktų duomenų ryšį. Tačiau vienas santykinis rodiklis pats savaime nėra labai reikšmingas, todėl geriausia lyginti kelerių metų rodiklius su atitinkamos šakos rodikliais. Veiklos efektyvumo rodiklių, vienokiu ar kitokiu

laipsniu apibūdinančių veiklos procese patirtų sąnaudų ir turimų išteklių santykį yra daug. Martinkus ir kt. (2003) ir Valkauskas (2002) išskiria šiuos pagrindinius įmonės veiklos ekonominį efektyvumą apibūdinančius santykinis finansinius rodiklius:

- turto apyvartumo rodikliai;
- pelno ir pelningumo rodikliai;
- mokumo – kapitalo struktūros rodikliai;
- išlaidų lygio rodikliai;
- darbo jėgos panaudojimo efektyvumo rodikliai.

Rutkauskas ir Stankevičius (2004) išskiria keturias pagrindines finansinių rodiklių grupes, kurios naudojamos įmonės veiklai ir finansinei padėčiai įvertinti. Tai – pelningumo, likvidumo, ilgalaikio mokumo (finansų struktūros) ir veiklos efektyvumo (turto naudojimo efektyvumo) rodikliai. Puleikienė ir Šakienė (2009) pateikia pelningumo, kapitalo struktūros ir skolų valdymo, pagrindinių mokumo, turto naudojimo efektyvumo bei rinkos vertės rodiklius. Pastebima, kad visi autoriai, nežiūrint kiek rodiklių grupių besiūlytų, pelningumo ir likvidumo rodiklius pateikia kaip vienus svarbiausių. Toliau yra pareikiamas teorinis veiklos vertinimo modelis, remiantis santykiniais finansiniais rodikliais (žr. 9 pav.)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės, remiantis anksčiau išnagrinėta mokslinė literatūra

9 pav. Teorinis veiklos vertinimo modelis, remiantis santykiniais finansiniais rodikliais

Taigi apibendrinant galima teigti, kad teoriniai veiklos efektyvumo matavimo ir vertinimo aspektai buvo nagrinėjami daugelio užsienio ir Lietuvos mokslininkų. Remiantis išanalizuota mokslinė literatūra veiklos efektyvumui matuoti ir vertinti siūlė taikyti įvairius modelius (subalansuotų rodiklių sistemą; veiklos prizmę; veiklos piramidę; veiklos matavimo matricą; kompleksinę vertinimą,

taikant daugiakriterinius metodus ir kt.). Mokslininkai teigia, kad tradicinė finansinių santykinių rodiklių analizė, neakcentuojant jos trūkumų, išlieka vienas svarbiausių veiklos efektyvumo matavimo ir vertinimo metodų.

2. ĮMONĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO METODOLOGIJA

2.1. Įmonės veiklos ekonominio efektyvumo vertinimo rodiklių analizė

Rinkos ekonomikoje kiekvienai įmonei itin svarbu gebėti įvertinti savo veiklą ir palyginti savo veiklos rezultatus tiek su ankstesnių metų įmonės duomenimis, tiek su analogiško sektoriaus, kuriame įmonė veikia, vidutiniais rodikliais ar tiesioginių konkurentų rezultatais. Tam tikslui dažniausiai pasitelkiami tokie finansiniai rodikliai kaip pelningumo, mokumo, likvidumo ir kiti.

Pasak Mackevičiaus (2007) finansinio santykinio rodiklio paskirtis – teikti įvairiems vartotojams vertingą ir ekonominiams sprendimams priimti reikalingą informaciją. Finansinė santykinų rodiklių analizė suteikia galimybę tiksliau suvokti įmonėje vykstančius reiškinius ir procesus bei pateikia vertingą informaciją apie pagrindinių rodiklių tendencijas ir priklausomybes, įmonės pajamas ir sąnaudas. Įmonės veiklos ekonominio efektyvumo vertinimas remiantis santykiniais rodikliais atskleidžia esamą įmonės būklę, būklės analize, rezervus ir veiklos gerinimo galimybes.

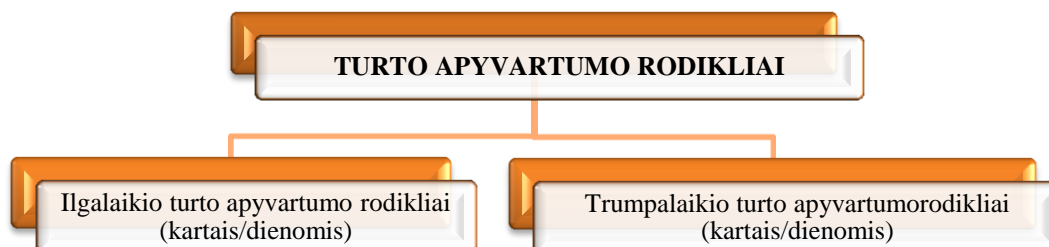
Turto apyvartumo rodikliai. Pasak Mackevičiaus (2007) turto apyvartumo rodikliai įtakoja įmonės finansinę būklę. Įmonių būklę lemia nuolatinė jų turto apyvarta. Turto rodiklis kartais parodo, kiek kartų turtas, per metus ar kitą analizuojamą laikotarpį, perėjo per visus apytakos etapus. Įvertinant atskirų turto rūšių apyvartumo lygį, įmonės gali sekti atitinkamo turto judėjimą bei laiku numatyti jo pirkimą. Autoriaus teigimu rodikliai gali būti skaičiuojami kartais ir dienomis. Kuo didesnis (greitesnis) turto apyvartumas, tuo įmonės veikla vertinama geriau ir įmonė efektyviau panaudoja turimą turtą realizacijos procesui garantuoti. Mažėjantis šio rodiklio lygis rodo, kad krenta įmonės veiklos efektyvumas (Galinienė, 2005). Tačiau autorės teigimu turto apyvartumo mažėjimas, esant tokiam pačiam pardavimų lygiui, bet didėjant turtui, ypač ilgalaikiam, dar nereiškia, jog tai neigiamas reiškinys, kadangi ilgalaikio turto didėjimas daugeliu atveju reiškia investicijas, kurios atsiperka ateityje.

Remiantis finansinės atskaitomybės duomenimis galima apskaičiuoti daugiau nei dvidešimt turto apyvartumo rodiklių. Mackevičius (2006) turto apyvartumo rodiklius rekomenduoja skaičiuoti ir vertinti tokiu nuoseklumu:

- 1) viso turto;
- 2) trumpalaikio turto;
- 3) ilgalaikio turto.

Tamošaitienės ir kt. (2010) teigimu, įmonių praktika rodo, kad turto apyvartumo rodikliai labai priklauso nuo įmonės veiklos specifikos. Autoriai šios grupės rodiklius įvardina kaip įmonės naudojamų išteklių (turto) efektyvumo rodikliais. Įmonės turto panaudojimo efektyvumo (apyvartumo)

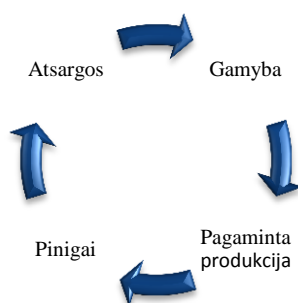
rodiklių klasifikacija pateikta 10 paveiksle. Dažniausiai apyvartumas yra išreiškiamas kartais per metus, tačiau yra galimybė apskaičiuoti per kiek dienų ar mėnesių įvyksta turto apyvarta. Tai reiškia, kad greitėjant turto apyvartumui kartais per metus, turto apyvartumo ciklas dienomis ar mėnesiais trumpėja. Įmonėms dirbančioms itin didelės konkurencijos sąlygomis, svarbiausias veiksnys siekiant padidinti turto pelningumą yra turto apyvartumas.

altinis: Tamošaitienė ir kt. 2010, p. 15.

10 pav. Turto apyvartumo rodiklių klasifikacija

Trumpalaikio turto apyvartumo rodiklis. Trumpalaikiu turtu yra laikomas turtas, kuris sunaudojamas vieno gamybinio ciklo metu. Trumpalaikio turto gamybinis arba apyvartos ciklas gamybinėse įmonėse pateiktas 11 paveiksle. Trumpalaikio turto apyvartumas apibūdina trumpalaikio turto cirkuliacijos intensyvumą. Apyvartumo didėjimas arba mažėjimas įtakoja įmonės pelningumą. Tai reiškia, kad didėjant trumpalaikio turto apyvartumui, mažėja turto vertė. Pasak Mackevičiaus (2007) apskaičiuotas trumpalaikio turto apyvartumo rodiklis, parodo apyvartų skaičių, kurį trumpalaikis turtas padaro per vienerius metus arba kiek pardavimo pajamų tenka vienam trumpalaikio turto litui. Taip pat sužinoma, kas kiek laiko atsinaujina įmonės trumpalaikis turtas ir ar įmonei netrūksta apyvartinių lėšų.

Šaltinis: Tamošaitienė ir kt.. 2010, p. 15.

11 pav. Trumpalaikio turto apyvartos ciklas

Viso turto apyvartumo rodiklis. Šis rodiklis parodo kaip efektyviai įmonė panaudoja turimą turtą pardavimo procesui garantuoti, t.y. kiek vienas turto litas sukuria pardavimo pajamų (Tamošaitienės ir kt., 2010). Viso turto apyvartumo rodiklis dažniausiai apskaičiuojamas kartais, imant vidutinę turto vertę arba vertę metų pabaigoje. Pasak Mackevičiaus (2007) aukšta rodiklio reikšmė

rodo, kad turtas įmonėje naudojamas efektyviai. Kuo daugiau apyvartų padaro turtas – tuo mažiau sąnaudų patiria įmonė vykdydama savo veiklą. Tamošaitienės ir kt. (2010) teigimu, prie viso turto apyvartumo rodiklių priskiriamas ir apyvartinio kapitalo rodiklis, parodantis, kiek apyvartinis kapitalas per ataskaitinį laikotarpį padaro apyvartų. Tamošaitienės ir kt. (2010) teigimu, siekiant išaiškinti trumpalaikio turto apyvartumo greitinimo rezervus, tikslinga nustatyti atsargų apyvartumą įmonėje. Efektyviai valdomos atsargos įmonei leidžia išvengti veiklos ciklo sutrikimų, atsirandančių esant gamybos medžiagų trūkumui. Pagal Anciūtę, Misiūną (2006) tikslinga įvertinti ir atsargų apyvartumo kartais rodiklį, kuris parodo atsargų valdymo efektyvumą (kiek kartų per metus buvo atnaujintos atsargos).

Atsargų (prekių arba žaliavų) apyvartumo rodiklis. Šis rodiklis apibendrintai rodo, kiek kartų per ataskaitinį laikotarpį buvo visiškai sunaudotas (parduotas) įmonės turimų atsargų kiekis. Pasak Boguslausko (2004) rodiklis parodo visų atsargų ir jų elementų saugojimo įmonės sandėliuose trukmę ir apyvartumą kartais, t.y. kiek kartų per metus ar kitą nagrinėjamą laikotarpį atnaujinamos atsargos. Įvertinant atsargų apyvartumo rodiklį, svarbiausias elementas yra vidutinių atsargų apskaičiavimas. Balanse atsargos parodomos jų įsigijimo verte, todėl pasak Mackevičiaus (2005) tikslingiau skaičiavimams būtų naudoti parduotų prekių savikainos dydį, o ne pardavimų sumą. Tokios pačios nuomonės laikosi Tamošaitienė ir kt. (2010) teigdama, kad norint kuo tiksliau įvertinti atsargų judėjimą, skaičiuojant atsargų apyvartumą, tikslinga naudoti ne pardavimo pajamų, bet pardavimo savikainos rodiklį. Taigi atsargų apyvartumo rodiklis apskaičiuojamas, kaip savikainos sumos santykis su vidutiniu metų atsargų likučiu (jis apskaičiuojamas metų pradžioje ir pabaigoje buvusių atsargų likučių sumą padalijus iš dviejų).

Subačienė ir Villis (2010) nurodo, kad aukštas atsargų apyvartumo lygis yra svarbus įmonės veiklos efektyvumo požymis, parodantis, jog įmonė neišaldo turimų atsargų, bet priešingai geba greitai atsargas parduoti, taip trumpalaikį turtą paverčiant pinigais, kurie toliau investuojami siekiant efektyvaus veiklos valdymo. Dar vienas veiksnys darantis įtaką trumpalaikio turto apyvartai, tai pirkėjų įsiskolinimas. Įmonei bendradarbiaujant su nepatikimais arba nemokiais klientais, trumpalaikis turtas didėja dėl išaugusių pirkėjų įsiskolinimų, todėl tai atitinkamai mažina visą trumpalaikio turto apyvartumą. Įmonės parduodamos daug prekių ar suteikdamos paslaugų į skolą, rizikuoja pritrūkti apyvartinių lėšų ir sukeltų veiklos sutrikimų.

Pagal Mackevičių (2007) veiklos procesų tęstinumui ir intensyvumui palaikyti reikalingi gryniesi pinigai, kurie turi būti laiku surenkami iš skolintojų. Autoriaus nuomone, būtina skaičiuoti pirkėjų skolų apmokėjimo laiką. Veiklos proceso tęstinumui ir intensyvumui palaikyti reikalingi gryniesi pinigai, kuriuos reikia laiku surinkti iš skolininkų, todėl būtina skaičiuoti pirkėjų skolų apmokėjimo laiką. Toks rodiklis vadinamas debitorinių įsiskolinimų (gautinų sumų) apyvartumu kartais bei dienomis. Rodiklis parodo kiek kartų per metus įmonė surenka savo lėšas atsikaitymų

procesu. Aktualu tampa laiko trukmė tarp pardavimo laiko ir apmokėjimo momento. Pagal Gronską (2005) rodiklio didesnė reikšmė parodo aukštesnę įmonės veiklos efektyvumą. Tačiau itin aukšta rodiklio reikšmė gali rodyti, kad įmonės kreditavimo politika yra per griežta ir įmonė nepanaudoja viso pelningumo potencialo, ribodama prekių pardavimą rizikingesniems skolininkams.

Ilgalaikio turto apyvartumo rodikliai. Šis rodiklis gali būti skaičiuojamas kartais arba dienomis. Pagal Galinienę (2005) rodiklis parodo, kokia pardavimu apimtis tenka kiekvienam turto litui, tai reiškia viso įmonės turto naudojimo efektyvumą. Mažėjanti rodiklio reikšmė rodo krentantį įmonės efektyvumą. Pasak Subačienės ir Villis (2010) mažas rodiklio kitimas labiau susijęs su pardavimų apimties kitimu, o didelis rodiklio pasikeitimas dažniausiai priklauso nuo ilgalaikio turto vertės pasikeitimo. Apyvartumas taip pat gali sumažėti, įmonei įsigyjant naujus įrenginius, pastatus, automobilius ir kt. Mažėjantis turto apyvartumas, esant tokiam pačiam pardavimų lygiui, bet didėjant turtui, ypač ilgalaikiam, ne visada yra neigiamas reiškinys, kadangi ilgalaikio turto didėjimas daugeliu atveju reiškia investicijas, kurios atsiperka ateityje. Mackevičiaus (2007), teigimu jei ilgalaikis turtas dėl nusidėvėjimo nuolat mažėja, esant tai pačiai pardavimų apimčiai, reiškia, jog įmonė dirba su tais pačiais įrengimais ar kitu turtu, neatnaujindama jo. Tokiu atveju, turto apyvartumas nuolat didės, tačiau įmonės perspektyvos nebūtinai bus vertintinos teigiamai. Kancerevyčius (2009) teigia, kad kuo didesnis ilgalaikio turto apyvartumo rodiklis, tuo įmonės valdyme efektyviau panaudojamas ilgalaikis turtas. Koeficiento mažėjanti reikšmė rodo, kad ilgalaikis turtas naudojamas neefektyviai arba ilgalaikio turto perviršis išaldo kapitalą. Įmonių vadovams svarbu nustatyti ar įmonės turimame ilgalaikiame turte nėra nenaudojamų ir nereikalingų įrenginių. Tačiau Melicher, Norton (2003) pabrėžia, kad aukštesnės ilgalaikio turto apyvartumo rodiklio reikšmės (lyginant įmonę su konkurentais arba sektoriaus įmonėmis) nebūtinai rodo, kad įmonė geriau valdo ilgalaikį turtą. Tokius rezultatus gali įtakoti maža įrengimų vertė balanse arba skirtinga nusidėvėjimo skaičiavimo metodika.

Sąnaudų lygio rodikliai. Analizuojant sąnaudų lygio rodiklius, remiamasi informacija gauta iš pelno (nuostolių) ataskaitų, kuriose atvaizduojamos per ataskaitinį laikotarpį įmonės patiriamos įvairių rūšių sąnaudos bei kurias galima palyginti su pardavimo pajamomis. Pasak Mackevičiaus (2007) pagrindiniai sąnaudų lygio rodikliai yra pardavimo savikainos lygis ir veiklos sąnaudos vienam pardavimo pajamų litui. Pagal Subačienę ir Villis (2010) įmonės veiklos efektyvumas priklauso nuo sąnaudų. Autoriaus teigimu, nesant sąnaudoms, negali būti uždirbamos pajamos ir vykti veikla, taigi sąnaudų lygio rodikliai padeda įvertinti įmonės veiklos efektyvumą. Ataskaitiniu laikotarpiu patirtos veiklos sąnaudos daro įtaką ne tik tipinės veiklos pelnui (nuostoliams), tačiau įtakoja ir galutinius įmonės veiklos rezultatus (grynąjį pelną). Subačienė ir Villis (2010) prie išlaidų lygio rodiklių priskiria rodiklius pateiktus paveiksle (žr. 12 pav.).

Šaltinis: Subačienės ir Villis (2010)

12 pav. Išlaidų lygio rodikliai

Pagrindiniu sąnaudų lygio rodikliu laikomas *pardavimų savikainos lygis*. Mackevičius (2008) teigia, kad rodiklis parodo įmonės pagrindines išlaidas vienam pardavimo pajamų litui. Pagal rodiklį galima spręsti apie įmonės vadovybės gebėjimą taupiai naudoti išlaidas ir jas kontroliuoti. Pasak Subačienę ir Villis (2010) parduotų prekių savikaina vienam pardavimo litui, yra savotiškas taupumo matas, t.y. kuo jo lygis žemesnis, tuo daugiau įmonė gauna pelno parduodama produkciją. Rinkos šalių praktika rodo, kad šio rodiklio ribos yra nuo 50 proc. iki 90 proc., mūsų sąlygomis tai reikštų 50 – 90 centų vienam pardavimo pajamų litui (Galiniene, 2005) .

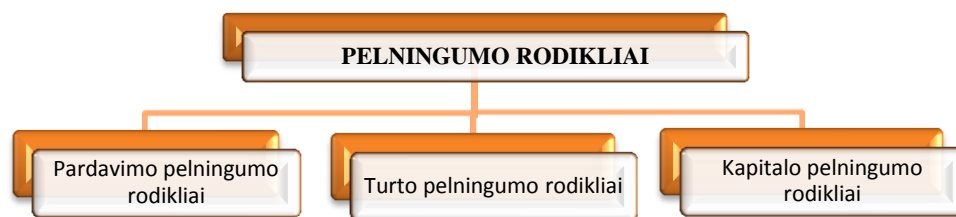
Veiklos sąnaudos apibūdinamos, kaip patiriamos per ataskaitinį laikotarpį išlaidos, susijusios su įprastine įmonės veikla, vykdoma neatsižvelgiant į pardavimo apimtį, išskyrus finansinę, investicinę ir kitą veiklą. *Veiklos sąnaudos vienam pardavimo pajamų litui*, parodo ne tik administracinių bet ir pardavimų sąnaudų vienam pardavimo litui būklę. Mackevičiaus (2007) nuomone, svarbu nuolatinis šio rodiklio pokyčių stebėjimas įmonėje per ilgesnį laikotarpį. Autoriaus teigimu, kuo veiklos sąnaudų rodiklio reikšmė mažesnė, tuo yra geriau. Sprendžiant pagal rodiklio mažėjimo tendenciją, galima teigti, kad įvairiuose įmonės padaliniuose yra gerai parengta išlaidų mažinimo politika. Rodiklis neturėtų būti didesnis kaip 17-18 procentų (Rutkauskas, Staskevičius 2004). Veiklos sąnaudos skirstomos į bendrąsias ir administracines sąnaudas, taigi galima atskirai apskaičiuoti šių sąnaudų lygį ir struktūrą.

Pagal Tamošaitienę ir kt. (2010) *administracinių išlaidų rodiklis* rodo, kokią pardavimo pajamų dalį sudaro administracinės išlaidos. Administracinės išlaidos priskiriamos pastovioms išlaidoms, todėl jų suma, tenkanti prekės vienetui, atvirkščiai proporcinga parduotų prekių skaičiui. Šios išlaidos gali būti analizuojamos pagal kiekvieną jų straipsnį, tai padeda įvertinti išlaidų formavimosi tikslumą bei būtinumą. Administracinės išlaidos turėtų sudaryti ne daugiau kaip 10 – 15 procentų pardavimo pajamų. Mackevičius (2007) teigia, kad skaičiuojami veiklos sąnaudų lygio rodikliai, parodo kaip efektyviai valdomos įmonių konkrečios sritys. Taigi išlaidų duomenys naudojami analizuojant įmonių veiklą ir tai vieni iš svarbiausių rodiklių, kuriais remiantis priimami valdymo sprendimai.

Pelno ir pelningumo rodikliai. Svarbiausias ekonominis galutinio sėkmingos veiklos rezultato rodiklis yra pelnas ir su juo susiję pelningumo rodikliai. Pelno rodiklis rodo pelno dydį, o pelningumo

rodikliai yra santykiniai dydžiai. Tačiau pasak Liubienės ir Martirosianienės (2008) absoliutus pelno rodiklis neparodo įmonės veiklos efektyvumo bei nepakankamai apibūdina įmonės veiklos rezultatyvumą. Taigi norint palyginti įmonių veiklos efektyvumą, skaičiuojami pelningumo rodikliai, kurie parodo, kaip efektyviai uždirbamas pelnas ir įmonės vadovybė daro investicinius ir finansinius sprendimus. Tamošaitienė ir kt. (2010) išskiria tris santykinių pelningumo rodiklių grupes (žr. 13 pav.):

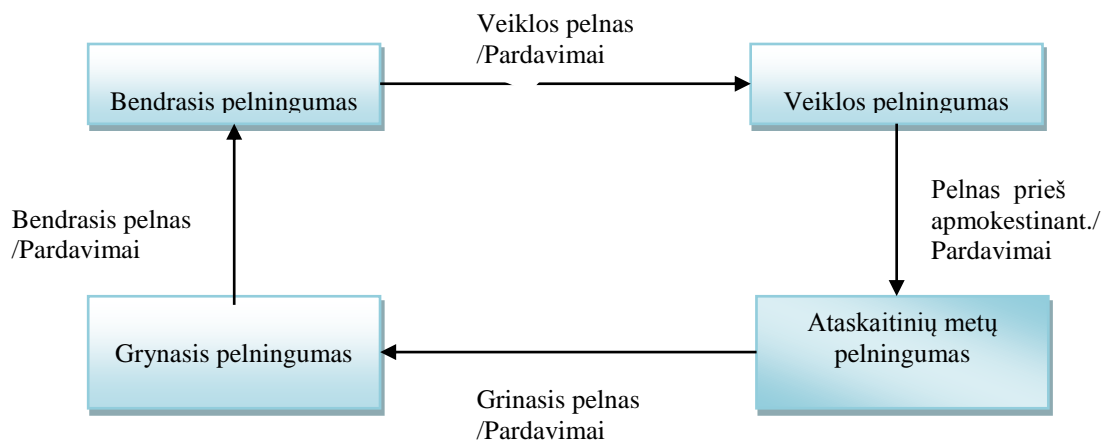
- 1) pardavimo pelningumo santykiniai rodikliai;
- 2) turto pelningumo santykiniai rodikliai;
- 3) kapitalo pelningumo santykiniai rodikliai

Šaltinis: Tamošaitienė ir kt. (2010)

13 pav. Pelningumo rodiklių grupės

Pardavimo pelningumo rodiklius skaičiuoja bei jais domisi daugelis su įmone susijusių asmenų. Pelningumo rodikliai yra pateikiami procentine išraiška ir apskaičiuojami tam tikros veiklos pelną dalijant iš pardavimo pajamų. Pardavimų pelningumo rodikliai bei jų apskaičiavimo schema pavaizduota sekančiame paveiksle (žr. 14 pav.). Ekonominėje literatūroje ir praktikoje daugiausia dėmesio skiriama bendrajam ir grynajam pardavimo pelningumui.

Šaltinis: Mackevičius J., 2006. – p.187-189

14 pav. Pardavimų pelningumo rodikliai

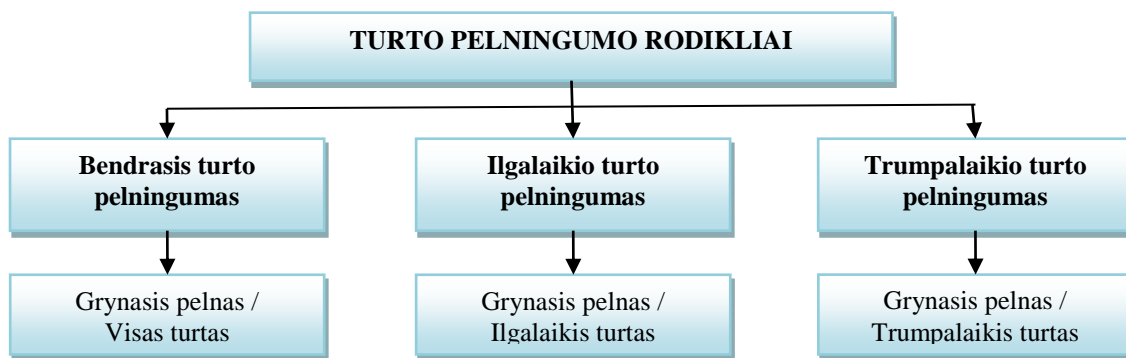
Bendrasis pardavimo pelningumas. Šis rodiklis parodo, kiek bendrojo pelno tenka vienam pardavimų pajamų piniginiam vienetui. Apskaičiuojamas bendrąjį pelną padalinus iš pardavimo

pajamų. Pagal šį rodiklį sprendžiama ar yra pakankamas skirtumas tarp parduodamų prekių kainų ir jų gamybos išlaidų. Tai reiškia, kad bendrasis pelningumas atspindi įmonės produkcijos gamybos operacijų efektyvumą. Pasak Galinienę (2005) bendrasis pardavimo pelningumas turėtų būti stabilus. Jei kažkuriuo analizuojamo laikotarpio metu pastebima rodiklio mažėjimo tendencija, pirmiausia turėtų būti peržiūrėta produkcijos gamybos technologija, gamybos įrenginių būklė, produkcijos asortimentas ir nuodugniau atlikta produkcijos savikainos ir kainų analizė. Mackevičiaus, Valkausko (2010) teigimu, rodiklio didėjimas parodo teigiamus ryšius tarp kainų politikos, veiklos sąnaudų bei prekių pardavimo pajamų, teisingą konkurencinės politikos orientaciją. Teigiamai vertinama, kai rodiklis svyruoja nuo 10 iki 35 procentų.

Grynasis pelningumas. Rodiklis apskaičiuojamas grynąjį pelną dalinant iš pardavimo pajamų. Rodiklis parodo kiek grynojo pelno tenka vienam pardavimų litui. Pagal Poškaite ir Novikovą (2006), kai rodiklis yra lygus nuliui, tuomet pardavimai neduoda jokio grynojo pelno, taigi įmonė dirba neefektyviai, be tolimesnių perspektyvų. Šis rodiklis visapusiškiau rodo įmonės veiklos efektyvumą, nes jis apima ne tik administracinių, pardavimo ir finansinių operacijų išlaidas, bet ir įsipareigojimų mokėti mokesčius įtaką pardavimo pelningumui. Pagal Mackevičius ir kt. (2011) grynojo pardavimo pelningumo rodiklis vertinamas labai gerai, kai yra didesnis negu 25 procentai, gerai – didesnis kaip 10 procentų, patenkinamai – mažesnis nei 10 procentų, nepatenkinamai – mažesnis, kaip 5 procentai ir vertinamas blogai, jei yra neigiamas. Grynojo pelningumo rodiklio mažėjimas įspėja, jog prekių (paslaugų) konkurencingumas mažėja, todėl yra reikalingos naujovės ir veiksmingesni verslo sprendimai. Mackevičius (2007) pažymi, kad bendrąjį ir grynąjį pardavimo pelningumą galima apskaičiuoti bendrąjį ir grynąjį pelną padalijus iš pardavimo savikainos, o ne iš pardavimo pajamų.

Veiklos pelningumas. Veiklos pelningumas parodo, kiek veiklos pelno tenka vienam pardavimo pajamų piniginiam vienetui. Rodiklis apskaičiuojamas veiklos pelną dalinant iš pardavimo pajamų. Šis rodiklis padeda kontroliuoti įmonės veiklos sąnaudas. Liaubienė ir Martirosianienė (2008) nurodo, kad gamybos padalinio veiklos pelningumas 20 procentų, prekyboje – 5 procentai. Taip pat yra skaičiuojamas finansinės ir investicinės veiklos pelningumas, parodantis finansinės ir investicinės veiklos reikšmingumą pardavimo pajamų atžvilgiu. Ir įprastinės veiklos pelningumas, kuris apibūdina tiriamos įmonės pagrindinės veiklos efektyvumą ir sugebėjimą gauti pelno iš įprastinės įmonės veiklos.

Be pardavimų pelningumo rodiklių yra apskaičiuojami ir kiti pelningumo rodikliai. Kita pelningumo rodiklių grupė – *turto pelningumo rodikliai* (žr. 15 pav.). Turto pelningumas parodo įmonės ilgalaikio ir trumpalaikio turto naudojimo efektyvumą. Šis rodiklis skaičiuojamas kaip grynojo pelno ir viso įmonės turto santykis. Apskaičiavus turto pelningumą galima vertinti įmonės ūkinę, gamybinę ir investicinę veiklą bei vadovų sugebėjimą racionaliai panaudoti turimą turtą (Mackevičius, 2007).

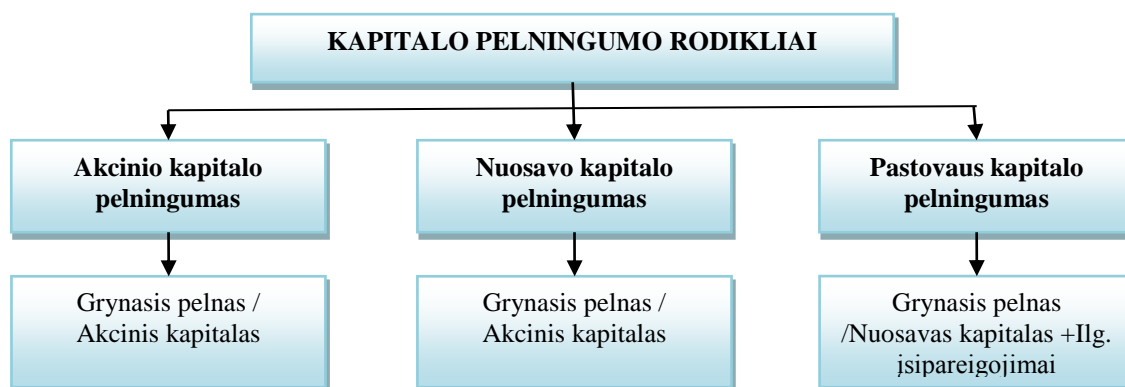
Šaltinis: Mackevičius J., 2005. – p.195-1965

15 pav. Turto pelningumo rodikliai

Turto grąža parodo, kiek grynojo pelno įmonė uždirba vienam turto litui. Šis dydis gali būti naudojamas kaip įmonės turto panaudojimo efektyvumo matas. Kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo turtas panaudojimas efektyviau, todėl uždirbama daugiau pelno. Pasak Galinienę (2005) turto pelningumo rodiklio privalumas yra tai, kad rodiklio reikšmė nepriklauso nuo įmonės veiklos finansavimo šaltinių, t.y. ar įmonė naudoja daugiau skolintų ar nuosavų lėšų. Pagal Mackevičių, Daujotaitę (2011) dažniausiai turto grąža nagrinėjama dviem kryptimis:

- 1) nustatomi veiksniai, turėję įtakos jos pasikeitimui, palyginti su planu ar praėjusiu laikotarpiu;
- 2) nustatoma turto grąžos įtaka produkcijos apimčiai.

Kapitalo pelningumo rodiklių grupė (žr. 16 pav.) ypač aktuali kapitalo savininkams, kreditoriams, investuotojams, kadangi remiantis šiuo rodikliu galima spręsti apie investicijų pelningumą, jų naudojimo efektyvumą ir galimybę gauti dividendus.

Šaltinis: Mackevičius J., 2005. – p. 205

16 pav. Kapitalo pelningumo rodikliai

Pasak Subačienės ir Villis (2010) objektyviausiai įmonės veiklos efektyvumą parodo kapitalo pelningumo rodikliai. Skaičiuojant nuosavo kapitalo pelningumą, turi būti imama vidutinė kapitalo vertė, nes pelno rodiklis yra intervalinis, gautas per tam tikrą laikotarpį, o ne momentinis, taigi turi būti

lyginamas ne su tam tikros datos, o vidutiniu kapitalo dydžiu. Rodiklis parodo nuosavo kapitalo struktūrą, pelną ir iš dalies įmonės vadovybės darbo efektyvumą panaudojant investuotą kapitalą. Tokios pačios nuomonės laikosi Mackevičius (2007), teigdamas, kad nuosavo kapitalo pelningumas parodo, kiek įmonė uždirbo grynojo pelno panaudojant nuosavą kapitalą.

Mokumo rodiklių analizė. Galinienė (2005) teigia, kad nagrinėjant įmonės veiklos efektyvumo didinimo klausimą, svarbu suprasti kam priklauso jos veiklai naudojamas turtas. Autorė nurodo, kad veiklai naudojamas turtas (visas arba tik jo dalis) gali priklausyti įmonės savininkui, o likusi dalis priklauso nuo įvairių įsipareigojimų, t. y. įmonė yra įsiskolinusi. Pasak Mackevičiaus (2007) veiklos vertinimui naudojami pelningumo rodikliai, kurie suteikia naudingos informacijos apie įmonių veiklą, tačiau vertinant įmonės stabilumą ir patikimumą būtina atlikti išsamesnę analizę. Svarbu yra nustatyti ar įmonė pajėgi įvykdyti savo įsipareigojimus ir apmokėti skolas. Taigi skaičiuojami ne tik pelningumo, bet ir mokumo rodikliai.

Įmonės finansinę būklę labiausiai įtakoja turimų įsipareigojimų dydis ir trukmė. Įsipareigojimai skirstomi į trumpalaikius ir ilgalaikius. Taigi mokumas yra įmonės sugebėjimas turimomis mokėjimo priemonėmis apmokėti esamus įsipareigojimus. Išanalizavus autorių (, Rutkauskas, Damašienė 2002, Clausen 2009, Drake 2005) mokslinę literatūrą, galima teigti, kad apskaičiuojant trumpalaikio turto valdymą įmonėje yra naudojama daug įvairių rodiklių. Autoriai išskiria tris pagrindines mokumo rodiklių (koeficientų) grupes:

- 1) bendrojo arba einamojo mokumo rodikliai;
- 2) greitojo mokumo rodikliai;
- 3) kritinio mokumo rodikliai.

Pasak Mackevičiaus (2007) praktikoje dažniausiai yra skaičiuojamas bendrojo trumpalaikio turto mokumo koeficientas, kuris gali būti vadinamas likvidumo koeficientu. Koeficientas parodo, kiek kartų visas trumpalaikis turtas yra didesnis už visus trumpalaikius įsipareigojimus. Remiantis šiuo rodikliu galima prognozuoti įmonės mokumo būklę artimiausiu metu. Liraz (2004) teigia, kad priimtinas šio rodiklio santykis yra nuo 1 iki 2. Pagal Clausen (2009), Drake (2005) rodiklio reikšmė negali būti mažesnė kaip 1. Rodiklio reikšmė mažesnė už 1, rodo įmonės negalėjimą atsiskaityti už savo trumpalaikius įsipareigojimus. Taip pat blogai organizuojamas materialinis aprūpinimas bei galimos problemos susijusios su parduodama produkcija. Tačiau itin aukštas bendrojo trumpalaikio mokumo rodiklis, nėra vertintinas teigiamai. Jeigu rodiklis yra didesnis kaip 4 – 5, tai gali reikšti įmonės nesugebėjimą efektyviai panaudoti turtą.

Pagal Mackevičių (2007) svarbus mokumo rodiklio trūkumas yra neatsižvelgimas į trumpalaikio turto sudėtį. Didelę trumpalaikio turto dalį įmonėje gali sudaryti mažo likvidumo atsargos, todėl aukštas trumpalaikio mokumo rodiklis neatspindės esamos realios įmonės situacijos. Trumpalaikis turtas nėra vienodai likvidus, tai reiškia, kad norint skubiai apmokėti trumpalaikius

įsipareigojimus, tai padaryti galima ne visu turtu. Taigi objektyviau vertinant įmonės mokumo esama realią būklę ir sugebėjimą greitai atsikaityti su kreditoriais, rekomenduojama skaičiuoti greitąjį trumpalaikio mokumo koeficientą.

Greitojo trumpalaikio mokumo rodikliai – parodo momentinį įmonės mokumą ar įmonė sugebėtų greitai apmokėti savo trumpalaikius įsipareigojimus. Rodiklis, tiksliau už bendrąjį mokumo rodiklį, įvertina trumpalaikį mokumą. Pasak Melicher, Norton (2003) skaičiuojant Greitojo trumpalaikio mokumo rodiklį yra įtraukiamas tik greitai parduodamas trumpalaikis turtas. Tokį turtą sudaro vertybiniai popieriai, pinigai ir jų ekvivalentai ar trumpalaikiai pirkėjų įsiskolinimai ir per vienerius metus gautinos sumos. Kalbant apie atsargas, jos nepasižymi likvidumu, priešingai nei kitas trumpalaikis turtas ir ne visada gali būti skubiai, per trumpą laiką, paverčiamos pinigais. Statistikos departamento rodiklių vertinimo metodikoje nurodoma, kad rodiklis lygus 1,0 laikomas labai geru, tačiau neturėtų būti mažesnis kaip 0,5.

Absoliutaus trumpalaikio mokumo arba padengimo grynaisiais pinigais koeficientas. Rodiklis parodo, kiek vienam trumpalaikio įsipareigojimo litui apmokėti yra greitai parduodamo trumpalaikio turto. Pagal Liraz (2004) rodiklis gali parodyti ar įmanoma visus trumpalaikius įsipareigojimus padengti grynaisiais pinigais, jeigu visiškai nebūtų pardavimo pajamų. Mackevičiaus (2007), Šlekienės ir Klimavičienės (2000) nuomone rodiklis parodo ar įmonė, skolininkams skubiai pareikalavus apmokėti įsipareigojimus, nerealizuojant savo turimų atsargų sugebėtų tai įvykdyti. Santykis tarp bendrojo mokumo ir greitojo padengimo rodiklių turėtų būti 1 : 1. Didelis skirtumas tarp rodiklių rodo, jog įmonės neefektyviai naudoja atsargas.

Ilgalaikių įsipareigojimų analizė apima pagrindinius įmonės finansavimo šaltinius, tai savininkų nuosavybė ir skolintas kapitalas. Didelės skolos, palyginti su nuosavu kapitalu, rodo, kad įmonė dirba rizikingomis sąlygomis. Atlikta analizė padeda nustatyti ar po dviejų ar trejų metų įmonės bus moki, kai gražintiną sumą sudarys ne tik pasiskolinti pinigai bet ir palūkanos. Ilgalaikio mokumo rodiklių skaičiavimo tikslas, parodyti įmonių finansavimo šaltinius ir skolų įtaką finansavimui. Rodikliai taip pat parodo, kaip greitai mokamos palūkanos, padeda nustatyti galimybes efektyvesniam skolų apmokėjimui bei prognozuoti įmonės finansinį stabilumą ir veiklos perspektyvas. Išanalizavus Lietuvos ir užsienio autorių (Liraz 2004, Drake 2005 Mackevičius 2007) mokslinę literatūrą, išskiriami tokie rodikliai padedantys įvertinti ilgalaikius įsipareigojimus (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Rodikliai įvertinantys ilgalaikius įsipareigojimus

Rodiklis	Rodiklio apibūdinimas ir reikšmė
Ilgalaikių skolų apdraustumo rodiklis	Rodiklis parodo, kiek kartų ilgalaikio turto vertės pakaks apmokėti ilgalaikius įsiskolinimus. Rodiklio teigiama informacija naudinga įmonei, kurioms gresia bankrotas

1 lentelės tęsinys

Bendrasis skolos rodiklis	Rodiklis rodo, kiek įmonės turimo turto yra finansuojama skolintomis lėšomis. Rodiklio skaičiavimo tikslas įvertinti ne tik įmonės mokumą, tačiau nustatyti plėtros galimybes, jas finansuojant skolintomis lėšomis. Mažėjanti rodiklio vertė, rodo įmonės esamų įsiskolinimų mažėjimą bei didėjantį veiklos stabilumą. Rodiklio vertė neturėtų būti didesnė negu 0,7.
Ilgalaikių skolų rodiklis	Rodiklis rodo, kokią įmonės turto dalį sudaro ilgalaikės skolos. Jeigu turtas, finansuojamas iš ilgalaikių įsipareigojimų didėja, tuomet mažėja trumpalaikių skolų negrąžinimo rizika. Svarbu stebėti ir analizuoti šio koeficiento pokyčius. Rodiklis laikomas labai geru, kai jis yra lygus arba mažesnis negu 30 procentų, gerai – kai didesnis kaip 50 procentų.
Skolų grąžinimo rodiklis	Rodiklis parodo, kiek veiklos pelnas, gali būti didesnis už kredito grąžinimo sumas bei palūkanas. Rekomenduojama, kad rodiklio reikšmė būtų 1,5 – 2,0.
Finansinio sverto rodiklis	Esant nulinei rodiklio reikšmei, įmonę finansuoja tik įmonės savininkai, tai reiškia, kad nėra naudojami išoriniai finansavimo šaltiniai. Rodiklio reikšmė iki vieneto, rodo, kad didesniąją įmonės kapitalo dalį sudaro savininkų nuosavybė. Kai didesnę kapitalo dalį sudaro skolintas kapitalas, rodiklio reikšmė yra virš vieneto. Didėjant skolinto kapitalo daliai, sparčiau didėja įmonės turto vertė.
Pastovaus mokumo rodiklis	Tai rodiklis, atvirkštinis finansinio sverto rodikliui. Remiantis rodiklio apskaičiavimu, galima spręsti apie bankroto tikimybę. Rodiklio didesnė reikšmė rodo įmonės mokumo aukštesnį lygį ir mažesnę finansinę riziką.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis išanalizuota moksline literatūra

Taigi galima daryti išvadą, kad finansiniai santykiniai rodikliai vienaip ar kitaip įtakoja įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus, bankroto prognozavimo tikimybę ar veiklos tęstinumo galimybes ir perspektyvas. Turto apyvartumo rodikliai padeda įmonių savininkams ar vadovams išsiaiškinti, kaip yra valdomos nuosavos ir skolintos lėšos. Mokumo rodikliai, leidžia palyginti nuosavybę su visais įsipareigojimais, o trumpalaikio mokumo rodiklių analizė svarbi įmonei jos veiklos strategijos požiūriu. Pelningumo rodikliai siejami su įmonės veiklos rizika, bankrotu ir prognozavimu. Sąnaudų lygio rodikliai leidžia įvertinti konkrečių įmonės veiklos sričių ir naudojamų išteklių efektyvumą.

2.2. Baldų gamybos įmonių veiklos ypatumai

Mokslinėje literatūroje nagrinėjant gamybos įmones, akcentuojama, kad būtent gamybai žmonės išleidžia bene daugiausiai pajamų. Pasak Vijeikio (2007) gamyba, tai prekių gaminimo ir paslaugų organizavimo procesas ir šiame procese dirba apie 2/3 visų įmonės darbuotojų bei sutelkta svarbiausia įranga. Įmonės didžiausias išlaidas, sudaro apie 70 proc. bendrųjų išlaidų, todėl tinkama gamybos padalinio veiklos vadyba tampa labai svarbus uždavinys norint pagaminti ir atlikti tam tikrą

paslaugą ar gaminį sunaudojant kuo mažesnes sąnaudas. Kiti autoriai (Sakalas, Vanagas, Martinkus, 2000) nurodo, jog gamyba yra ribotų ekonominių (gamybos) išteklių, naudojimas gaminant produktus ir teikiant paslaugas įmonių neribotiems poreikiams tenkinti. Rinkoje įmonės perka gamybos veiksmus, kuriuos suderina ir pagamina materialines gėrybes bei jas parduoda. Taigi, kai yra riboti ištekliai, tiek medžiaginiai, tiek žmogiškieji, svarbu yra parinkti optimaliausią šių išteklių panaudojimo būdą. Vienas iš būdų padedančių racionaliai paskirstyti išteklius, kontroliuoti jų naudojimą yra biudžetų (laukiamų pajamų ir išteklių) naudojimo planai (sąmatos). Naudojant optimalių planinių užduočių metodą, parengiami keli skirtingi biudžeto variantai ir pasirenkamas optimaliausias variantas pagal pasirinktą kriterijų.

Pasak Snieškos ir kt. (2006) gamybos procesas apibūdinamas, kaip gamybos išteklių naudojimas produktų ir paslaugų gamybai. Pats laukiamas rezultatas (pelnas, rentabilumas), kaip teigia C.G. Stephen pasiekiami optimaliai organizuojant darbo objektų (žaliavų, medžiagų), darbo priemonių (pastatų, įrengimų) ir darbo subjektų (darbininkų, tarnautojų) sąveiką. Autoriaus teigimu gamybos analizė ir planavimas apima reikalingų ribotų išteklių įsigijimą ir paskirstymą gamybinėje veikloje, patenkinant vartotojų paklausą. Analizės ir planavimo tikslas - sukurti planą, kuris atitiktų paklausą ir maksimizuotų pelną. Tačiau daugelyje situacijų, ateities paklausa yra geriausiu atveju tik iš dalies žinoma, todėl bet kokios prognozės yra neišvengiamai netikslios. Todėl būtina nuolatinė gamybinės veiklos analizė ir planavimas. Pasak Kumar (2000) pagrindinis tikslas planuojant gamybą organizuoti veiklą taip, kad pagaminti produktai uždirbtų pelną. Kad visi ištekliai, įrenginiai būtų optimaliai panaudojami. Vijeikio (2007) nuomone, vykdant gamybos procesą, tikslinga gamybos padalinio veiklą vertinti pagal tris pagrindinius kriterijus, kuriuos atlikus ir įvertinus gamybinė įmonė turėtų sutaupyti daugiau sąnaudų ir sumažinti riziką patirti nuostolį:

- 1) laiku pagamintą reikiamą produktų kiekį;
- 2) produktų kokybę;
- 3) produktų savikainą.

Vertinant Lietuvos apdirbamosios gamybos sektorius, medienos ir baldų sektorius yra vienas iš svarbiausių. Lietuvos baldų gamybos sektorius praėjusį dešimtmetį pasižymėjo stipriais augimo tempais. Tačiau kaip ir kitos Lietuvos ekonomikos sritys, taip ir šis sektorius patyrė tiesioginį ir intensyvų pasaulinės finansų krizės ir nacionalinės nekilnojamojo turto rinkos „burbulo sprogo“ poveikį. Ekonomikos sunkmetis pasireiškė gamybos apimčių augimo sulėtėjimu ar net kritimu trumpajame ir vidutiniame laikotarpyje, krentančiais tiek medienos žaliavos, tiek baldų pardavimais šalies ir eksporto rinkose, augančiais įmonių įsiskolinimais ar net bankrotais. Šiuo laikotarpiu baldų pramonės sektoriaus įmonės iš naujo turėjo įvertinti savo strategijų tinkamumą ir siekti optimizuoti veiklą prisitaikydamos prie pakitusių veiklos sąlygų. Kad įmonei būtų lengviau siekti optimalios veiklos, įmonė savo veiklą turėtų stiprinti per savo gamybos pajėgumą, nes būtent jis parodo, kiek

gamybos vienetas per tam tikrą laiką iš turimų išteklių gali pagaminti gaminių. Kad įmonei būtų lengviau įvertinti savo gamybos padalinio planuojamus pajėgumus reikėtų atsižvelgti į rinkodaros ir bendruosius tikslus, paklausos prognozes, esamus finansinius apribojimus.

Pasikeitusi Lietuvos ir kitų šalių ekonominė padėtis 2008 metų pateikiamoje oficialiojoje statistikoje dar nepilnai atsispindėjo, nes vis dar buvo pastebimi augimo tendencijas atspindintys duomenys, tačiau 2009 metų finansinės atskaitomybės situaciją atsiskleidė pilnutinai. Atsigavimo perspektyvos priklausė ir priklauso nuo padėties pagrindinėse eksporto rinkose ir nuo stabilizacijos procesų šalies ekonomikoje. Akivaizdu, kad nuo baldų sektoriaus atsigavimo ir augimo perspektyvų didele dalimi priklauso ir padėtis visoje Lietuvos apdirbamojoje pramonėje, nes šis sektorius šalies ūkio struktūroje tradiciškai vaidino labai svarbų vaidmenį. Kone visos medienos perdirbimu besiverčiančios įmonės, taip pat dauguma baldininkų kaip svarbiausią atsigavimo variklį įvardija eksportą. Tačiau ne visi įmonių savininkai žino, kad baldų produkcija sudaro didžiausią parduotos (40 proc.) ir eksportuotos (45 proc.) produkcijos dalį Lietuvoje. Baldus ir jų dalis gamina per 800 įvairaus dydžio akcinių bendrovių ir personalinių įmonių. Didžiųjų įmonių dėka, buvo užtikrintas spartus gamybos ir eksporto apimčių augimas. Sparčiai didėjant baldų gamybai ir pasikeitus ekonomikos sąlygoms įmonės turėtų daugiau analizuoti gamybos paklausą, jų finansinius apribojimus, galimybes bei kitus bendruosius tikslus susijusius su įmonės veiklos efektyvumo didinimu. Baldų pramonei didelę įtaką turi medienos brangimas. Dėl brangstančių žaliavų baldų gamintojai yra priversti branginti produkciją. Tai silpnina visą sektorių ir daro jį mažiau konkurencingą. Todėl labai svarbu, kad medienos būtų galima nusipirkti už santykinai „protingą“ kainą ir paversti ją galutiniu produktu Lietuvoje, kitaip tariant, baldais. Smulkiai įmonei pradėti veiklą šiame sektoriuje sudėtinga, nes sunku išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus už atlyginimą, kokį toks verslas įstengia mokėti, vietos rinka per maža, o dirbti eksportui pajėgia ne visi, nes užsakovų reikalavimai dideli – reikia pasirūpinti dideliu kiekiu atsargų, tad būtina turėti daug apyvartinių lėšų. Be to, maža įmonė kainomis nesugeba konkuruoti su didele, juo labiau atlaikyti Lenkijos ir Kinijos pigių baldų konkurenciją.

Taigi apibendrinant galima, teigti mokslinėje literatūroje įmonių gamybos veiklos samprata yra aiškiai aprašyta ir suprantama praktikoje, tačiau sudėtingiau yra suvokti patį gamybos procesą, kuriame įmonė susiduria su didesne rizika. Įmonės gamybos veikla ir jos procesas labai priklauso nuo susidariusių situacijų ir aplinkybių, tada neretai gali kilti tokios situacijos, kai įmonės vadovai nesugeba imtis būtinų ir skubių priemonių ir dėl to įmonė patiria neplanuotų nuostolių, kurių galėtų išvengti jei tiksliau vertintų savo gamybinę veiklą, bei jos veiklos procesą.

2.3. Tyrimo procesas

Magistro baigiamajame darbe buvo iškelta hipotezė – veiklos efektyvumo rodiklių (finansinių ir analogiškų koeficientų) pagalba galima apibūdinti gamybinės įmonės veiklos efektyvumo dinamiką, kuri leidžia spręsti apie įmonės veiklos efektyvumą. Siekiant ją patikrinti bus atliekamas tyrimas, remiantis parengta tyrimo metodologija.

Užsienio ir lietuvių autorių moksliniuose darbuose dažniausiai yra analizuojami tokie finansinės analizės metodai, kaip horizontalioji, vertikalioji ir santykinė analizė. Šie finansinės analizės metodai padeda objektyviai ir laiku atskleisti įvairių veiklos sričių trūkumus ir numatyti jų šalinimo ir veiklos efektyvumo didinimo priemones. Analitikai atlikdami įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimą, individualiai atsižvelgdami į savo tikslus, pasirenka ir atitinkamus rodiklius. Šiame darbe bus atliekamas bendro pobūdžio įmonės UAB „X“ veikiančios baldų gamybos sektoriuje, ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas. Šiam tikslui pasiekti buvo atrinkti svarbiausi rodikliai, atskleidžiantys daugiausiai informacijos bei pateiktas jų apskaičiavimas ir nurodytos gautų reikšmių interpretacijos. Analizuojant įmonę bus naudojamosi praktikoje naudojamomis baldų pramonės šakos rodiklių reikšmių ribomis, tačiau atliekant įmonių dirbančių kitose veiklos šakose vertinimus, ribos šiek tiek varijuoja, tad svarbu į tai atkreipti dėmesį prieš pradėdant vertinimą. 2 lentelėje pateiktos baldų pramonės šakos rodiklių 2009-2013 metų laikotarpio vidutinės reikšmės ir kitų šakų, to paties laikotarpio, vidutinės reikšmės.

2 lentelė. Vidutinės baldų pramonės šakos ir kitų šakos rodiklių reikšmės 2009-2013 m. laikotarpiu

Pramonės šakos pavadinimas	Rodiklio pavadinimas					
	Nuosavo kapitalo grynasis pelningumas	Ilgalaikio turto apyvartumas	Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas	Grynasis pelningumas	Turto apyvartumas	Turto grynasis pelningumas
Baldų pramonė	12,87	3,736	7,528	3,106	1,76	5,598
Betono, cemento ir gipso gaminių bei dirbinių gamyba	-1,298	1,354	3,7	-1,062	0,772	0,444
Stiklo ir stiklo gaminių bei dirbinių gamyba	0,402	1,568	7,176	-0,542	1,004	0,054
Plastikinių gaminių gamyba	7,308	2,422	5,94	2,502	1,284	3,532
Guminių gaminių gamyba	0,204	1,662	4,624	1,728	0,84	1,578
Pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamyba	5,882	0,492	1,974	11,688	0,33	4,096

2 lentelės tęsinys

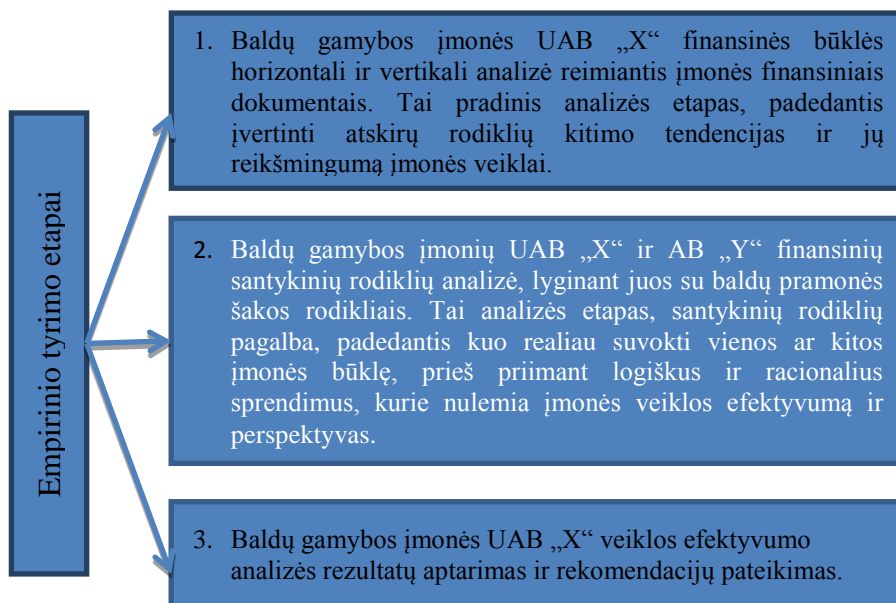
Chemikalų ir chemijos produktų gamyba	8,53	2,722	10,378	3,93	1,432	5,684
Popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba	15,396	1,67	5,592	6,12	1,058	6,482
Odos ir odos dirbinių gamyba	3,172	1,696	4,112	1,3	0,894	1,072
Kailinių dirbinių ir gaminių gamyba	-1,658	1,62	0,846	-8,556	0,244	-0,754
Drabužių siuvimas (gamyba)	9,614	3,894	6,032	3,358	1,436	5,086
Tekstilės gaminių gamyba	5,354	2,132	5,004	2,83	1,05	3,416
Gėrimų gamyba	8,348	2	4,108	4,014	1,092	4,406
Žuvų, vėžiagyvių ir moliuskų perdirbimas ir konservavimas	14,45	4,164	5,062	3,06	1,726	5,182
Maisto produktų gamyba	10,036	3,514	7,232	2,502	1,774	4,454
Mėsos perdirbimas ir konservavimas ir mėsos produktų gamyba	1,814	3,958	10,298	0,238	2,362	0,638
Apdirbamoji gamyba	6,632	3,16	8,072	1,838	1,644	3,24

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Statistikos departamento duomenimis

Analitinėje darbo dalyje atliekant įmonės UAB „X“ veiklos ekonominio efektyvumo vertinimą, analizuojant įmonės finansines ataskaitas, bus taikomi duomenų lyginimo, grupavimo, detalizavimo grafiniai ir apibendrinimo metodai, vertikalieji bei horizontalieji analizė. Bus atliekama santykinų finansinių rodiklių analizė, kuri apima:

- veiklos efektyvumo rodiklius;
- pelningumo rodiklius;
- mokumo rodiklius.

Apskaičiuoti santykiniai rodikliai yra neinformatyvūs ir nieko nereiškia, juos būtina lyginti. Šioje analizėje baldų gamybos įmonės UAB „X“ rodikliai bus lyginami su AB „Y“ – tos pačios baldų pramonės šakos įmonės rodikliais ir baldų pramonės šakos rodikliais. Baigiamajame magistro darbe finansinių rodiklių analizė bus atliekama, remiantis įmonių 2009-2013 metų balansu, pelno (nuostolio) ataskaita ir kitais vidiniais įmonių dokumentais. 17 paveiksle pateikiami empirinio tyrimo etapai. Analizuojant finansinės atskaitomybės dokumentus, bus nagrinėjama įvairių rodiklių dinamika ir struktūra, tarpusavio ryšiai bei priklausomybė, nustatomi veiksniai, turėję įtakos rodiklių pokyčiams. Tokia informacija yra aktuali, siekiant nagrinėti esminius procesus ir reiškinius, nuodugniau iširti priežastinius ryšius bei veiksniai, kurie lemia rodiklių kaitą. Tik teisingai įvertinus esamą įmonės būklę ir tinkamai išanalizavus veiklos efektyvumą lemiančius rodiklius bei veiksniai, sąlygojančius įmonės veiklą, bus galima gerokai objektyviau numatyti veiklos plėtros būdus ir galimybes – kaip viena iš būtinų kiekvienos įmonės išlikimo ir veiklos tęstinumo sąlygų. Statistiniams duomenų ir finansinės atskaitomybės dokumentams apdoroti bus naudojama *MS Excel* programiniu paketu.

17 pav. Empirinio tyrimo etapai

Horizontaliosios analizės metodo taikymas. Šį metodą būtų galima apibrėžti taip – tai kelių metų finansinių dydžių palyginimas, nukrypimus išreiškiant absoliučiais ar santykiniais dydžiais. Horizontalioji analizė - tai pasirinktų finansinių rodiklių dinamikos tyrimas. Yra pasirenkamas tam tikras atskaitinis laikotarpis, vadinamas baziniu laikotarpiu ir visi po jo einantys metai analizuojami apskaičiuojant augimo tempą. Šis palyginimas padeda nustatyti atitinkamų rodiklių dinamiką, kuri yra apskaičiuojama absoliučiais dydžiais ir procentais, t.y. nustatomi nukrypimai nuo bazinių rodiklių. Dažniausiai horizontaliosios analizės metodas praktikoje taikomas, siekiant palyginti šiuos rodiklius:

- šio atskaitomybės periodo finansinius rodiklius su prieš tai buvusio/būsimo periodo rodikliais (pavyzdžiui, su praėjusio mėnesio rodikliais, ketvirčio ar metų rodikliais);
- šio atskaitomybės periodo finansinius rodiklius su analogiškais praėjusių arba prognozuojamų metų rodikliais (pavyzdžiui, antrojo ketvirčio šių metų rodikliai su analogiškais praėjusių/prognozuojamų metų antrojo ketvirčio rodikliais). Šis horizontaliosios analizės atvejis taikomas tuomet, kai įmonės veikla yra aiškiai sezoninio pobūdžio;
- įvairių praėjusių/būsimų periodų finansinius rodiklius. Taip analizuojama, siekiant pastebėti susidarančias rodiklių, charakterizuojančių įmonės finansinius rezultatus, pasikeitimo tendencijas.

Horizontaliosios analizės proceso metu išryškėja finansinių rodiklių pokyčiai per keletą periodų ir svarbiausia – iš to galima spręsti apie tų pasikeitimų tendencijas ateityje. Taigi, šio metodo privalumas yra finansinių rodiklių dinamikos atspindėjimas, parodantis absoliučių ir santykinų rodiklių kitimo tendencijas ir dėsningumus, o trūkumas tas, kad ši analizės rūšis neišryškina rodiklių pasikeitimo priežasčių. Horizontaliosios analizės metu gauta informacija dažniausiai papildoma įvairių

faktorių, sąlygojusią atitinkamų rezultatų rodiklių pokyčius, tyrimu, nes tokie analitinio įvertinimo rezultatai leidžia sukurti tam tikrus dinamikos faktorių modelius, kurie naudojami, planuojant atskirus finansinius rodiklius ir jų pokyčius

Vertikaliosios analizės metodas. Tai dviejų ar daugiau metų procentinių santykių palyginimas, parodantis ataskaitos sudėtinių dalių visumos pokytį. Vertikalioji analizė atliekama tokiu principu: kiekvienas finansinis rodiklis lyginamas su bendroju baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis išreiškiamas procentais, t.y. kiekvienas dalinis rodiklis sudaro tam tikrą bazinio rodiklio procentą, todėl šią ataskaitą galima vadinti rodiklių lyginamųjų svorių skaičiavimu. Vertikali analizė leidžia operatyviai pastebėti neigiamus įmonės veiklos pokyčius. Atliekant šią analizę yra nustatoma, kaip keitėsi daliniai rodikliai ir kokios priežastys įtakojo tuos pasikeitimus. Dažniausiai atliekamas šių dydžių struktūrinis skaičiavimas:

- turto struktūrinė analizė;
- kapitalo struktūrinė analizė;
- piniginių srautų struktūrinė analizė.

Šių analizių rezultatus geriausiai rodyti lentelėse ir diagramose. Praktiškai, analizuojant įmonės duomenis, tikslinga šiuos metodus taikyti vienu metu, o tai galima parodyti, sudarant vadinamąsias analitines lenteles. Atlikus įmonės finansinę analizę, taikant horizontaliąją ir vertikaliąją analizę, apskaičiavus santykinius įmonės rodiklius, magistro baigiamojo darbo pabaigoje, remiantis atlikta analize, bus pateiktos išvados ir pasiūlymai.

2.4. Įmonės veiklos efektyvumo vertinimo modelis

Santykinių finansinių rodiklių analizė. Santykiniai finansiniai rodikliai (koeficientai) padeda kuo realiau suvokti vienos ar kitos įmonės būklę, o tai yra būtina sąlyga, priimant logiškus ir racionalius sprendimus, kurie nulemia įstaigos perspektyvas. Tačiau patys rodikliai gali nieko nereikšti, jei jų nepalyginsime su ankstesniais ar prognozuojamais (planiniais) tos pačios įmonės rodikliais, su šakos norma ar konkrečių konkurentų rodikliais. Šis metodas yra patogiausias palyginti įmonės esamą finansinę padėtį su konkurentais, nes santykinių dydžių palyginimas eliminuoja skirtingų įstaigų absoliučias dydžių palyginimo problemas. Analizės rezultatai išreiškiami sumomis, santykiais (procentais ar koeficientais). Santykinių finansinių dydžių palyginimas vienu su kitais ir jų ryšių interpretacija, taip pat daugelio periodų tokių dydžių lyginimas teikia analitikui daugiau žinių negu atskirai paimtų santykinių charakteristikų vertinimas, nors ir jis yra reikšmingas. Kadangi šiame darbe akcentuojama vidinė analizė, todėl analizuojant santykinius rodiklius bus pasirinkti tokie rodikliai, kurie yra aktualiausi įmonės vadovybei. Sudarytos rodiklių sistemos paskirtis – įvertinti finansinę įmonės būklę ir veiklos rezultatus. Pasirinkta finansinių santykinių rodiklių sistema padės

įvertinti bendrą įmonės finansinę ekonominę būklę ir veiklos rezultatus 2009–2013 m. laikotarpiui. Apskaičiuotų rodiklių analizė leis priimti tobulesnius įmonės valdymo sprendimus, įvardinti UAB „X“ veiklos efektyvumo problemas (žr. 18 pav.).

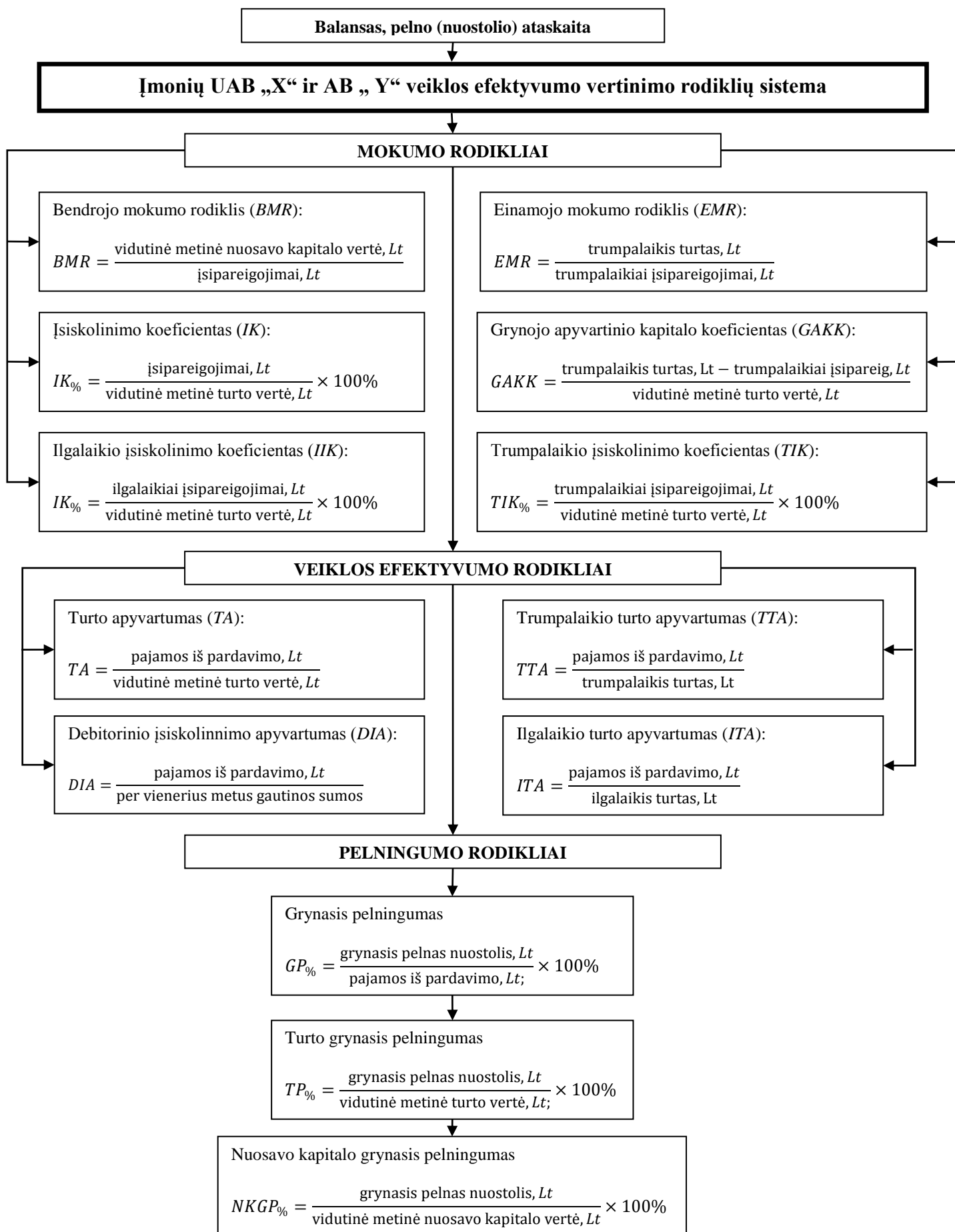
Mokumo rodikliai parodo įmonės sugebėjimą padengti savo įsipareigojimus turtu. Įmonės mokumas yra vienas iš svarbiausių sėkmingos veiklos faktorių, nes tik moki ir patikima įmonė gali išsilaikyti rinkoje, atnaujinti įrengimus ir produkciją bei lengvai gauti kreditus iš finansinių institucijų ir kitų kreditorių. Kiekvienai įmonei svarbu analizuoti mokumo rodiklius ir jų dinamiką tam, kad galėtų įvertinti, kada veikla bus rizikinga, kuomet įstaiga taps nemoki, t.y. jos įsiskolinimai viršys turtą. Atliekant analizę bus įvertinamas mokumas. Analizuojama ar įmonė pajėgi apmokėti savo trumpalaikius ir ilgalaikius įsipareigojimus pasibaigus jų terminui. Santykinė analizė tampa patogia priemone, nes ji susieja pinigų ir kito trumpalaikio turto apimtį su trumpalaikiais įsiskolinimais. Bus analizuojami ir vertinami šie mokumo rodikliai:

- einamojo mokumo koeficientas - parodo, kiek kartų trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus ir padeda prognozuoti įmonės mokumo būklę artimiausiu metu;
- trumpalaikio įsiskolinimo koeficientas - parodo įmonės turto dalį, kuri finansuojama trumpalaikėmis skolomis;
- grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas ir turto santykis parodo įmonės galimybę plėsti gamybą, įvykdžius trumpalaikius įsipareigojimus;
- įsiskolinimo koeficientas - parodo, kokia įmonės turto dalis įsigyta už pasiskolintas lėšas;
- ilgalaikio įsiskolinimo koeficientas - parodo, kiek įmonė turi įsigijusi turto už prisiimtus ilgalaikius įsipareigojimus;

Didelis skolos koeficientas, rodo didesnę finansinę riziką, taigi tuo mažesnis yra įmonės stabilumas. Jeigu ilgalaikio įsiskolinimo koeficiento reikšmė didesnė už vidutinę tos pačios pramonės šakos įmonių reikšmę, tai parodo įmonės siekį padidinti mokumą ir sumažinti pelningumą.

Veiklos efektyvumo rodikliai analizuojami siekiant nustatyti, kaip efektyviai įmonė naudoja turimą turtą ar atskiras jos dalis, pardavimams garantuoti. Bus analizuojami ir vertinami tokie rodikliai:

- trumpalaikio (ilgalaikio) turto apyvartumo rodiklis - parodo, kiek pajamų tenka vienam trumpalaikio (ilgalaikio) turto litui. Ilgalaikio turto apyvartumo rodiklio reikšmė ypač svarbi tuomet, kai gamybos procese naudojami tokie ištekliai, kaip žemė, pastatai, įrengimai.
- debitorinio įsiskolinimo apyvartumo koeficientas - rodo, kiek kartų per metus įmonė surenka lėšas atsiskaitymo procese. Padalijus metų dienų skaičių iš šio koeficiento gaunamas debitorinis įsiskolinimas dienomis.

18 pav. Įmonių veiklos ekonominio efektyvumo vertinimo modelis

Kiekvienos įmonės pagrindinis tikslas yra gauti pelną. Pelnas susijęs su visais įmonės veiklos rodikliais: pajamomis, sąnaudomis, turtu, kapitalu, įsipareigojimais ir kt. Todėl pelnas yra laikomas įmonės veiklos efektyvumo vertinimo matu. Jis svarbus ne tik pačiai organizacijai, kaip šaltinis jos plėtojimui ir finansavimui, bet ir akcininkams, investavusiems savo lėšas į įmonę. Pelningumo rodiklių grupė parodo įmonės sugebėjimą veiklos procese generuoti pelną bei atspindi bendrą turto ir įdėto kapitalo panaudojimo efektyvumo lygį įmonėje. Pelningumo rodikliai parodo bendrą likvidumo, turto valdymo ir skolų poveikį įstaigos veiklos rezultatams. Įmonei svarbu ne tik būti pelningai, bet ir optimaliai panaudoti turimus resursus ir galimybes, t.y. pasiekti esamomis sąlygomis geriausią rezultatą. Bus analizuojami ir vertinami tokie santykiniai pelningumo rodikliai:

- grynojo pelningumo rodiklis - rodo, kokią pardavimo pajamų dalį sudaro grynasis pelnas. Šiuo rodikliu siekiama atspindėti galutinį įmonių veiklos rezultatą.
- turto pelningumo (turto gražos) rodiklis - rodo, kaip racionaliai įmonė naudoja ilgalaikį ir trumpalaikį turtą, t. y. įvertina visų įmonės išteklių naudojimo efektyvumą. Skaičiavimams naudojamas vidutinis turtas, apskaičiuojamas, kaip turto turimo laikotarpio pradžioje ir pabaigoje aritmetinis vidurkis. Taip pat, jei ilgalaikis turtas įsigyjamas laikotarpio pabaigoje, tuomet jo reikėtų neįtraukti į skaičiavimus, nes toks turtas nedalyvavo uždirbant pelną.
- nuosavo kapitalo grynojo pelningumo rodiklis - įvertina bendrą įmonės veiklos efektyvumą, naudojant akcinį kapitalą, kurį akcininkai investavo į tą įmonę. Parodo įmonės vadovavimo kokybę ir investuoto į šią įmonę kapitalo atsiperkamumo spartą.

Šie rodikliai geriausiai apibūdina galutinius įmonės veiklos rezultatus ir leidžia nustatyti prisiėmusių riziką asmenų (akcininkų ir investuotojų) gaunamą naudą. Kuo pelningumas didesnis, tuo geriau valdoma įmonės veikla.

Atliekant analizę ir vertinant įmonę, taip pat turėtų būti nagrinėjami rodikliai (žr. 3 lentelę) reikalingi vertinant įmonės veiklos efektyvumą ar ieškant tam tikrų tobulinimo sričių, ar identifikuojat problemines sritis. Tačiau dėl konfidencialumo ir informacijos trūkumo rodikliai empirinėje dalyje nebus nagrinėti, vertinant UAB „X“ įmonės efektyvumą.

3 lentelė. Veiklos efektyvumo vertinimo rodikliai

RODIKLIS	RODIKLIO APSKAIČIAVIMO FORMULĖ
Rodikliai skaičiuojami įmonės produktyvumui nustatyti	
Vienam darbuotojui tenkantis pelnas	<i>(Grynasis pelnas po apmokestinimo/ darbuotojų skaičiaus)</i>
Vienam darbuotojui tenkanti pridėtinė vertė	<i>((Pardavimo pajamos - medžiagų ir prekių savikainą įskaičiuota įsigytų paslaugų vertė)/ darbuotojų skaičiaus).</i>
Rodikliai skaičiuojami įvertinant ar įmonė pakankamai uždirba pinigų iš pardavimų	
Pridėtinės vertės procentinė dalis nuo pardavimo	<i>((Pardavimo pajamos - įsigytų medžiagų ir paslaugų savikaina) / Pardavimo pajamos)</i>
Pardavimas, tenkantis vienam kvadratiniam metrui patalpų ploto (Lt/m ²)	<i>(Pardavimo pajamos / Bendras patalpų plotas)</i>

3 lentelės tęsinys

Vienam įmonės darbuotojų etatui tenkantis pelnas (Lt)	<i>(Pelnas prieš apmokestinimą be pagautės ir netekimų / Įmonės darbuotojų etatų skaičius (vnt.))</i>
Vienam įmonės darbuotojo etatui tenkanti pridėtinė vertė (Lt)	<i>(Pardavimo pajamos - įsigytų medžiagų ir paslaugų savikaina) / įmonės darbuotojų etatų skaičius (vnt.) x 1000)</i>
Rodikliai skaičiuojami siekiant padidinti gaunamą pelną didinant gamybos apimtį	
Vidutinės išlaidos	<i>(Bendrosios išlaidos/pagamintos produkcijos kiekis)</i>
Ribinės išlaidos	<i>(Bendrųjų išlaidų pokytis/pagamintos produkcijos kiekio pokytis)</i>

Šaltinis: sudaryta autorės

Atlikus ekonominę, finansinę, statistinę ar kokią kitą analizę, dažniausiai neapsiribojama vien gautų rezultatų apibendrinimu, o bandoma remiantis jų turinio išvadomis nustatyti ateities perspektyvas ir tendencijas. Taigi siekiant ateityje išvystyti įmonės veiklos augimo tempus, labai svarbu vertinti ir analizuoti veiksnius, jų įtaką įmonės veiklai ir finansinių rezultatų pokyčiams. Šiame darbe, remiantis teoriniais aspektais, praktiškai kuo išsamiau ir nuodugniau bus įvertinta esama įmonės padėtis bei pasiūlyti pagrįsti sprendimai, kurių įgyvendinimas padidintų įmonės galimybes sėkmingai ir pelningai dirbti ateityje.

3. ĮMONĖS UAB „X“ VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Finansinių ataskaitų horizontalioji ir vertikalioji analizės

Įmonė UAB „X“ įkurta 1996 m. ir yra sparčiai besivystanti baldų komponentų gamybos įmonė. Įmonė intensyviai diegia naujausias medienos apdirbimo technologijas. Nuo 2005 m. dirba su naujais CNC baldų detalių gamybos centrais. Ir toliau investuoja į naujausius įrengimus minkštų baldų karkasų gamybai. Šiuo metu produkcijos kokybę bei gamybos lankstumą ir našumą užtikrina penkiolika įvairios paskirties CNC centrų. Įmonė yra įdiegusi verslo valdymo sistemą, kuri leidžia tiksliai valdyti užsakymų priėmimą, tiek vienetinės, tiek stambiaserijinės gamybos organizavimą ir produkcijos pateikimą.

Bendrovės pagrindinė veikla – medienos dirbinių, medinių baldų ir tekintų detalių gamyba, minkštų baldų karkasų gamyba. Kita veikla – medienos džiovinimas, medienos pardavimas. Bendrovėje dirbančių darbuotojų skaičius 2009-2013 metų laikotarpiu:

- 2009 m. 77 darbuotojai.
- 2010 m. 97 darbuotojai.
- 2011 m. 105 darbuotojai.
- 2012 m. 114 darbuotojai.
- 2013 m. 123 darbuotojai.

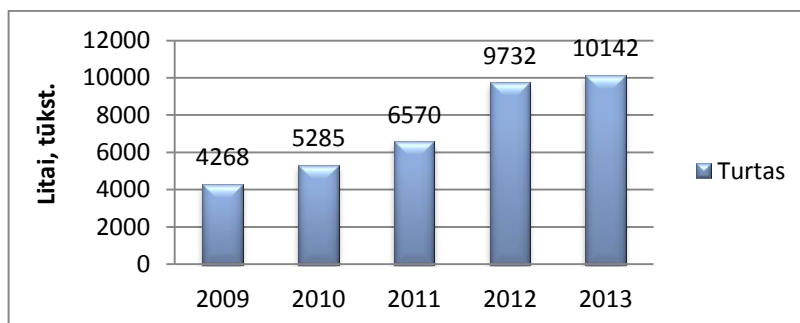
Vadovų skaičius bendrovėje 2013 m. gruodžio 31 d. buvo 7 vadovai: 1 administracijos vadovas ir 6 valdybos nariai.

3.1.1. Horizontalioji balanso analizė

Horizontalioji analizė - tai pasirinktų finansinių rodiklių dinamikos tyrimas. Yra pasirenkamas tam tikras atskaitinis laikotarpis, vadinamas baziniu laikotarpiu ir visi po jo einantys metai analizuojami apskaičiuojant augimo tempą. Šis palyginimas padeda nustatyti atitinkamų rodiklių dinamiką, kuri yra apskaičiuojama absoliučiais dydžiais ir procentais, t.y. nustatomi nukrypimai nuo bazinių rodiklių. UAB „X“ baldų įmonė horizontalioji balanso analizė atliekama lyginant 2009-2013 m. balanso duomenis, apskaičiuojant absoliučiuosius bei procentinius jų pokyčius. Ši analizė padeda įvertinti turto vertės ir įsipareigojimų kitimo tempus bei prognozuoti galimas šių pokyčių tendencijas.

Kaip matoma iš pateiktų duomenų (žr. 19 pav.), įmonės turtas ir nuosavas kapitalas bei įsipareigojimai per nagrinėjamą 2009-2013 metų laikotarpį išaugo 137,6 proc. nuo 4 267 920 Lt iki 10

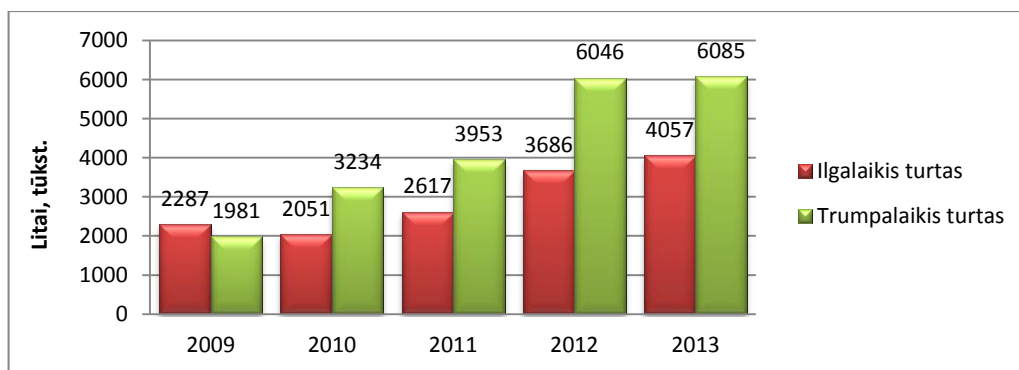
142 124 Lt. Remiantis atlikta horizontaliąja analize, matyti, kad didžiausias turto absoliutus pokytis buvo 2012 m. Tais metais turtas išaugo 3 161 758 Lt arba 48,1 proc.

19 pav. UAB „X“ baldų įmonės turto dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

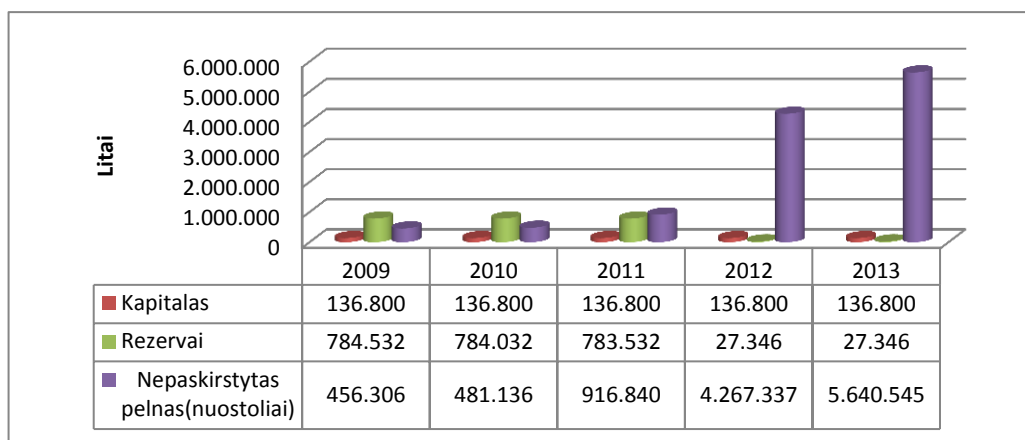
Pastebima ilgalaikio ir trumpalaikio turto augimo tendencija, kuri pavaizduota 20 paveiksle. Kintant bendrai turto apimčiai, ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimtys keitėsi netolygiai. Kaip matyti, trumpalaikis turtas 2009-2013 m. laikotarpiu tolygiai augo nuo 1 980 828 Lt iki 6 085 139 Lt. Per šį laikotarpį trumpalaikis turtas padidėjo 4 104 311 Lt. arba 207,2 proc. Iš pateiktų duomenų matyti, kad didžiausias trumpalaikio turto absoliutus pokytis buvo 2010 m. Šiais metais trumpalaikis turtas išaugo 1 252 777 Lt arba 63,3 proc. ir 2012 m., t.y. trumpalaikis turtas išaugo 2 092 334 L arba 52,9 proc.

Analizuojamu 2009-2010 m. laikotarpiu ilgalaikis turtas sumažėjo 236 130 Lt arba 10,3 proc. Neigiamam turto vertės pokyčiui įtaką darė tai, kad analizuojamu laikotarpiu nebuvo įsigyjama naujo ilgalaikio turto, o turimas ilgalaikis turtas nusidėvėjo. Ilgalaikis turtas per 2010-2013 m. laikotarpį augo tolygiai nuo 2 050 962 Lt iki 4 056 985 Lt ir padidėjo 97,8 proc. arba 2 006 023 Lt. Didžiausias ilgalaikio turto absoliutus pokytis buvo 2012 m. Šiais metais ilgalaikis turtas išaugo 1 069 424 Lt arba 40,9 proc. Per visą nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikis turtas išaugo 77,4 proc., o trumpalaikis turtas per tą patį laikotarpį išaugo net 207,2 proc. Taigi galima teigti, kad 2009-2013 m. įmonės trumpalaikis turtas augo sparčiau nei ilgalaikis.

20 pav. UAB „X“ baldų įmonės ilgalaikio ir trumpalaikio turto dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

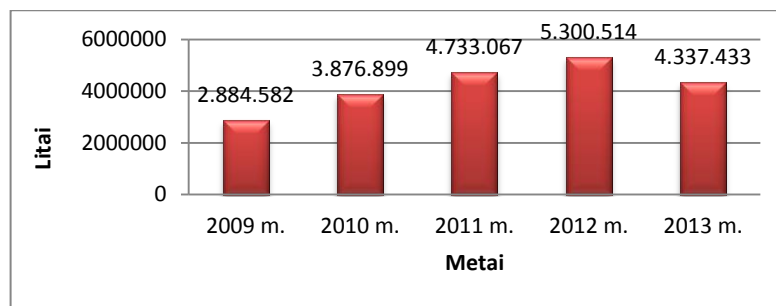
Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų straipsnių apimties pokyčiai pavaizduoti atitinkamai 21 ir 22 paveiksluose. Visų įmonės pasyvų apimtis nuo 2009 iki 2013 m. išaugo 137,6 proc. Kadangi jie kito taip pat kaip ir viso turto apimtis, čia jų dinamika aptariama nebus.

21 pav. UAB „X“ baldų įmonės kapitalo pokyčiai 2009-2013 m. laikotarpiu

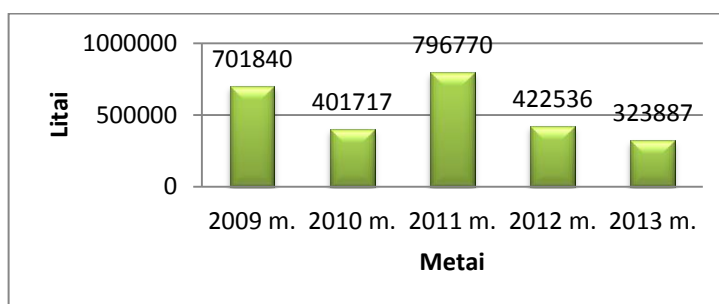
UAB „X“ baldų įmonės nuosavo kapitalo dinaminė pokyčių analizė pavaizduota 1 priede. Iš jos matyti, jog nuosavo kapitalo dydis 2009-2013 m. laikotarpiu augo tolygiai nuo 1 377 638 Lt iki 5 804 691 Lt. Per visą nagrinėjamą laikotarpį nuosavas kapitalas išaugo 4 427 053 Lt arba 321,4 proc. Grafiškai kapitalo dinamika 2009-2013 metais pavaizduota 21 paveiksle. Iš jo matyti, jog analizuojamu laikotarpiu nekito tik kapitalo dydis ir tai sudarė 136 800 Lt. Nuosavo kapitalo didėjimas yra tiesiogiai susijęs su įmonės uždirbamu pelnu. Rezervų dydis 2009-2013 m. laikotarpiu mažėjo nuo 784 532 Lt iki 27 346 Lt. Didžiausiais rezervų absoliutus pokytis buvo 2012 m. Šiais metais rezervai sumažėjo 756 186 Lt arba 96,5 proc. Nepaskirstytas pelnas (nuostoliai) analizuojamu laikotarpiu kito tolygiai nuo 456 306 Lt iki 5 640 545 Lt. Didžiausiais rezervų absoliutus pokytis buvo 2012 m. Šiais metais nepaskirstytas pelnas (nuostoliai) padidėjo 3 350 497 Lt arba 365,4 proc. Įmonės kapitalas per nagrinėjamą laikotarpį nesikeitė, o rezervai sumažėjo, todėl galima teigti, kad būtent nepaskirstytojo pelno straipsnio apimties augimas nulėmė visos nuosavybės augimą.

Įmonės mokėtinos sumos ir įsipareigojimai 2009-2013 m. laikotarpiu kito (žr. 22 pav.). Daugiausiai įsipareigojimų analizuojama įmonė turėjo 2012 m., t.y. 5 300 514 Lt. Kaip matyti iš diagramos (žr. 22 pav), mažiausiai įsipareigojimų bendrovė turėjo 2009 m., t.y. 2 884 582 Lt. Per visą analizuojamą laikotarpį, įmonės mokėtinos sumos ir įsipareigojimai padidėjo 50,4 proc. Apibendrinant turto apimties dinamikos analizę, galima teigti, kad turto didinimas įmonėje buvo finansuojamas ne tik savomis, bet ir skolintomis lėšomis, kadangi per 2009-2013 m. laikotarpį turtui padidėjus 137,6 proc., mokėtinos sumos ir įsipareigojimai per tą patį laikotarpį padidėjo 50,4 proc.

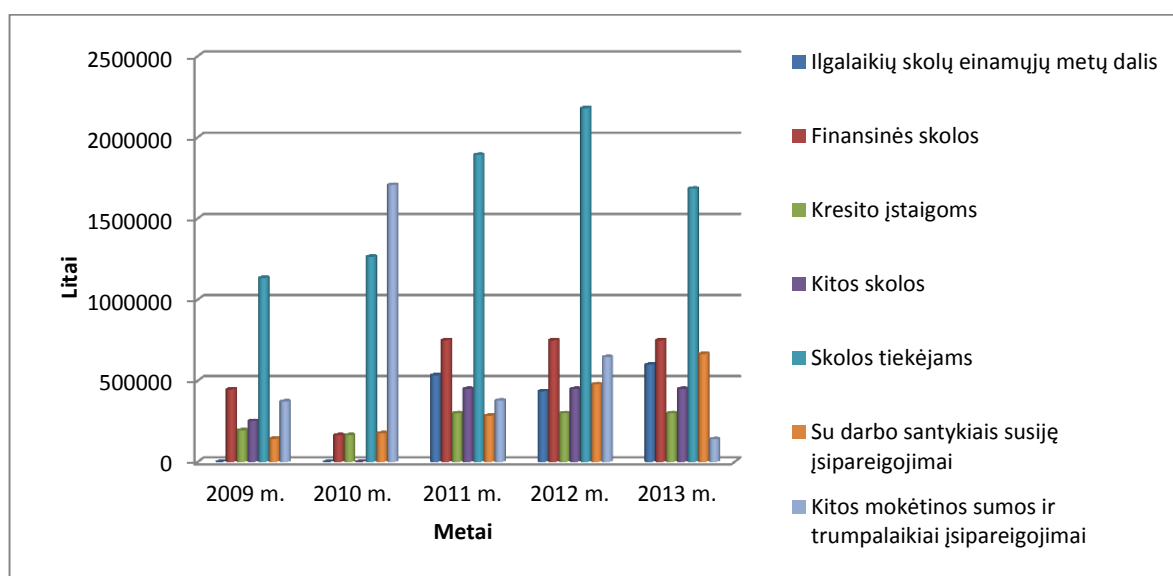

22 pav. UAB „X“ baldų įmonės mokėtinų sumų ir įsipareigojimų pokyčiai 2009-2013 m. laikotarpiu

Mokėtinų sumų ir įsipareigojimų sąskaitą sudaro ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai. Jie atitinkamai 2013 metais sudarė 7,5 ir 92,5 proc. Ilgalaikius įsipareigojimus sudaro - ilgalaikės finansinės skolos, kurios susideda iš lizingo (finansinės nuomos) ir panašių įsipareigojimų bei skolų kredito įstaigoms, kurios yra mokėtinos po vienerių metų, taip pat kitų finansinių skolų. Ilgalaikių įsipareigojimų suma buvo didžiausia 2011 m. – 796 770 Lt, o mažiausia 2013 m. – 323 887 Lt, tai yra 59,3 proc. mažiau nei 2011 metais (žr. 23 pav.).

23 pav. UAB „X“ baldų įmonės po vienerių metų mokėtinų sumų ir ilgalaikių įsipareigojimų pokyčiai 2009-2013 m. laikotarpiu

24 pav. UAB „X“ baldų įmonės trumpalaikių įsipareigojimų pokyčiai 2009-2013 m. laikotarpiu

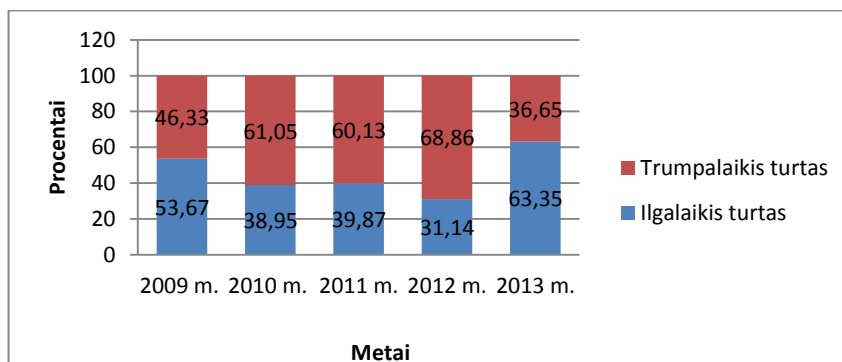
Didžiausią įmonės trumpalaikių įsipareigojimų dalį (žr. 24 pav.) sudaro skolos tiekėjams, kurios per analizuojamą laikotarpį padidėjo 48,5 proc., t.y. nuo 1 134 079 Lt iki 1 684 078 Lt. Analizuojamu laikotarpiu ilgalaikių skolų einamoji metų dalis nuo 2009 m. iki 2013 m. padidėjo 100 proc. Tačiau kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai analizuojamu laikotarpiu nuo 2009 m. iki 2013 m. sumažėjo 62,3 proc. t.y., nuo 373 014 Lt iki 140 532 Lt.

Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai (t.y. mokesčiai, atlyginimai, socialinis draudimas ir pan.) nagrinėjamu laikotarpiu taip pat turėjo tendenciją augti. Lyginant su 2009 metais, šios mokėtinos sumos padidėjo 522 671 Lt arba 364,7 proc. Šį didėjimą lemia tai, jog įmonėje yra didelė darbuotojų kaita, kuri reikalauja papildomų lėšų. Šiam straipsniui taip pat įtaką turi ir įmonės plėtra, kuri pasireiškė augančiu personalo skaičiumi. Vertinant gautus išankstinius apmokėjimus, jie padidėjo 100 proc. arba 5 146 Lt. Šiam pokyčiui didžiausią įtaką padarė įmonės vykdoma politika, kuria siekiama apsidrausti nuo vėluojančių apmokėjimų, taip siekiant įgyti kuo didesnes apyvartines lėšas.

Taigi horizontaliosios turto, kapitalo ir įsipareigojimų analizės duomenys rodo, jog įmonė turi tiek ilgalaikio, tiek ir trumpalaikio turto, kuris yra padengiamas finansiniais įsipareigojimais, t.y. ilgalaikėmis ir trumpalaikiais įsipareigojimais. Iš atliktos analizės galima daryti išvadas, jog UAB „X“ baldų įmonės balansinė turto ir įsipareigojimų vertė augo visu analizuojamu laikotarpiu nuo 2009 m. iki 2013 m.

3.1.2. Vertikaloji balanso analizė

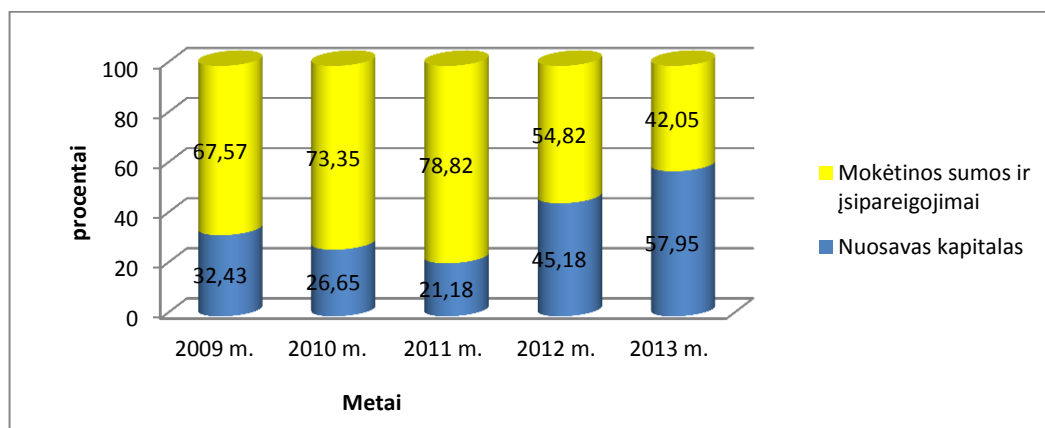
Vertikaliosios analizės tikslas - kiekvieną finansinės ataskaitos rodiklį palyginti su bendru baziniu tos ataskaitos rodikliu ir išreikšti jį procentais. Finansinę įmonės būklę geriausiai atspindi jos turto (aktyvų) ir finansavimo šaltinių (pasyvų) sudėtis, t.y. įmonės balanso struktūra. 3 priede pateikta UAB „X“ baldų įmonės vertikaloji balanso analizė, atlikta pagal 2009-2013 m. balansų duomenis.

25 pav. UAB „X“ baldų įmonės turto sudėties lyginamųjų svorių dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

UAB “X” baldų įmonės turto struktūros analizė pavaizduota 25 paveiksle. Matyti, kad 2009-2013 m. didžiausią įmonės turto dalį sudarė trumpalaikis turtas. 2009-2012 m. lyginamasis svoris visame turte išaugo 22,53 proc., nuo 46,33 proc. iki 68,86 proc. Tačiau 2013 m., lyginant su 2012 m., lyginamasis svoris visame turte sumažėjo 32,21 proc., nuo 68,86 proc. iki 36,65 proc. Taigi ilgalaikio turto lyginamasis svoris per 2009-2012 m. laikotarpį tiek pat procentų sumažėjo, o 2012 m., lyginant su 2013m., tiek pat kartų padidėjo.

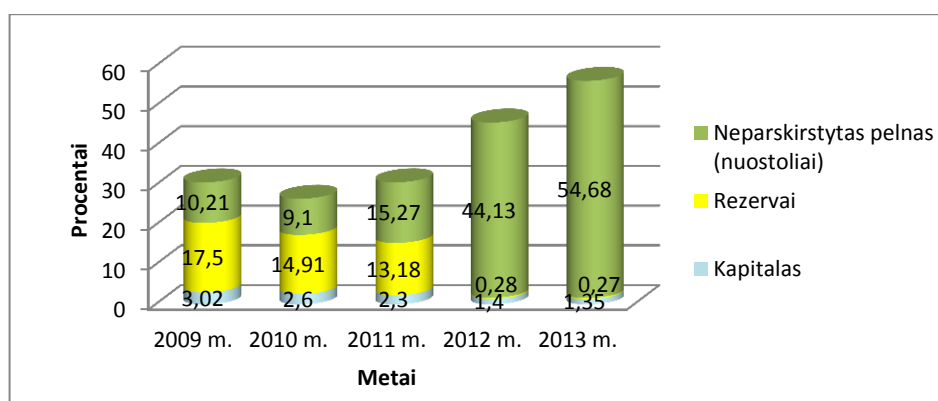
Įmonė turi tiek nematerialiojo, tiek ir materialiojo turto. 2009-2013 m. didžiausią lyginamąjį svorį ilgalaikiame turte sudarė materialus turtas, t.y. žemė, pastatai, mašinos ir įrengimai, transporto priemonės, kita įranga ir įrengimai. 2009 m. įmonės nematerialusis turtas sudarė 0,06 proc. viso ilgalaikio turto. Nuo 2010 m. iki 2013 m., įmonė ilgalaikis nematerialaus turtas didėjo ir 2013 m. sudarė 2,35 proc. viso ilgalaikio turto. Didžiausią trumpalaikio turto dalį visą analizuojamą laikotarpį sudarė per vienerius metus gautinos sumos. Laikotarpio pradžioje 2009 m. – 60,4 proc., o laikotarpio pabaigoje 2012 m. – 50,4 proc. Atsargos, išankstiniai apmokėjimai ir nebaigtos vykdyti sutartys 2009-2013 m. vidutiniškai sudarė 22,0 proc. viso trumpalaikio turto. Kitas trumpalaikis turtas didžiausią lyginamąjį svorį trumpalaikiame turte turėjo 2013 m., t.y. 0,06 proc. Laikotarpiu nuo 2009 m. iki 2012 m., įmonė kito trumpalaikio turto neturėjo.

26 pav. UAB “X” baldų įmonės nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų lyginamųjų svorių dinamika 2009–2013 m. laikotarpiu

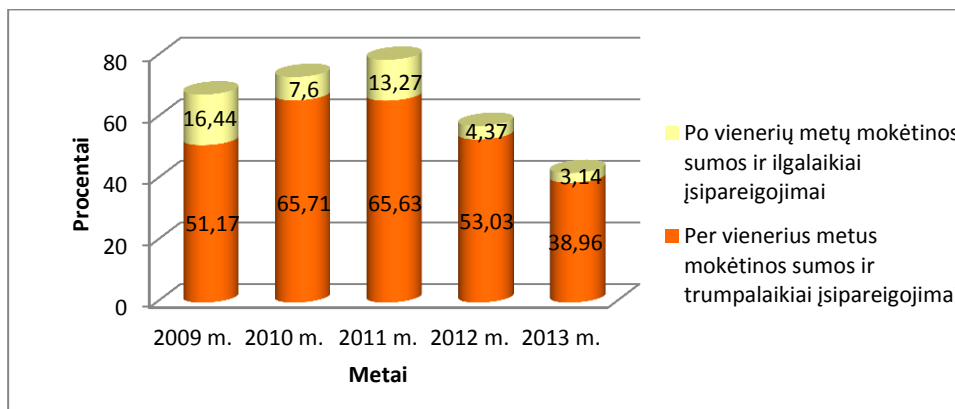
3 priede pateikta vertikalioji nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų analizė, kuri parodo pagrindinių kapitalo ir mokėtinų sumų elementų dalis bendrojoje šios balanso dalies sudėtyje. Kapitalo analizė ir 26 paveikslas rodo, jog įmonės veikla daugiau kaip 70 proc. buvo finansuojama iš skolintų lėšų. 2009 metais nuosavas kapitalas sudarė 32,43 proc. ir per 2009 – 2013 metus kito. 2011 metais, palyginus su 2009 metais, nuosavas kapitalas pasyvų sudėtyje sumažėjo 11,25 proc. Nuo 2012 m. iki 2013 m. nuosavo kapitalo dalis per analizuojamą laikotarpį buvo didžiausia. 2013 metais lyginant su visu analizuojamu laikotarpiu nuosavo kapitalo dalis pasyvuose padidėjo 25,52 proc. nuo 32,43 proc. iki 57,95 proc. Nors per analizuojamą laikotarpį įstatinis įmonės kapitalas nekito – jis buvo pastovaus

dydžio ir sudarė 136 800 Lt, jo svoris bendrojoje sudėtyje kito. Kapitalo svoris didžiausias buvo 2009 metais, tolygiai mažėjo ir 2013 m. buvo mažiausias. Vertinant visą analizuojamą laikotarpį, per penkerius metus, kapitalo lyginamas svoris iki 2013 metų sumažėjo 1,7 proc. Tuo tarpų rezervų lyginamasis svoris sumažėjo 17,23 proc. Nuosavo kapitalo dinamikai didžiausią įtaką darė pelno (nuostolių) pokyčiai (žr. 27 pav.). Kaip matyti iš 27 paveikslo, nepaskirstyto pelno svertinė reikšmė svyravo nuo 10,21 proc. iki 54,68 proc. 2013 metų pabaigoje įmonės nepaskirstytas pelnas buvo 44,47 proc. didesnis lyginat su tuo pačiu metu 2009 metais. Šiam pokyčiui didžiausią įtaką darė absoliuti įmonės nuosavo kapitalo vertė.

27 pav. UAB “X” baldų įmonės nuosavo kapitalo lyginamųjų svorių dinamika 2009–2013 m. laikotarpiu

Vertinant įmonės mokėtinas sumas ir įsipareigojimus, galima daryti išvadą, jog šiame straipsnyje labiau dominuoja per vienerius metus mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai (žr. 28 pav.), kurie per nagrinėjamą laikotarpį sumažėjo 12,21 proc., ilgalaikiai įsipareigojimai sumažėjo 13,3 proc.

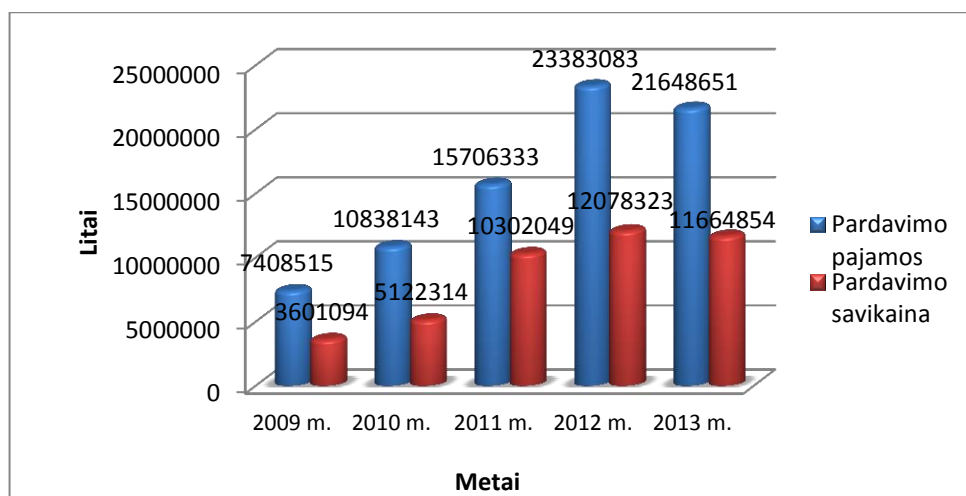
28 pav. UAB “X” baldų įmonės mokėtinų sumų ir įsipareigojimų sudėtinių dalių lyginamųjų svorių dinamika 2009–2013 m. laikotarpiu

Mokėtinų sumų ir įsipareigojimų skiltyje didžiąją dalį visą analizuojamą laikotarpį sudaro skolos tiekėjams. Nuo 2009 metų skolų tiekėjams lyginamasis svoris analizuojamu laikotarpiu kito. 2009 metais jis buvo 26,60 proc., o analizuojamo laikotarpio pabaigoje – 16,36 proc. visų skolų tiekėjams. Taigi, per analizuojama laikotarpį šios skolų rūšies lyginamasis svoris sumažėjo 10,24 proc. Mokėtinų sumų ir įsipareigojimų skiltyje antroje vietoje per analizuojamą laikotarpį buvo kitos mokėtinės sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai. Per analizuojamą laikotarpį šis balanso straipsnis sumažėjo 7,36 proc., nuo 8,75 proc. iki 1,39 proc. Tai pat pastebėtas su darbu susijusių įsipareigojimų didėjimas. Šios sąskaitos lyginamasis svoris per analizuojamą laikotarpį padidėjo 3,31 proc., nuo 3,36 proc. iki 6,67. Šis pokytis paaiškinamas sparčiai didėjančiu darbuotojų skaičiumi.

Vertikalią įmonės kapitalo ir įsipareigojimų analizę parodė, kad nuo analizuojamo laikotarpio pradžios didžioji pasyvų dalis tenka mokėtinoms sumoms ir įsipareigojimams. Atlikus 2009-2013 m. turto, kapitalo, mokėtinų sumų ir įsipareigojimų struktūros analizę, galima teigti, kad įmonė dirba stabiliai, t.y. įmonės plėtrai naudojamas nuosavas kapitalas, tačiau įmonė daug skolinasi, todėl susidaro papildomos išlaidos. Tačiau 2009-2012 m. yra ilgalaikio turto mažėjimo tendencija. Tai gali reikšti, kad UAB „X“ baldų įmonė šiuo laikotarpiu per mažai investavo ir neatnaujino turimos technikos, įrengimų, nediegė naujų technologijų.

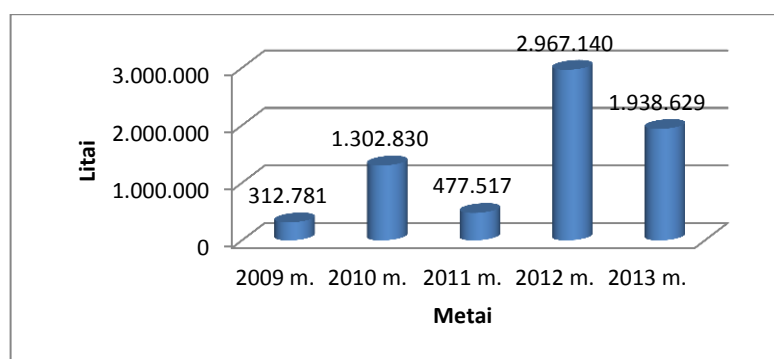
3.1.3. Horizontali ir vertikali pelno (nuostolių) analizė

Pagrindinių pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių pokyčiai absoliučiais bei procentiniais dydžiais arba horizontalioji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė pateikta 5 priede. Šiai analizei atlikti buvo naudojamos UAB „X“ baldų įmonės 2009-2013 m. pelno (nuostolių) ataskaitos.

29 pav. UAB „X“ baldų įmonės pardavimo pajamos ir savikaina 2009-2013 m. laikotarpiu

Kaip matyti 29 paveiksle, įmonės pardavimai ir pardavimų savikaina 2009-2012 m. laikotarpiu augo, o 2013 metais sumažėjo. Įmonės pardavimai ir savikaina 2012 metais buvo didžiausia ir sudarė atitinkamai 23 338 083 Lt ir 12 078 323 Lt. Tačiau 2013 metais palyginti su 2012 metais įmonės pardavimai sumažėjo 7,4 proc., o savikaina – 3,4 proc. Analizuojamos UAB „X“ įmonės veiklos sąnaudos, kaip ir įmonės pardavimai bei pardavimų savikaina 2009-2012 m. augo tolygiai ir 2012 m. buvo didžiausios, t.y. sudarė 7 713 435 Lt. 2013 m. įmonės veiklos sąnaudos sumažėjo 0,9 proc. lyginant su ankstesniaisiais metais. Pajamos iš finansinės ir investicinės veiklos visu analizuojamu laikotarpiu buvo mažesnės už patirtas sąnaudas. Iš kitos veiklos pajamų daugiausiai buvo gauta 2013 m – 38 500 Lt.

30 pav. UAB „X“ baldų įmonės grynasis pelnas 2009-2013 m. laikotarpiu

Kaip matyti iš 30 paveikslo, 2009-2013m. UAB „X“ baldų įmonės vykdoma veikla buvo pelninga. Tačiau pelno dydis nagrinėjamu laikotarpiu kito. Daugiausiai grynojo pelno analizuojama įmonė gavo 2012 m. – 2 967 140 Lt. Tokį didelį pelną labiausiai lėmė išaugusios pardavimų pajamos, net 48,9 proc. Tuo tarpu pardavimų savikaina 2012 m., palyginti su 2011 m., padidėjo tik 17,2 proc., veiklos sąnaudos – 38,6 proc. Finansinės ir investicinės veiklos pelnas buvo neigimas, kaip ir visu analizuojamu laikotarpiu. UAB „X“ baldų įmonės grynasis pelnas mažiausias buvo 2009 metais – 312 781 Lt arba 316,5 proc. mažesnis nei 2010 metais (1 302 830 Lt). 2011 metais vėl pastebimas žymus pelno sumažėjimas. Pelnas sudarė 477 517 Lt, t.y., 521,4 proc. mažesnis nei 2012 metais (2 967 140 Lt). Mažiausias įmonės pelno sumažėjimas buvo 2013 m. Šiais metais palyginus su 2012 m, pelnas sumažėjo 34,7 proc. UAB „X“ baldų įmonės horizontalioji pelno (nuostolių) ataskaitos analizė parodo tik absoliučiąsias ir procentines pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių kitimo tendencijas, iš kurių matyti, jog įmonė gauna grynąjį pelną, tačiau būtina atlikti detalesnę pelningumo analizę.

Vertikaliąją pelno (nuostolių) ataskaitos analizę teikia informaciją apie įmonės išlaidas, tenkančias vienam pardavimų litui, bendrą ir veiklos pelno lygį, grynojo pelno ar nuostolio lyginamąjį svorį pardavimų apimtyje. 4 priede pavaizduota įmonės UAB „X“ vertikaliąją pelno (nuostolių) ataskaitos analizę. Šiai analizei atlikti buvo naudojamos 2009-2013 m. pelno (nuostolių) ataskaitos. Kaip matyti iš pelno (nuostolių) ataskaitos, įmonė pelningai dirbo visą analizuojamą laikotarpį.

Pardavimo pajamos per analizuojamą 2009-2013 metų laikotarpį kito. Pardavimai nuo 2009 m., iki 2012 m. padidėjo 15 974 568 Lt, t.y. nuo 7 408 515 Lt iki 23 383 083 Lt. Šis didėjimas vyko palaipsniui: 2010 metais, palyginus su 2009 metais, padidėjo 46,3 proc. arba 3 429 628 Lt, 2011 metais – 44,91 proc. arba 4 868 190 Lt, o 2012 metais – 48,9 proc., o tai sudarė 7 676 750 Lt. 2013 metais, palyginti su 2012 metais, pardavimai sumažėjo 7,4 proc. arba 1 734 432 Lt. Didėjant įmonės pardavimams, didėjo ir parduotų prekių savikaina.

Iš 7 priede pateiktų duomenų matyti, kad didžiausia įtaką pelningumui darė savikaina. 2009-2019 m. savikainos lyginamasis svoris pardavimuose išaugo nuo 48,61 proc. iki 53,88 proc. Padidėjusi savikaina neigiamai veikė bendrąjį pelną. Per 2009-2013 m. savikainos lyginamajam svoriui pardavimuose išaugus 5,27 proc., bendrojo pelno dalis pardavimuose tiek pat sumažėjo, t.y. nuo 51,39 proc. iki 46,12 proc. 2010 m. bendrojo pelno dalis pardavimuose buvo išaugusi iki 52,74 proc., tačiau nuo 2011 m. bendrojo pelno lyginamasis svoris pardavimuose sumažėjo ir sudarė 34,41 proc. pardavimo pajamų. Didėjanti savikaina dažniausiai neigiamai veikia visus įmonės pelningumo rodiklius ir yra rimtas įspėjimas įmonei. Veiklos sąnaudos pardavimuose per 2009-2013 m. keitėsi ir didžiausią lyginamąjį svorį pardavimuose sudarė 2009 m. – 42,28 proc. Per analizuojamą laikotarpį įmonės veiklos sąnaudų dalis sumažėjo 6,97 proc. nuo 42,28 proc. iki 35,31 proc. Per tą patį laikotarpį, mažėjant veiklos sąnaudoms, veiklos pelno dalis pardavimuose padidėjo nuo 5,71 iki 10,81 proc., t.y. padidėjo 5,1 proc. Taigi veiklos sąnaudų lyginamojo svorio pardavimuose sumažėjimas 6,97 proc., veiklos pelną padidino 5,1 proc. Finansinė ir investicinė veikla per visą analizuojamą laikotarpį buvo nuostolinga. Didžiausią lyginamąjį svorį pardavimuose ši veikla sudarė 2009 ir 2012 m. – atitinkamai -1,07 ir -0,37 proc. Įmonės kitos veiklos pajamų lyginamasis svoris pajamose didžiausias buvo 2011 m. t.y., 4,95 proc. Per analizuojamą laikotarpį nebuvo pagautės ir netekimų, todėl šie pelno (nuostolių) ataskaitos straipsniai įtakos grynojo pelno lyginamajam svoriui pardavimuose neturėjo.

Apibendrinant galima teigti, kad įmonė gauna nemažai pardavimo pajamų. Tačiau didėjanti pardavimų savikaina ir veiklos sąnaudos daro neigiamą įtaką įmonės finansinei būklei. Analizuojamu laikotarpiu įmonė dirbo pelningai, nors 2011 metais grynasis pelnas buvo sumažėjęs.

3.2. UAB „X“ santykinų veiklos rodiklių analizė

3.2.1. Veiklos efektyvumo rodikliai

Darbe atliekama pagrindinių koeficientų analizė – pelningumo, mokumo ir veiklos efektyvumo. Šioje analizėje įmonės UAB „X“ koeficientai lyginami su AB „Y“ – tos pačios baldų pramonės šakos įmonės koeficientais, taip abi įmonės lyginamos ir su bendru baldų pramonės šakos vidurkiu. Šios dvi įmonės gali būti lyginamos, nes abi užsiima korpusinių baldų gamyba. Santykinų

rodiklių analizė paremta 2009-2013 m. bendrovių finansinėmis ataskaitomis. Taigi pirmiausiai atliekama 2009-2013 m. veiklos efektyvumo rodiklių analizė.

Siekiant įvertinti įmonės veiklos efektyvumą, neužtenka įvertinti vien mokumo ar pelningumo rodiklius, kurie parodo tik galutinį rezultatą, tačiau nepaaiškina, ar efektyviai naudojamos žaliavos, kaip greitai apsisuka pinigų ciklas, kaip tinkamai panaudojamas ilgalaikis turtas ir panašiai. Todėl siekiant išsiaiškinti visus šiuos aspektus, yra skaičiuojami veiklos efektyvumo rodikliai įtraukiant apyvartumo rodiklius, kurie yra pateikti 4 lentelėje.

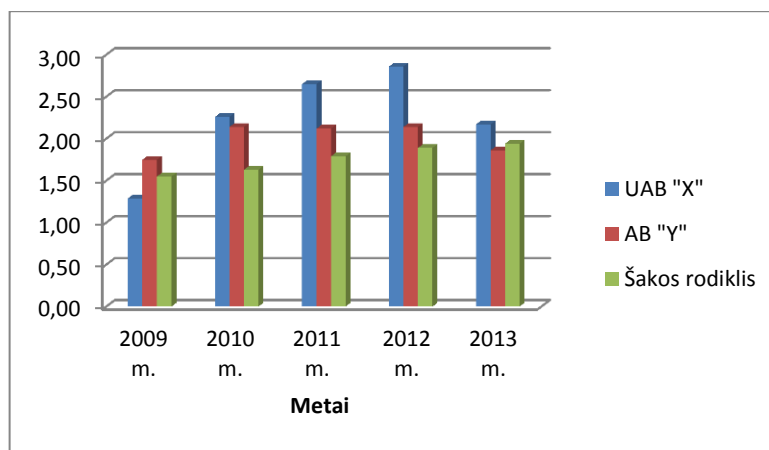
4 lentelė. Įmonių ir šakos veiklos efektyvumo rodikliai

Rodiklis	Įmonė	2009	2010	2011	2012	2013
Turto apyvartumas	UAB "X"	1,29	2,26	2,65	2,86	2,17
	AB "Y"	1,75	2,11	2,12	2,14	1,86
	Šakos rodiklis	1,55	1,63	1,79	1,89	1,94
Ilgalaikio turto apyvartumas	UAB "X"	3,23	5,28	6,00	6,34	5,33
	AB "Y"	4,33	6,52	8,00	5,92	3,37
	Šakos rodiklis	3,13	3,67	4,05	4,02	3,81
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas	UAB "X"	6,18	5,53	5,52	6,83	7,06
	AB "Y"	5,03	3,35	3,38	6,04	11,00
	Šakos rodiklis	6,92	5,9	7,07	8,48	9,27
Trumpalaikio turto apyvartumas	UAB "X"	3,74	3,35	3,97	3,86	3,55
	AB "Y"	3,41	2,51	2,76	3,86	5,41

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „X“, AB „Y“ įmonių 2009-2013 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis

Įmonės veiklos ekonominis efektyvumas priklauso nuo turto panaudojimo efektyvumo. Šis rodiklis – tai pardavimų ir viso turto santykis. Abiejų įmonių viso turto apyvartumo rodiklių pokyčiai analizuojamu 2009-2013 m. laikotarpiu pavaizduoti 31 paveiksle. Turto apyvartumas parodo, kaip efektyviai įmonė naudoja turimą turtą realizacijos procesui garantuoti, t.y. kokia pardavimų apimtis tenka kiekvienam turto litui. Viso turto apyvartumo rodiklio reikšmė turėtų būti lygi 1, tai parodo, kad įmonė efektyviai naudojo savo turimą turtą pardavimo pajamoms garantuoti. Įmonės UAB „X“ turto apyvartumo rodiklis visu nagrinėjamu laikotarpiu viršijo 1. Turto apyvartumas įmonėje UAB „X“ nuo 2009 metų iki 2012 metų tendencingai didėjo, atitinkamai nuo 1,29 punkto iki 2,86. Ši rodiklio didėjimą lėmė, tai jog sumažėjus vidutinei viso turto vertei, turto apyvartumas padidėjo, taip pat padidėjus pardavimų apimtims viso turto apyvartumas irgi padidėjo. Taip pat galime teigti, kad viso turto apyvartumo rodiklio didėjimą įtakojo trumpalaikio turto struktūros kaita bendrame turto rodiklyje (žr. 3 priedą, vertikali balanso analizė). Tačiau 2013 metais turto apyvartumas sumažėjo 0,69 punktu, tai rodo, kad įmonės pardavimo pajamos sumažėjo. Įmonės AB „Y“ turto apyvartumo rodiklis visu nagrinėjamu laikotarpiu, taip pat viršijo 1. Turto apyvartumas įmonėje AB „Y“ nuo 2009 metų iki

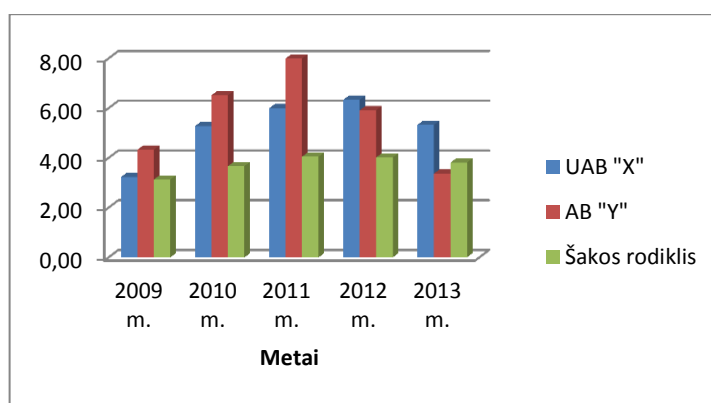
2010 metų padidėjo 0,39 punktu. 2010-2012 m. turto apyvartumas, keitėsi nežymiai, tik 2011 metais sumažėjo 0,02 punkto. ir atitinkamai tiek pat procentų padidėjo 2012 metais. 2013 metais turto apyvartumas vėl sumažėjo 0,2 punkto. Lyginant įmonių turto apyvartumą su šakos rodikliu, įmonės UAB „X“ turto apyvartumas 2010-2013 m. laikotarpiu buvo didesnis už šakos rodiklį, tik 2009 m. 0,26 punkto mažesnis. Įmonės AB „Y“ turto apyvartumas buvo didesnis už šakos rodiklį 2009-2012 m. laikotarpiu, o 2013 metais buvo 0,08 punkto mažesnis. Tačiau abiejų įmonių turto apyvartumo rodiklis visu nagrinėjamu laikotarpiu viršijo 1 ir tai parodo, jog abi įmonės efektyviai naudojo savo turimą turtą pardavimo pajamoms garantuoti. Siekiant pagerinti šį rodiklį, įmonės privalo didinti prekybos apimtis ir mažinti nenešantį naudos nelikvidų turtą.

31 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos turto apyvartumo rodiklių dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

Analizuojant turto apyvartumo rodiklius, tikslinga juos skirti į dvi dalis: trumpalaikio ir ilgalaikio turto apyvartumo rodiklius. Ilgalaikio turto apyvartumas parodo, ilgalaikio turto panaudojimo efektyvumą ir pajamų dydį, tenkantį vienam ilgalaikio turto litui. Įmonių ir šakos ilgalaikio turto apyvartumo rodiklio kitimo tendencijos 2009-2013 m. pavaizduotos 32 paveiksle. Iš šių duomenų matyti, kad ilgalaikio turto apyvartumo rodiklis įmonėje UAB „X“ nuo 2009 m. iki 2012 m. augo ir per visą šį laikotarpį rodiklio dydis pakito 3,11 punkto, t.y. rodiklio apyvartumas išaugo nuo 3,23 iki 6,34. Kadangi kito tiek ilgalaikio turto (žr. 1 priedą, horizontali balanso analizė) tiek pardavimų apimtys (žr. 5 priedą, horizontali pelno nuostolio analizė), bendrą ilgalaikio turto apyvartumo rodiklį sąlygojo abiejų rodiklių sąveika. 2012 metais turto apyvartumo rodiklį buvo didžiausias per visą analizuojamą laikotarpį ir šį rodiklį įtakojo ne sumažėjusi ilgalaikio turto vertė bet išaugę pardavimai. Ilgalaikio turto apyvartumo rodiklis įmonėje AB „Y“ nuo 2009 m. iki 2010 m. taip pat tendencingai augo ir per šį laikotarpį rodiklio dydis pakito 3,67 punkto, t.y. rodiklio apyvartumas išaugo nuo 4,33 iki 8. Tačiau 2013 metais palyginti su 2012 metais, ilgalaikio turto apyvartumas UAB „X“ įmonėje sumažėjo 1,01 punktu. Pagal balanso duomenis galima pasakyti, kad ilgalaikio turto apyvartumo mažėjimą nulėmė gana spartus ilgalaikio turto apimties augimas bei itin lėtas pardavimų

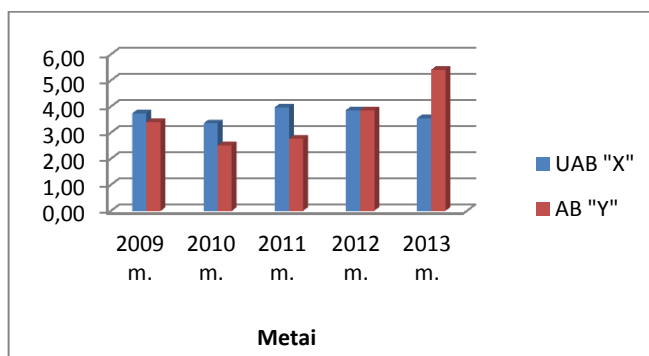
augimas. Taigi vienam pardavimų litui uždirbti reikėjo vis didesnės ilgalaikio turto apimties. AB „Y“ įmonėje ilgalaikio turto apyvartumo sumažėjimas pastebimas 2012-2013m. laikotarpiu, t.y., sumažėjo 4,63 punkto. Remiantis Statistikos departamento duomenimis gamybos įmonių ilgalaikio turto apyvartumo rodiklis: labai geras – didesnis negu 1,5, geras – didesnis negu 1, patenkinamas – 1, nepatenkinamas – mažesnis negu 1. Taip pat lyginant įmonių ilgalaikio turto apyvartumo rodiklius su šakos rodikliu, įmonės UAB „X“ šis rodiklis visu 2009-2013 metų analizuojamu laikotarpiu buvo didesnis už šakos rodiklį, tik AB „Y“ įmonės 2013 m. rodiklio reikšmė 0,44 punkto buvo mažesnė už atitinkamų metų šakos rodiklį. Taigi galime daryti išvadą, kad ilgalaikis turtas įmonės veikloje naudojamas efektyviai.

32 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos ilgalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

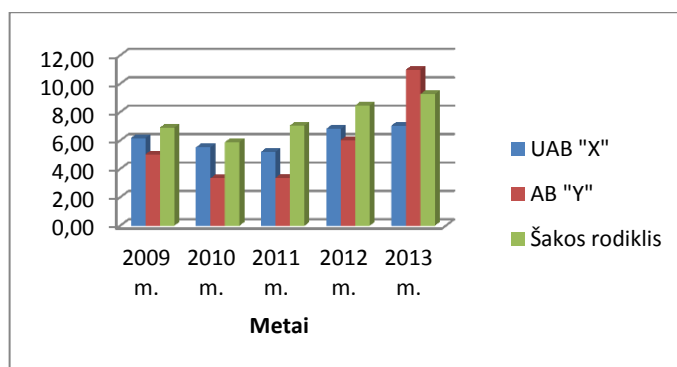
Trumpalaikio turto apyvartumas parodo šio turto panaudojimo efektyvumą uždirbant iš pardavimo, t.y. kiek pajamų tenka kiekvienam trumpalaikio turto litui. Įmonių trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių kitimo dinamika pavaizduota 33 paveiksle. Remiantis pateiktais duomenimis įmonės UAB „X“ įmonės trumpalaikio turto apyvartumas 2009-2013 m. laikotarpiu kito. Didžiausia šio rodiklio reikšmė buvo 2011 metais - 3,97 punkto, pokytis tiesiogiai siejamas su ženkliai išaugusiais pardavimais, o žemiausia rodiklio reikšmė buvo 2013 metais - 3,55. Per visa analizuojamą laikotarpį trumpalaikio turto apyvartumas sumažėjo 0,21 punkto, nuo 3,74 iki 3,53. 2013 metais palyginti su 2012 metais rodiklis sumažėjo 0,31 punktu. Šio rodiklio sumažėjimą lemia tai, kad įmonėje yra pernelyg aukštas trumpalaikio turto lygis. AB „Y“ įmonės trumpalaikio turto apyvartumas nuo 2009 m. iki 2010 m. sumažėjo 0,9 punkto, nuo 3,41 iki 2,51. 2010-2013 metų laikotarpiu trumpalaikio turto apyvartumas tolygiai didėjo nuo 2,51 iki 5,41 punkto. Per visa analizuojamą laikotarpį trumpalaikio turto apyvartumas priešingai nei UAB „X“ padidėjo 2 proc. Trumpalaikis turtas analizuojamu laikotarpiu nebuvo didesnis už pardavimus, todėl galime teigti, kad kol kas trumpalaikis turtas naudojamas pakankamai efektyviai, tačiau ir tai, kad trumpalaikio turto panaudojimo efektyvumas UAB „X“ įmonėje mažėja, nėra gerai. Lyginant abiejų įmonių trumpalaikio turto apyvartumo

rodiklius, abiejų įmonių rodiklių reikšmės yra panašios, taigi įmonės trumpalaikį turtą naudojo panašiai, o kuo šis rodiklis didesnis, tuo efektyviau naudojamas trumpalaikis turtas.

33 pav. Įmonių UAB „X“ ir AB „Y“ trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

Toliau analizuojamas debitorinio įsiskolinimo (gautinų sumų) apyvartumas. Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas parodo įmonės mokėjimų politiką vartotojų atžvilgiu. Kaip matyti iš 34 paveikslo, 2009-2011 metų laikotarpiu UAB „X“ įmonės klientai debitorinį įsiskolinimą padengia greičiau nei UAB „X“ įmonės klientai. Nuo 2009 m. iki 2011 m. įmonės UAB „X“ debitorinio įsiskolinimo apyvartumas sumažėjo 0,96 punkto, o nuo 2011 m iki 2013 m. šis rodiklis padidėjo 1,84 punkto. Įmonės AB „Y“ 2009 m. iki 2010 m. debitorinio įsiskolinimo apyvartumas sumažėjo 1,68 punkto, o nuo 2010 m iki 2013 m. šis rodiklis pagerėjo 7,65 punkto. Per visą analizuojamą laikotarpį abiejų įmonių šie rodikliai pagerėjo. Tai nulėmė debitorinių įsiskolinimų sumažėjimas ir pardavimų padidėjimas. Šis rodiklis parodo, kad gautinos sumos didėja, tai rodo įmonės produkcijos pirkėjų mokumą, rodo tinkamai vedamą debitorių apskaitą ir kontrolę. Lyginant įmonių debitorinio įsiskolinimo apyvartumo rodiklius su šakos rodikliais, abiejų įmonių iš viso nagrinėjamo laikotarpio 2009-2012 metais įmonių rodikliai buvo mažesni nei šakos rodiklis, taigi galima daryti išvadą, kad yra ne itin geras pirkėjų mokumas, norint pagerinti šį rodiklį reikėtų daugiau dėmesio skirti debitorių apskaitai ir kontrolei.

34 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos debitorinio įsiskolinimo apyvartumo rodiklių dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

Veiklos efektyvumo rodiklių analizė parodė, kad įmonės veiklos efektyvumui gerinti, būtina naudoti turimus finansinius išteklius. Įmonės UAB „X“ analizuojamu laikotarpiu apyvartumas yra geras, o palyginus su kita įmone ir šakos rodikliu, analizuojama įmonė veikė efektyviai. Tačiau vertinant trumpalaikio turto apyvartumo rodiklį 2013 metais pastebimas šio rodiklio sumažėjimas lyginant su analizuojamo laikotarpio pradžia – 2009 metais.

3.2.2. Pelningumo rodiklių analizė

Toliau yra atliekama pelningumo rodiklių analizė. Skaičiuojami grynasis pelningumas, turto grynasis pelningumas ir nuosavo kapitalo grynasis pelningumas (žr. 5 lentelė). Pelnas yra vienas svarbiausių įmonės rodiklių, kuris domina tiek vidinės finansinės analizės vartotojus (akcininkus, vadovus ir kt.), tiek ir išorinius (kreditorius, investuotojus, valstybines institucijas ir t.t.). Pelno reikia įmonei, jos plėtrai ir nuolatiniam finansiniam verslo pajėgumui palaikyti. Taigi skaičiuojami rodikliai: grynasis pelningumas, turto grynasis pelningumas ir nuosavo kapitalo grynasis pelningumas. Jie rodo įmonių gebėjimą uždirbti pelną vykdant tiesioginę veiklą (gaminant ir parduodant baldus) ir kartu didinant savininkų nuosavybę. Šių rodiklių apskaičiuotos reikšmės 2009-2013 m. laikotarpyje pateiktos 5 – oje lentelėje.

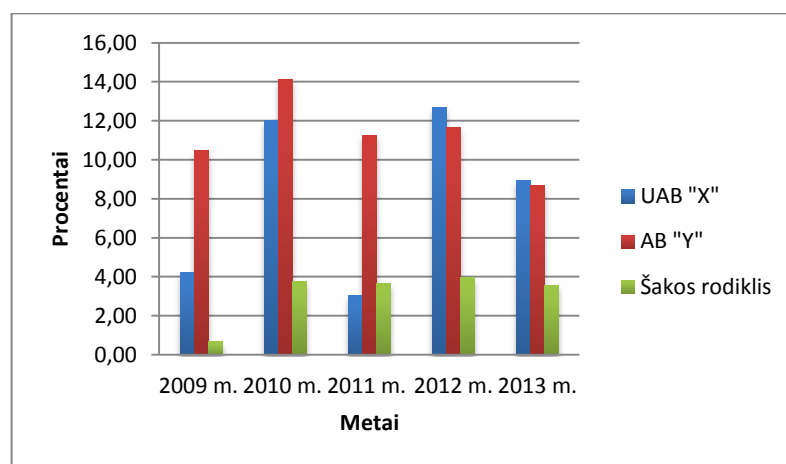
5 lentelė. Įmonių ir šakos pelningumo rodikliai

Rodiklis	Įmonė	2009	2010	2011	2012	2013
Grynasis pelningumas	UAB "X"	4,22	12,02	3,04	12,69	8,95
	AB "Y"	10,46	14,12	11,25	11,65	8,67
	Šakos rodiklis	0,65	3,73	3,63	3,95	3,57
Turto grynasis pelningumas	UAB "X"	5,47	27,27	8,05	36,40	19,50
	AB "Y"	18,35	29,84	23,88	25,02	16,14
	Šakos rodiklis	1,01	6,07	6,51	7,48	6,92
Nuosavo kapitalo grynasis pelningumas	UAB "X"	28,74	93,74	29,48	94,66	37,87
	AB "Y"	42,04	47,36	34,23	34,40	23,34
	Šakos rodiklis	2,51	14,27	15,58	16,85	15,14

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „X“, AB „Y“ įmonių 2009-2013 m. finansinių ataskaitų, LR Statistikos departamento duomenimis

Grynasis pelningumas – tai grynojo pelno ir pardavimų santykis. Grynasis pelningumas nusako, kiek grynojo pelno tenka kiekvienam grynujų pardavimų pajamų vienetui. Grynasis pelningumas apibūdina visos tiriamo subjekto veiklos galutinį pelningumą. Kuo didesnė šio rodiklio reikšmė, tuo įmonė pelningesnė. Apskaičiuoti UAB „X“ ir AB „Y“ grynojo pelningumo rodikliai

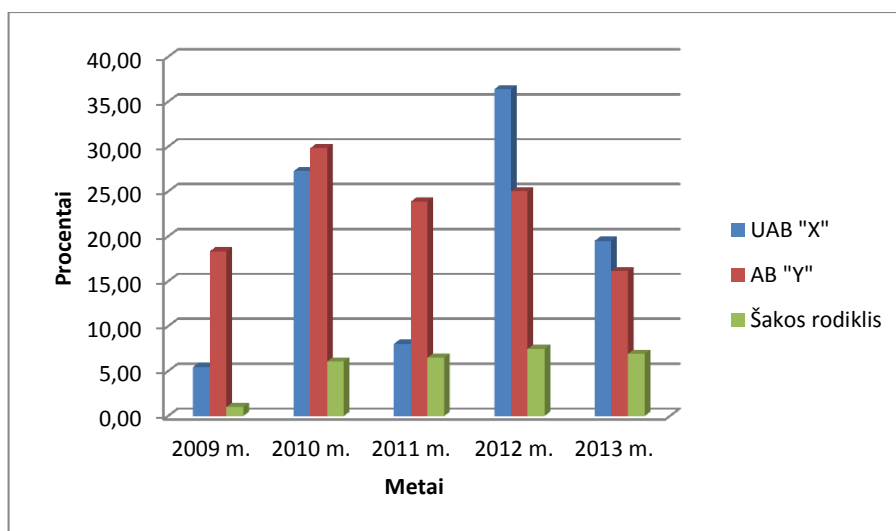
2009-2013 m. pateikti 35 paveiksle. UAB „X“ įmonės šis rodiklis 2009-2013 m. laikotarpiu kito dinamiškai (žr. 35 pav.). UAB „X“ didžiausias grynas pelningumas buvo 2012 m. ir 2010 m., atitinkamai 12,69 proc. ir 12,02 proc. 2009 m. ir 2011 metais buvo mažiausias, atitinkamai 4,22 proc. ir 3,04 proc. 2013 metais palyginti su 2012 metais grynas pelningumas sumažėjo 3,73 proc. Lyginant apskaičiuotą UAB „X“ įmonės grynojo pelningumo rodiklį su AB „Y“ įmonės atitinkamu rodikliu, matyti, kad 2009-2013 m. grynas pelningumas taip pat kito dinamiškai. Atitinkamai 2012 m. ir 2010 m. šis rodiklis buvo didžiausias, o 2009 m. ir 2011 m. mažiausias. 2013 metais palyginus su 2012 metais AB „Y“ įmonės grynas pelningumas sumažėjo 2,99 proc. Lyginant abiejų įmonių gryną pelningumą 2009-2011 m. laikotarpiu, didesnis pelningumas buvo AB „Y“ įmonės. Tačiau 2012-2013 m. laikotarpiu situacija pasikeitė ir didesnis pelningumas buvo UAB „X“ įmonės. Finansų analitikų nuomone, grynojo pelningumo rodiklis turėtų viršyti 5 proc. Per visą analizės laikotarpį grynojo pelno rodiklis nepasiekė 5 proc. rekomenduojamos reikšmės, tik UAB „X“ įmonėje 2009 m. ir 2011 m. Žemas grynas pelningumas gali būti siejamas su įmonės orientacija į pardavimo pajamų didinimą žemų pardavimų kainų sąskaita, o taip pat su konkurentų vykstančia kainų konkurencija. Vadinasi, kuo mažesnis grynas pelningumas, tuo didesnių pardavimo pajamų reikia, siekiant uždirbti tą pelną. Abiejų įmonių grynas pelningumas keliais kartais viršija šakos rodiklį. 2012 m. jį viršija net 10,39 proc. Tai rodo efektyvią abiejų analizuojamų įmonių veiklą. Abiejų įmonių veikla yra pelninga ir veiklos pelningumą labiausiai įtakoja mažos veiklos sąnaudos bei tinkamas jų formavimas ir kontrolė.

35 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos grynojo pelningumo rodiklių dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

Turto grynojo pelningumo rodiklis atspindi bendruosius įmonės veiklos efektyvumo rezultatus ir parodo įmonės ilgalaikio ir trumpalaikio turto naudojimo efektyvumą, vadovų sugebėjimą jį valdyti ir kontroliuoti. Manoma, kad pagal turto pelningumą galima įvertinti įmonės ūkinę, gamybinę ir investicinę veiklą. Įmonės turtas 2009-2013 metais buvo naudojamas efektyviai, tai rodo aukšti abiejų turto grynojo pelningumo rodikliai (žr. 36 pav.). UAB „X“ įmonės turto grynojo pelningumo rodiklis

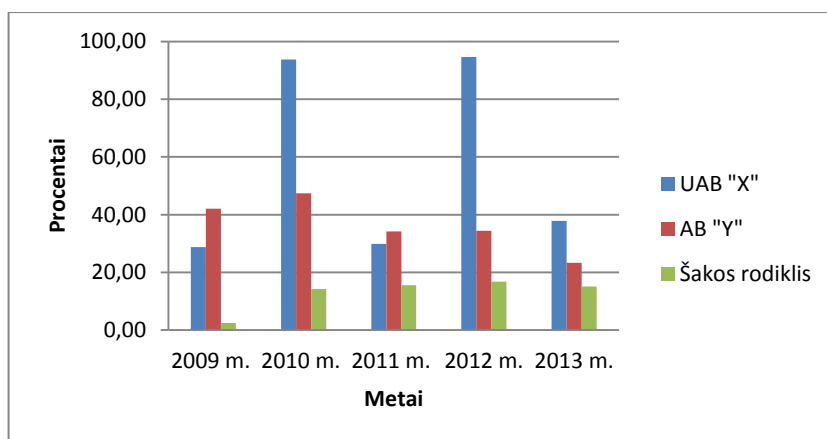
2009-2013 metais kito apytiksliai nuo 5 proc. iki 36 proc. Didžiausias rodiklis buvo 2012 metais – 36,40 proc. ir 28,92 proc. viršijo šakos rodiklį. Žemiausia rodiklio reikšmė buvo 2009 m. ir 2011 m. t.y., atitinkamai 5,46 proc. ir 8,05 proc. 2011 metų įmonės turto pelningumo rodiklis (8,05 proc.) labiausiai atitiko šakos lygį 2011 m. (6,51 proc.), o didžiausią įtaką šiam rodikliui padarė įmonių patirti nuostoliai. Per visa analizuojamą laikotarpį rodiklis padidėjo 14,05 proc. AB „Y“ įmonės turto grynojo pelningumo rodiklis 2009-2013 metais kito stabiliau, apytiksliai nuo 18 proc. iki 29 proc. Didžiausia rodiklio reikšmė buvo 2010 metais – 29,84 proc, o žemiausia 2013 metais – 16,14 proc. Per visa analizuojamą laikotarpį rodiklis, priešingai nei UAB „X“ įmonės, sumažėjo 2,21 proc. Norint padidinti viso turto grynąjį pelningumą, įmonės vadovams reikėtų sumažinti pardavimų savikainą bei mažinant gautinas sumas (kontroliuoti pirkėjų atsiskaitymo terminus). Abiejų įmonių turto grynasis pelningumas viršija šakos rodiklį. 2012 m. jį viršija net 28,92 proc. Tai rodo itin efektyvų turto pelningumo panaudojimą, vadovai jį valdė ir kontroliavo tinkamai. Efektyviausiai turtas buvo valdomas 2010 m. ir 2012 m.

36 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos turto grynojo pelningumo rodiklių dinamika 2009-2013 m. laikotarpiu

Įmonės finansinės veiklos efektyvumą objektyviai parodo kapitalo grynojo pelningumo rodiklis. Nuosavo kapitalo grynasis pelningumas parodo nuosavo kapitalo sukurtą pelną ir tam tikru mastu įmonės vadovų darbo efektyvumą panaudojant investuotą kapitalą. Akcininkams, tai rodiklis rodantis ar į tokią įmonę verta investuoti. UAB „X“ įmonės nuosavo kapitalo grynasis pelningumas 2009 metais sudarė 28,74 proc. 2010 metais šis rodiklis žymiai padidėjo ir sudarė 93,74 proc. t.y., 65 proc. viršijo 2009 m. nuosavo kapitalo grynąjį pelningumą. 2011 metais rodiklis vėl ženkliai sumažėjo, net 63,9 proc. 2012 metais nuosavo kapitalo grynasis pelningumas pasiekė 2009 metų lygį ir 0,92 proc. viršijo 2009 m. nuosavo kapitalo grynąjį pelningumą. 2013 metais palyginti su 2012 metais, nuosavo kapitalo grynasis pelningumas sumažėjo 56,79 proc. AB „Y“ įmonės nuosavo kapitalo grynojo

pelningumo kitimo tendencijos sutampa su UAB „X“ įmonės rodiklio kitimu, tačiau rodiklio svyravimas buvo stabilesnis ir nagrinėjamu laikotarpiu kito vidutiniškai nuo 15 proc. iki 42 proc., priešingai nei UAB „X“ įmonės vidutiniškai nuo 28 proc. iki 94 proc. Didžiausia šio rodiklio reikšmė buvo 2010 m. ir 2012 m., atitinkamai 47,36 proc. ir 34,41 proc. Žemiausia šio rodiklio reikšmė buvo 2011 m. ir 2013 m., atitinkamai 34,23 proc. ir 23,34 proc. Nuosavo kapitalo grynojo pelningumo mažėjimas rodo įmonėje investuoto kapitalo panaudojimo efektyvumo mažėjimą. Nuosavo kapitalo grynojo pelningumo rodiklis mažėja dėl sumažėjusio grynojo pelno Pelniui mažėjant, o didėjant nuosavam kapitalui, reiškia, kad vis mažiau grynojo pelno tenka vienam nuosavo kapitalo litui. Investuotojams, tai parodo, kad investuoti yra rizikinga, nes grąža mažės. Todėl įmonei reikia stengtis didinti grynąjį pelną sparčiau, nei nuosavo kapitalo didinimą. Abiejų įmonių nuosavo kapitalo grynas pelningumas 2009-2013 m. laikotarpiu viršija šakos vidutines reikšmes, ypač UAB „X“ įmonės. Taigi siekiant stabilizuoti nuosavo kapitalo grynąjį pelningumą, o vėliau jį didinti, reikėtų padidinti pelną, ieškant alternatyvų pardavimo savikainos mažinimui.

37 pav. Įmonių UAB „X“, AB „Y“ ir šakos nuosavo kapitalo grynojo pelningumo rodiklių dinamika 2009-2013 m.

Apibendrinant pelningumo rodiklius, galima teigti, kad įmonė dirba pelningai. Palyginti rodikliai su kitos įmonės ir šakos rodikliais, parodė, kad tam tikrais metais analizuojama įmonė dirbo pelningiau nei lyginamoji įmonė. Didžiausią įtaką pelningumo rodiklių mažėjime turėjo ženkliai sumažėję pardavimai ir pelnas. Dėl šios priežasties, įmonė privalo ieškoti rezervų, kaip didinti produkcijos pelningumą, didinant pardavimus ir mažinant patiriamas sąnaudas. Tai galima būtų padaryti diegiant našesnę įrangą.

3.2.3. Mokumo rodiklių analizė

Įmonės sugebėjimas pasiekti gerų rezultatų ir kuo ilgiau išsilaikyti konkurencingoje verslo rinkoje labai priklauso ne tik nuo pardavimo pelningumo, bet ir mokumo rodiklių. Įmonės mokumas –

tai įmonės potencialus sugebėjimas turimomis mokėjimo priemonėmis apmokėti įsipareigojimus. Kad galėtų atsiskaityti su tiekėjais ir kreditoriais, įmonė turi turėti ne tik pinigų, bet ir likvidų turtą, kurį galėtų greitai paversti pinigais, arba kitaip tariant, turi turėti mokėjimo priemonių, kurias galėtų panaudoti atsiskaitymams už įsipareigojimus. Nuolat stebint ir analizuojant mokumo rodiklius bei jų pokyčius, galima priimti teisingus sprendimus ir sukurti verslo strategijas, kurios padėtų įmonei pasiekti gerų veiklos rezultatų ir garantuoti veiklos tęstinumą. Pagrindiniai įmonių mokumo rodikliai, jų reikšmės bei pokyčiai per 2009-2013 metus pavaizduoti 6 lentelėje

Įmonės sugebėjimą atsiskaityti už ilgalaikius įsipareigojimus numatytais terminais parodo ilgalaikio mokumo rodikliai, kurie gali būti dar vadinami finansinio sverto, finansinio stabilumo, rizikos vertinimo rodikliais. Ilgalaikio mokumo rodikliai skaičiuojami norint parodyti įmonės finansavimo šaltinius ir skolų vaidmenį finansavimui, galimybes greičiau apmokėti skolas, prognozuoti finansinį stabilumą ir veiklos tęstinumą.

6 lentelė. Įmonių mokumo rodikliai

Rodiklis	Įmonė	2009	2010	2011	2012	2013
Bendrojo mokumo rodiklis	UAB "X"	0,37	0,35	0,34	0,59	1,18
	AB "Y"	1,12	1,65	2,45	2,946	2,15
Einamojo mokumo rodiklis	UAB "X"	0,90	0,93	1,00	1,23	1,51
	AB "Y"	1,47	2,47	2,80	2,43	1,14
Įsiskolinimo koeficientas	UAB "X"	50,40	81,17	79,85	65,02	43,64
	AB "Y"	38,95	38,52	28,46	24,68	32,06
Ilgalaikio įsiskolinimo koeficientas	UAB "X"	12,26	8,41	13,44	5,18	3,25
	AB "Y"	4,77	4,58	1,06	1,11	2,11
Trumpalaikio įsiskolinimo koeficientas	UAB "X"	38,14	72,75	66,41	59,84	40,39
	AB "Y"	34,17	33,94	27,40	22,86	29,95
Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas	UAB "X"	-0,04	-0,05	0,002	0,14	0,20
	AB "Y"	0,17	0,50	0,49	0,32	0,04

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis UAB „X“ ir AB „Y“ įmonių 2009-2013 m. finansinių ataskaitų duomenimis

Įmonės UAB „X“ einamojo mokumo rodiklis per analizuojamą laikotarpį padidėjo 0,61 punkto nuo 0,9 iki 1,51. Rodiklio didėjimą įtakojo trumpalaikis turtas padidėjęs daugiau nei trumpalaikiai įsipareigojimai. Nuo 2010-2013 metų einamasis mokumo rodiklio reikšmė viršijo 1, todėl šiuo laikotarpiu didelių mokumo problemų įmonė neturėjo. Ekonomistų nuomone, Vakarų Europos smulkioms verslo įmonėms normalus bendrojo trumpalaikio mokumo koeficiento lygis yra 1 – 1,5. Įmonės AB „Y“ einamojo mokumo rodiklis analizuojamu laikotarpiu kito. Nuo 2009 metų iki 2012 metų, einamojo mokumo rodiklis didėjo nuo 1,47 iki 2,8 ir 2012 m. pasiekė didžiausią reikšmę - 2,80. 2011-2013 metų laikotarpiu rodiklis sumažėjo 2,8 punkto. nuo 2,80 iki 1,14. Svarbu, kad sumažėjimas neperžengtų saugumo ribų, nes kai trumpalaikis turtas tampa mažesnis už trumpalaikius įsipareigojimus, įmonė negali atsakyti už savo trumpalaikius įsipareigojimus. Kita vertus tai rodo, kad

įmonė šiais metais mažina susikaupusias atsargas. Tačiau priešingai nei įmonės UAB „X“ rodiklis, visu analizuojamu laikotarpiu buvo didesnis už 1.

Bendras mokumo rodiklis dar vadinamas pastovaus mokumu koeficientu, parodo kiek viename įmonės skolos litui tenka nuosavo kapitalo. Rodiklis virš 1 parodo, kad įmonės nuosavos lėšos viršija skolintas. Rodiklis ypač svarbus investuotojams. Remiantis Statistikos departamento pateiktais duomenimis rodiklio reikšmė žemiau 0,5 laikoma bloga, apie 1 - normalia, virš 2 - gera. Įmonės UAB „X“, priešingai nei AB „Y“, bendras mokumo rodiklis 2009-2012 metų laikotarpiu buvo žemesnis už 1, tai reiškia, kad įmonės skolintos lėšos viršija įmonės nuosavą kapitalą. Ir tik 2013 metai rodiklis padidėjo iki 1,18. Įmonės AB „Y“, bendras mokumo rodiklis 2009-2013 metų laikotarpiu buvo didesnis už 1, o nuo 2012-2013 metų viršijo 2.

Skolos koeficientas parodo viso įmonės turto dalį, kuri įsigyta iš svetimų lėšų, t.y. skolinto kapitalo. Kuo šis rodiklis mažesnis, tuo geresnė įmonės finansinė būklė. Tiriant bendrąjį skolos rodiklį reikia įvertinti jo susidarymo priežastis, apsvarstyti galimybę gražinti skolą. Tuo tikslu reikia sužinoti kokią dalį įsipareigojimų struktūroje sudaro ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai. Todėl reikia apskaičiuoti ilgalaikių skolų koeficientą. Šis koeficientas rodo, kokią dalį įmonės turto sudaro ilgalaikės skolos. Įmonės UAB „X“ ilgalaikių skolų koeficientas per nagrinėjamą laikotarpį nuo 2009-2011 metų turėjo tendenciją didėti. 2011 metais jie jau siekė 79,85 proc. viso įmonės turto. Nuo 2011 metų iki 2013 metų ilgalaikių skolų koeficientas sumažėjo 36,21 proc., o per visą laikotarpį nuo 2009-2013 m. sumažėjo 6,76 proc. Įmonės AB „Y“ ilgalaikių skolų koeficientas nuo 2009-2013 m. sumažėjo 6,89 proc., t.y., nuo 38,95 proc. iki 32,06 proc. Lyginant abiejų įmonių rodiklius, Įmonės UAB „X“ ilgalaikių skolų koeficientas visą analizuojamą laikotarpį buvo žymiai didesnis. Nors šis rodiklis įmonėje gana didelis, jį vertinti vienareikšmiškai blogai nėra teisinga, nes skolinimasis užtikrina įmonės plėtrą.

Ilgalaikių skolų koeficientas parodo, kiek kartų ilgalaikio turto vertė viršija ilgalaikius įsiskolinimus. Įmonės UAB „X“ ilgalaikių skolų koeficientas nuo 2009-2013 m. tendencingai sumažėjo 9,01 proc. nuo 12,26 proc. iki 3,25 proc. Įmonės AB „Y“ ilgalaikių skolų koeficientas nuo 2009-2013 m. taip pat tendencingai sumažėjo 2,66 proc. nuo 4,77 proc. iki 2,11 proc. Kadangi laikoma, kad ilgalaikiai įsipareigojimai turi būti naudojama tik ilgalaikio turto įsigijimui, o abiejų įmonių rodikliai nagrinėjamu laikotarpiu viršijo 1, reiškia, kad įmonė ilgalaikius įsiskolinimus naudojo tik ilgalaikio turto finansavimui.

Grynasis apyvartinis kapitalas teigiamai veikia įmonės finansinę būklę, nes nuo jo dydžio priklauso kiti finansiniai rodikliai. Šis rodiklis rodo, kokiu dydžiu trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus. Įmonės AB „Y“ šis rodiklis visą analizuojamą laikotarpį buvo teigiamas, t.y. trumpalaikis turtas viršijo trumpalaikius įsipareigojimus. Iš 6 lentelėje pateiktų duomenų matoma, jog įmonės UAB „X“ 2009-2010 m. laikotarpiu grynojo apyvartinio kapitalo

koeficientas buvo neigiamas, įmonės skolos viršydavo turtą, t.y. įmonė buvo nemoki. Šiam neigiamam pokyčiui didžiausią įtaką padarė sumažėjęs trumpalaikis turtas. Nuo 2011-2013 m. rodiklis buvo teigiamas ir padidėjo 0,18 punkto. Tai rodo, kad įmonės trumpalaikių įsipareigojimų nevykdymo tikimybė yra maža.

Apibendrinant visus mokumo rodiklius, galima pasakyti, kad trumpalaikio mokumo rodikliai ir ilgalaikio mokumo rodikliai rodo šiek tiek kitokią situaciją, nors abiem atvejais matoma, kad 2009 ir 2010 metais įmonei UAB „X“ buvo patys prasčiausi mokumo prasme ir tik 2013 metais rodiklis rodo, kad tais metais situacija ėmė gerėti. Ilgalaikis mokumas kelia problemų. 2009-2012 metais daugiau nei pusė įmonės turto buvo finansuojama skolintu kapitalu.

3.3. Įmonės UAB „X“ efektyvumo vertinimo rezultatų apibendrinimas ir rekomendacijos

Horizontali ir vertikali analizė. Apibendrinant horizontaliąją ir vertikaliąją UAB „X“ finansinių ataskaitų analizę, galima teigti, kad įmonė dirba pakankamai stabiliai, tačiau iš apskaičiuotų duomenų matyti, kad įmonės plėtrai naudojamas nuosavas kapitalas ir skolintos lėšos, kurios sudaro didžiąją dalį naudojamų lėšų. Mokėtinų sumų ir įsipareigojimų skiltyje didžiąją dalį visą analizuojamą laikotarpį sudaro skolos tiekėjams, kurios per analizuojamą 2009-2013 metais padidėjo 48,5 proc. nuo 1 134 079 Lt iki 1 684 0178 Lt, taigi galima teigti, kad dėl didelių skolų įmonė neišvengia ir su tuo susijusių papildomų išlaidų. Visas turtas (ilgalaikis ir trumpalaikis) visu analizuojamu laikotarpiu didėjo, tai reiškia, kad UAB „X“ pakankamai investuoja ir atnaujina turimą techniką, įrenginius ir diegia naujas technologijas. Per visą nagrinėjamą laikotarpį įmonė gavo nemažai pardavimo pajamų ir dirbo pelningai. Pajamos iš finansinės ir investicinės veiklos visu analizuojamu laikotarpiu buvo mažesnės už patirtas sąnaudas. Įmonės pardavimai nuo 2009 iki 2012 metų pasikeitė žymiai – padidėjo daugiau nei 31 procentų. Be to, jų dinamika šiuo laikotarpiu pasižymėjo nuolatinio didėjimo tendencija. Nors 2013 metais pardavimai sumažėjo beveik 7,4 procentais. Šio rodiklio apimčių augimą galima susieti su suaktyvinta marketingine veikla bei išaugusiu klientų skaičiumi. Visus analizuojamus metus įmonė baigė pelningai, pelno dydžio pokyčiai rodo ne itin stabilius verslo rezultatus. Per vienerius metus gautinių sumų dalis trumpalaikiame turte analizuojamu laikotarpiu kasmet vis didėjo, todėl būtų galima teigti, kad blogėjo skolininkų atsiskaitymas su įmone. Įmonės trumpalaikiai įsiskolinimai analizuojamu laikotarpiu didėjo bei viršijo savininkų nuosavybės dalį. Tokia situacija pavojinga tuo, kad iškyla labai rimta įmonės mokumo problema.

Atliktas įmonės apskaičiuotų veiklos efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodiklių grupių rodiklių reikšmių palyginimas su baldų pramonės šakos rodikliais, parodė, kad visu analizuojamu laikotarpiu rodiklių reikšmės lyginant atitinkamus rodiklius viršijo šakos rodiklį kelis ar net keliolika

kartų. Tačiau 2009-2013 metų laikotarpiu nagrinėjant veiklos efektyvumo rodiklių grupę, debitorinių įsiskolinimų rodikliai visu analizuojamu laikotarpiu buvo mažesni už šakos rodiklį.

Veiklos efektyvumo vertinimas. Siekiant įvertinti, kaip efektyviai įmonė naudoja turimą turtą ar atskiras jos dalis pardavimams garantuoti ir atskleisti, ar sparčiai augančios įmonės susiduria su apyvartinių lėšų trūkumo problema, buvo skaičiuojami veiklos apyvartumo rodikliai. Remiantis atliktos analizės duomenimis matyti, kad analizuojamu laikotarpiu įmonės veikloje sunaudojamų išteklių efektyvumas didėja, išskyrus trumpalaikį turtą, kurio apyvartumas sumažėjo nežymiai nuo 3,74 iki 3,55, o dėl sparčiai augusių ilgalaikio turto apimčių ilgalaikio turto apyvartumas padidėjo nuo 3,23 iki 5,33. Nors trumpalaikio turto apyvartumas sumažėjo, trumpalaikis turtas analizuojamu laikotarpiu nebuvo didesnis už pardavimus, todėl galime teigti, kad kol kas trumpalaikis turtas naudojamas pakankamai efektyviai. Viso turto apyvartumo rodiklio didėjimas analizuojamu laikotarpiu, rodo, kad įmonė šiuo laikotarpiu padidino prekybos apimtis ir sumažino nenešantį naudos nelikvidų turtą. Galima teigti, kad įmonė efektyviai naudojo savo turimą turtą pardavimo pajamoms garantuoti. Apskaičiuotas debitorinio įsiskolinimo apyvartumo koeficientas parodė, kad 2010-2011 metais pirkėjų įsiskolinimai įmonėje buvo paverčiami pinigais lėčiau nei kitais metais. Pailgėjęs klientų atsiskaitymo su paslaugų teikėjais laikas rodo, kad vis daugiau įmonės turėjo investuoti į pirkėjų įsiskolinimus nagrinėjamu laikotarpiu.

Pelningumo analizė. Siekiant įvertinti baldus gaminančios įmonės UAB „X“ vadovų priimtų investicinių ir finansinių sprendimų lygį bei jų kokybę, buvo apskaičiuoti pelningumo rodikliai. Jie, suprantama, rodo įmonės gebėjimą uždirbti pelną, vykdant tiesioginę veiklą (parduodant baldus) ir suteikiant kitas paslaugas, o kartu didinti savininkų nuosavybę. Įmonės veikla analizuojamu laikotarpiu buvo pelninga ir veiklos pelningumą labiausiai įtakojo mažos veiklos sąnaudos bei tinkamas jų formavimas ir kontrolė. 2010 m., 2012 m., bei 2013 metais baldus gaminančioje įmonėje pelningumo rodikliai buvo vertinami kaip labai geri. Pažymima, kad įmonės grynojo pelningumo rodikliai viršijo baldų pramonės šakos vidurkį, išskyrus 2011 m. Finansų analitikų nuomone, grynojo pelningumo rodiklis turėtų viršyti 5 proc. Per visą analizės laikotarpį grynojo pelningumo rodiklis nepasiekė 5 proc. rekomenduojamos reikšmės, tik 2009 m. ir 2011 m. Žemas grynas pelningumas tiesiogiai siejamas su įmonės orientacija į pardavimo pajamų didinimą žemų pardavimų kainų sąskaita, taip pat su konkurentų vykstančia kainų konkurencija. Nuosavo kapitalo ir turto pelningumo rodikliai tai pat viršijo šakos, kuriai priklauso įmonė, turto bei nuosavo kapitalo pelningumo rodiklius. Baldus gaminančios įmonės pelningumo rodikliai per visą analizuojamą laikotarpį gerėjo, tačiau jiems būdingas didelis kaitumas. Įmonės nuosavo kapitalo grynojo pelningumo rodiklis 2010 m. ir 2012 m. buvo ypač aukštas, atitinkamai siekė 64 proc. ir 65 proc. Intensyviau pradėjus naudoti skolintą kapitalą veiklai plėtojimui ir didėjant įsipareigojimams 2011 m. ir 2013 m. nuosavo kapitalo grynas pelningumas gerokai sumažėjo, atitinkamai 64 proc. ir 56 proc. Nuosavo kapitalo grynojo pelningumo

mažėjimas rodo įmonėje investuoto kapitalo panaudojimo efektyvumo mažėjimą. Nuosavo kapitalo grynojo pelningumo rodiklis mažėjo ir dėl sumažėjusio grynojo pelno. Turto naudojimo efektyvumą ir gebėjimą jį valdyti rodantis turto pelningumo rodiklis analizuojamu laikotarpiu kito. Tačiau visu analizuojamu laikotarpiu įmonės turtas 2009-2013 metais buvo naudojamas efektyviai, vadovai jį valdė ir kontroliavo tinkamai. Efektyviausiai turtas buvo valdomas 2010 m. ir 2012 m. Pagal turto pelningumą įvertinama įmonės ūkinė, gamybinė ir investicinė veikla. Todėl aukšti turto grynojo pelningumo rodikliai, taip pat viršijantys šakos vidutinius rodiklius, rodo jog anksčiau minėtos veiklos įmonėje buvo vykdomos efektyviai. Apskaičiavus pelningumo rodiklius ir atlikus rodiklių reikšmių kitimo analizę, galima teigti, kad įmonės UAB „X“ užsiimančios baldų gamyba veiklos rezultatai, neakcentuojant kitimo, linkę didėti. Vadinasi įmonė didina savininkų nuosavybę, o turimas turtas užtikrina pakankamai grąžos. Tai lemia vadovybės pasirinkta tinkama finansavimo struktūra, kurioje dominuoja trumpalaikiai įsipareigojimai ir pakankamos nuosavo kapitalo apimtys.

Mokumo analizė. Baldus gaminančios įmonės finansiniui patikimumui įvertinti buvo apskaičiuoti veiklos mokumo rodikliai. Apskaičiuoti įmonės einamojo mokumo koeficientai rodo, kad baldus gaminanti įmonė iš dalies tenkina normatyvines einamojo (trumpalaikio) mokumo normas. 2011–2013 m. šis rodiklis padidėjo, nuo 1 iki 1,51, o rodiklio didėjimą įtakojo trumpalaikis turtas padidėjęs daugiau nei trumpalaikiai įsipareigojai. Šiuo laikotarpiu didelių mokumo problemų įmonė neturėjo. 2009-2010 metų laikotarpiu, buvo peržengtas saugumo slenkstis (1). Tikėtina, kad nagrinėjamu laikotarpiu kai įmonė susidūrė su trumpalaikių įsipareigojimų įvykdymo problemomis. Tai patvirtina apskaičiuotas neigiamas grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas, kuris 2009 m. ir 2010m. atitinkamai buvo nuo -0,04 ir -0,05. Tai parodo, kad jei įmonei būtų kilęs poreikis padengti trumpalaikius įsipareigojimus, tai, realizavusi trumpalaikį turtą, įsipareigojimų padengti ji negalėtų.

Ilgalaikio mokumo rodikliai rodo augančius veiklos įsiskolinimus. Apskaičiuoti baldus gaminančios įmonės bendrojo mokumo koeficientai analizuojamu laikotarpiu parodo žemą nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų santykį šiose įmonėse, lyginant su šakos rodikliu. Tai atskleidžia mažą šios įmonių likvidumą, didėjantį rizikingumą ir galimas mokumo problemas, lyginant su kitomis šalie šios šakos įmonėmis. Mažiausias bendrojo mokumo koeficientas buvo 2009 metais, jį labiausiai įtakojo sulėtėjęs įmonių grynojo pelningumo augimo tempas, kuris vargu ar yra nuosavo kapitalo didinimo šaltinis, o įmonių prisiimami įsipareigojimai kasmet didėjo. Tačiau nuo 2009 metų iki 2013 metų šis rodiklis didėjo ir tai rodo, jog įmonė imasi priemonių jog išvengtų rizikos ir mokumo problemų bei didina įmonės likvidumą. Apskaičiuotas įsiskolinimo koeficientas rodo, kad nuo 2009 m. iki 2011 m., kiekvienais metais vis didesnė turimo turto buvo padengiama skolintomis lėšomis ir įsipareigojimais. 2011 m. įmonėje tik 79,85 proc. viso turto buvo padengta skolintomis lėšomis ir įsipareigojimais. Nuo 2011 m. iki 2013 m. šis rodiklis mažėjo ir 2013 metais palyginti su 2009 metais rodiklis sumažėjo 6,76 proc., nuo 50,4 proc. iki 43,64 proc. Pažymėtina, kad didžiausią dalį įmonės įsipareigojimų struktūroje

sudaro trumpalaikiai įsipareigojimai (skolos tiekėjams). Mokumo rodikliai rodo augančius veiklos įsiskolinimus, o tai daro grėsmę įmonės pelningumo rodikliams ateityje. Nors šis rodiklis įmonėje gana didelis, jį vertinti vienareikšmiškai blogai nėra teisinga, nes skolinimasis užtikrina įmonės plėtrą.

Remiantis įmonės UAB „X“ efektyvumo vertinimo rezultatais, galima teigti jog tyrimo hipotezė pasitvirtino. Atliktas tyrimas atskleidė, jog sudarytos veiklos efektyvumo rodiklių (finansinių ir analogiškų koeficientų) grupės ir šių rodiklių tarpusavio palyginimas su kitos įmonės koeficientais ir bendros pramonės šakos rodikliais, padėjo nustatyti, kuriose veiklos srityse pasireiškė veiklos efektyvumas, o kurios veiklos sritys veikė neefektyviai. Remiantis nustatytomis probleminėmis sritimis, įmonės vadovybė galėtų atlikti tam tikrus pakeitimus ir pasiekti didesnę įmonės veiklos efektyvumą

Atlikus įmonės UAB „X“ veiklos efektyvumo vertinimą – įmonės vadovybei teiktinos šios rekomendacijos

1. Analizuojamu laikotarpiu nuosavo kapitalo grynas pelningumas parodo nuosavo kapitalo sukurtą pelną ir tam tikru mastu įmonės vadovų darbo efektyvumą panaudojant investuotą kapitalą, kiekvienais metais kito, t.y. vienais metais padidėdavo kitais sumažėdavo. Tokia kitimo tendencija išliko visą analizuojamą laikotarpį. Taigi siekiant stabilizuoti nuosavo kapitalo grynąjį pelningumą, o vėliau jį didinti, reikėtų padidinti pelną, ieškant alternatyvų pardavimo savikainos mažinimui.
2. Analizuojamu laikotarpiu grynojo pelningo rodiklis, taip pat kiekvienais metais kito, t.y. vienais metais padidėdavo kitais sumažėdavo ir tokia kitimo tendencija išliko visą analizuojamą laikotarpį. Pelningumo rodiklio mažėjimą įtakodavo ženkliai sumažėję pardavimai ir pelnas. Dėl šios priežasties, įmonė privalo ieškoti rezervų, kaip didinti produkcijos pelningumą, didinant pardavimus ir mažinant patiriamas sąnaudas. Tai galima būtų padaryti diegiant našesnę įrangą.
3. Tokia pati kitimo tendencija pastebima ir turto grynojo pelningumo rodiklio. Norint padidinti ar bent jau išvengti didelės šio rodiklio kaitos įmonės vadovams reikėtų sumažinti pardavimų savikainą bei mažinti gautinas sumas (kontroliuoti pirkėjų atsiskaitymo terminus).
4. Debitorinio įsiskolinimo rodiklio mažesnės reikšmės nei šakos rodiklio, rodo, kad yra ne nepakankamai geras pirkėjų mokumas. Siekiant padidinti pirkėjų mokumą, rekomenduojama keisti debitorių apskaitą ir kontrolę, stiprinti atsiskaitymų politikos kontrolę įmonėje. Pirkėjų įsiskolinimai sulaiko apyvartines lėšas, mažėja įmonės turimų pinigų ir jų ekvivalentų kiekis, įmonė, negaudama apmokėjimų, turi skolintis, o tai didina jos įsipareigojimus bei mokėtinas sumas.
5. Finansinių ataskaitų ir santykinų rodiklių analizė turėtų būti atliekama ne tik pasibaigus metams, bet ir po kiekvieno ketvirčio, kol bus pasiektas užsibrėžtas tikslas, nes ekonominės

finansų analizės rezultatai, gali būti labai naudingi priimant valdymo bei planavimo sprendimus. Efektyvumas – tai priimtų spendimų pasekmė. Jei tinkamai neplanuojama, po keleto metų gali įmonės nelikti. Pastovus veiklos vertinimas ir gerinimas padeda išlikti sėklingomis ir efektyvią veiklą vykdančiomis įmonėmis.

6. Gamybos įmonės panaudojant turimus įrenginius, pagamina kokybišką produkciją ir ją sėkmingai realizavus gaunamas pagrindinis pelnas. Todėl rekomenduotina, įmonės gamybinio efektyvumo palaikymui, nuolat sekti ir analizuoti turimos įrangos techninį lygį bei nusidėvėjimą, pasirinkti optimaliausią laiką ir būdus jai atnaujinti.
7. Rekomenduojama įmonėms atliekant veiklos efektyvumo vertinimą naudoti daugiau tam tikrų rodiklių, kurie šiame darbe nebuvo apskaičiuojami dėl vidinės detalios informacijos trūkumo ir konfidencialumo. Siekiant nustatyti ar įmonė yra produktyvi, rekomenduojama skaičiuoti darbuotojų skaičiaus padidėjimo ir darbo produktyvumo rodiklius. Norinti sužinoti papildomai priimtų darbuotojų veiklos darbo produktyvumą siūlytina papildomai apskaičiuoti tokius rodiklius:

- **Vienam darbuotojui tenkančių pardavimų apimtį** (*pardavimo apimtis/ darbuotojų skaičiaus*);
- **Vienam darbuotojui tenkantį pelną** (*grynasis pelnas po apmokestinimo/ darbuotojų skaičiaus*);
- **Vienam darbuotojui tenkančią pridėtinę vertę** (*((pardavimo pajamos - medžiagų ir prekių savikainą įskaičiuota įsigytų paslaugų vertė)/ darbuotojų skaičiaus*).

Pardavimai tenkantys vienam darbuotojui yra dažnai naudojamas rodiklis pateikiant informaciją apie įmonės veiklos efektyvumą, todėl neretai yra priskiriamas veiklos efektyvumo rodiklių grupei. Tačiau įmonės skirtingai pateikia ar nurodant darbuotojų skaičių. Dažniausiai pateikiamas vidutinis metinis darbuotojų skaičius, gali būti pateikiamas ne visų darbuotojų skaičius, bet pavyzdžiui tik gamybos darbuotojų skaičius, taigi kiekvienu atveju rodiklio rezultatai ir interpretacijos skirsis. Be to, reikalinga detali informacija apie darbuotojus dirbančius atskirose įmonės veiklos srityse (administracija, gamyba (ją irgi reikėtų skirstyti, jei įmonė gamina kelis produktus ar yra aiškiai atsietos atskirų darbuotojų gamybinės funkcijos), pardavimai ir pan., bei jų veiklos įtaką įmonės veiklos rodikliams.

Įvertinant ar įmonė pakankamai uždirba pinigų iš pardavimų rekomenduojama apskaičiuoti tokius rodiklius:

- **Pridėtinės vertės procentinė dalis nuo pardavimo** (*((Pardavimo pajamos - įsigytų medžiagų ir paslaugų savikaina) / Pardavimo pajamos)* - rodiklis parodo įmonės efektyvumą ir gebėjimą kurti pridėtinę vertę.

- **Pardavimas, tenkantis vienam kvadratiniam metrui patalpų ploto (Lt/m²)** (*Pardavimo pajamos / Bendras patalpų plotas*) - rodiklis parodo, kaip efektyviai įmonė išnaudoja gamybai skirtas patalpas, taip pat ar naudojamos patalpos yra tinkamos įmonės veiklai vykdyti.
- **Vienam įmonės darbuotojų etatui tenkantis pelnas (Lt)** (*Pelnas prieš apmokestinimą be pagautės ir netekimų / Įmonės darbuotojų etatų skaičius (vnt.) x 1000*) - rodiklis parodo įmonės darbuotojų pelningumą, t.y. kiek vienas darbuotojas uždirba įmonei pelno. Šį rodiklį taip pat galima skaičiuoti atskiram padaliniui ar produktų grupėms.
- **Vienam įmonės darbuotojo etatui tenkanti pridėtinė vertė (Lt)** (*Pardavimo pajamos - įsigytų medžiagų ir paslaugų savikaina*) / *įmonės darbuotojų etatų skaičius (vnt.) x 1000*) - rodiklis parodo vidutinę pridėtinę vertę, tenkančią vienam įmonės darbuotojų etatui. Tai taip pat parodo darbuotojų našumą ir įmonės pelningumą.

Siekiant padidinti įmonės pelną ar gamybos apimtį yra svarbu analizuoti patiriamas išlaidas. Visų gamyboje sunaudotų gamybos veiksnių vertė vadinama bendrosiomis išlaidomis. Tai darbo užmokesčio išlaidos, transporto išlaidos, išlaidos žaliavai pirkti, nuomos mokesčiai, palūkanos ir kt. Visas įmonės išlaidas galima suskirstyti į pastovias ir kintamas. Pastovios išlaidos, tai išlaidos kurios nesikeičia kintant gamybos apimčiai (nuomos mokesčiai, palūkanos, amortizaciniai atskaitymai ir kt.). Kintančios išlaidos tai išlaidos kurios keičiasi kintant gamybos apimčiai (transporto išlaidos, išlaidos žaliavai pirkti ir kt.). Jei įmonė nori didinti gamybos apimtį siekiant gauti didesnį pelną, įmonei svarbu žinoti, kaip didinant gamybą keisis gaminamo produkto vidutinės išlaidos ir kiek papildomai kainuos gamybos padidinimas. Norint tai sužinoti įmonėms rekomenduojama skaičiuoti vidutines ir ribines išlaidas. Nuo jų dydžio priklausys įmonės galimybės plėstis:

- **Vidutinės išlaidos** (*bendrosios išlaidos/pagamintos produkcijos kiekis*) - tai išlaidos tenkančios vidutiniškai vienam produkcijos vienetui.
- **Ribinės išlaidos** (*bendrujų išlaidų pokytis/pagamintos produkcijos kiekio pokytis*) - tai bendrujų išlaidų padidėjimas, reikalingas papildomam produkcijos kiekiui pagaminti.

Kol ribinės išlaidos mažesnės už vidutines bendrąsias ir vidutines kintamas išlaidas, pastarosios mažėja, o kai ribinės išlaidos didesnės už vidutines – išlaidos didėja. Todėl įmonė, siekianti gaminti minimaliomis išlaidomis, turi pasirinkti tokią gamybos apimtį, kuriai esant bendrosios vidutinės išlaidos sutampa su ribinėmis išlaidomis.

IŠVADOS IR PASIŪLIMAI

1. Išanalizavus Lietuvos ir užsienio mokslininkų literatūrą, galima teigti, kad veiklos vertinimo sistemų ir metodų esmė yra teikti įmonių vadovams informaciją apie esamą situaciją, galimybes ir perspektyvas ateičiai, įgyvendinant užsibrėžtus tikslus bei užtikrinti tinkamą informacijos srautą bei valdymo naudingumą siekiant pageidaujamų rezultatų. Nagrinėjami tiek finansiniai tiek nefinansiniai rodikliai, tačiau taip pat dominuoja vidinių ir išorinių įmonės procesų, darbuotojų ir vartotojų vertinimas. Įmonių veiklos vertinimui taikomas platus spektras metodų ir sistemų, tačiau kaip ir kokiais pagrindiniais kriterijais ar rodikliais reikia remtis vertinant veiklos ekonominį efektyvumą ir kokių modelių bei sistemų pagalba tai atlikti geriausiai nėra nurodoma. Apibrėžiant efektyvumą vyrauja bendras aspektas, jungiantis visus šios sąvokos apibrėžimus tai – veiklos kokybė, produktyvių pastangų naudojimo lygis tikslų realizavimui, tinkamai naudojant turimus išteklius, kurių sunaudojimas vėlesniais laikotarpiais atsiperka. Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo sąvoka gali būti interpretuojama įvairiai, tačiau bendriausia prasme ekonominis efektyvumas apibrėžiamas, kaip didesnio pelno ir mažesnių veiklos sąnaudų pasiekimas ir gali būti matuojamas tiek absoliučiais, tiek santykiniais finansiniais rodikliais. Mokslinėje literatūroje veiklos efektyvumui matuoti ir vertinti siūloma taikyti įvairius modelius (subalansuotų rodiklių sistemą; veiklos prizmę; veiklos piramidę; veiklos matavimo matricą; kompleksišką vertinimą, taikant daugiakriterinius metodus ir kt.). Mokslinėje literatūroje analizuojami galimi veiklos efektyvumą įvertinantys modeliai, sistemos, rodikliai ar kriterijai vienaip ar kitaip padeda įmonėms įvertinti esamus pasiekimus, darbo trūkumus, išaiškinti vidinius gamybos rezervus ir numatyti organizacines technines priemones veiklos gerinimui. Tačiau dažniausiai yra išskiriama tradicinė finansinių santykinų rodiklių analizė, kaip vienas svarbiausių veiklos efektyvumo matavimo ir vertinimo metodų. Geriausiai veiklos efektyvumą įvertinti būtų galima sudarant kiekvienos įmonės individualią finansinių santykinų rodiklių sistemą, sudarytą iš suprantamų ir lengvai praktiškai pritaikomų rodiklių, kurie net ir kintančiomis ekonominės aplinkos sąlygomis suteiktų galimybę įvertinti konkrečios įmonės veiklos efektyvumą ir valdymo sprendimų priėmimo tikslingumą.
2. Remiantis moksline literatūra sukurta įmonės veiklos efektyvumo vertinimo metodologija. Pirmame etape, išanalizavus įmonės finansines ataskaitas, atliekama įmonės finansinių duomenų horizontalioji (rodiklių dinamikos), vertikalioji (rodiklių struktūros) ir santykinė (koeficientų skaičiavimo) analizė. Šių analizių tikslas objektyviai ir laiku atskleisti įvairių veiklos sričių trūkumus ir numatyti jų šalinimo ir veiklos efektyvumo didinimo priemones. Siekiant kuo išsamiau nustatyti įmonių veiklos efektyvumą, gauti analizių rezultatai lyginami

su tos pačios baldų pramonės šakos įmonės rodikliais ir baldų pramonės šakos rodikliais. Remiantis išanalizuota mokslinė literatūra, pasirenkamas finansinių santykinų rodiklių analizės metodas ir sudaromas įmonės veiklos ekonominio efektyvumo vertinimo modelis, remiantis santykinų rodiklių grupėmis. Analizuojamos veiklos efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodiklių grupės. Veiklos efektyvumo rodikliai – parodo įmonių vadovybei, kaip efektyviai yra valdomos nuosavos ir skolintos lėšos. Pelningumo rodikliai siejami su įmonės veiklos rizika ir bankroto tikimybe bei parodo, kaip efektyviai uždirbamas pelnas ir įmonės vadovybė daro investicinius ir finansinius sprendimus. Mokumo rodikliai leidžia palyginti nuosavybę su visais įsipareigojimais ir nustatyti ar įmonė pajėgi įvykdyti savo įsipareigojimus ir apmokėti skolas.

3. Remiantis sukurtu modeliu – atliktas įmonės UAB „X“ efektyvumo vertinimas, kuris atskleidė, kad analizuojamu laikotarpiu įmonė dirbo pakankamai efektyviai ir pelningai. Vertinant grynojo pelningumo ir turto grynojo pelningumo rodiklius, šie rodikliai atskirais ataskaitiniais laikotarpiais buvo nestabilūs ir kito. Įvertinus dviejų veiksnių - grynojo pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo – įtaką, nustatyta, kad turto pelningumo kitimui įtaką darė grynasis pelningumas. Įmonė pasižymi labai aukštu nuosavo kapitalo pelningumo rodikliu, kuris analizuojamu laikotarpiu didėjo. Apibendrinant visus mokumo rodiklius, galima pasakyti, kad trumpalaikio mokumo rodikliai ir ilgalaikio mokumo rodikliai rodo šiek tiek kitokią situaciją, nors abiem atvejais matoma, kad 2009 ir 2010 metais įmonei UAB „X“ buvo patys prasčiausi mokumo prasme ir tik 2013 metais rodiklis rodo, kad tais metais situacija ėmė gerėti. 2009-2012 metų laikotarpiu mokumas buvo silpnoji vieta, nes daugiau nei pusė įmonės turto buvo finansuojama skolintu kapitalu. Apibendrinant veiklos efektyvumo rodiklius, galima teigti, kad įmonės apyvartumas yra geras, taigi įmonė analizuojamu laikotarpiu veikė efektyviai. UAB „X“ klientai 2009-2013 metų laikotarpiu debitorinį įsiskolinimą padengė gana lėtai. Tačiau nuo 2011 metų iki 2013 metų šis rodiklis padidėjo, tai lėmė debitorinių įsiskolinimų sumažėjimas ir pardavimų padidėjimas.
4. Siekiant gerinti UAB „X“ veiklos efektyvumą pasiūlyta:
 - Siekiant stabilizuoti ir didinti nuosavo kapitalo grynąjį pelningumą, siūloma padidinti pelną, ieškant alternatyvų pardavimo savikainos mažinimui.
 - Siekiant išvengti pelningumo rodiklio mažėjimo įmonei siūloma ieškoti rezervų, kaip didinti produkcijos pelningumą, didinant pardavimus ir mažinant patiriamas sąnaudas.
 - Siekiant išvengti turto grynojo pelningumo rodiklio svyravimų įmonės vadovams siūloma sumažinti pardavimų savikainą bei mažinti gautinas sumas (kontroliuoti pirkėjų atsiskaitymo terminus).

- Siekiant padidinti pirkėjų mokumą, siūloma keisti debitorių apskaitą ir kontrolę, stiprinti atsiskaitymų politikos kontrolę įmonėje.
- Siūloma įmonės finansinių ataskaitų ir santykinų rodiklių analizę atlikti dažniau nei kartą per metus.
- Įmonės gamybinio efektyvumo palaikymui rekomenduojama, nuolat sekti ir analizuoti turimos įrangos techninį lygį bei nusidėvėjimą, pasirinkant optimaliausią laiką jai atnaujinti.
- Rekomenduojama įmonėms atliekant analizę, pritaikyti daugiau rodiklių, kurie šiame darbe nebuvo apskaičiuojami dėl vidinės detalios informacijos trūkumo ir konfidencialumo.

LITERATŪRA

1. **Alinaitwe H., Mwalki J. A., Hansson B.** Organizational effectiveness of Ugandan building firms as viewed by craftsman // *Juornal of civil engineering and management*. 2009, Nr. 15.
2. **Anciūtė A., Misiūnas A.** Lietuvos pramonės finansiniai rodikliai ir efektyvumas // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2006, 2 (7), p.8
3. **Aleknavičienė V.** finansai ir kreditas. -Vilnius: Enciklopedija, 2009
4. **Aniulytė J., Bulzgytė A., Janulytė L., Juodytė V.** Lietuvos pieno pramonės veiklos efektyvumo įvertinimas // *Įmonių ir valstybės finansai: ekonomikos ir vadybos aktualijos*. 2010, p. 215-221. - ISSN 2029-1019
5. **Andrijauskienė A.** Įmonių ekonomika. – Vilnius: Presvika, 2004. –113-114 p. – ISBN 9955-567-51-1
6. **Arimavičiūtė M.** Savivaldos institucijų strateginės analizės metodiniai aspektai // *Viešojo politika ir administravimas*. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2007, Nr. 22, 9-16 p. – ISSN 1648-2603
7. **Boguslauskas V., Jagelavicius G.** Imonės veiklos finansinis vertinimas: monografija. -Kaunas: Technologija, 2002
8. **Bagdžiūnienė, V.** Įmonių veiklos planavimas ir analizė. Vilnius: Conto Litera, 2005
9. **Browne J.** A review of performance measurement: Towards performance management, *Computers in Industry*. 2005, 56: 663–680. doi:10.1016/j.compind.2005.03.001
10. **Calhaun B. D.** Using the Balanced Scorecard to Determine Corporate Information Needs. 2004. [žiūrėta 2015 03 16] <<http://www.designbydi.com/documents/BalScrCrd.pdf>>.
11. **Christauskas Č., Kazlauskienė V.** Modernių veiklos vertinimo sistemų įtaka įmonės valdymui globalizacijos laikotarpiu // *Ekonomika ir vadyba*. 2009, 14, p. 715-722. -ISSN 1822-6515
12. **Clausen J.** Liquidity ratio analysis balance sheet assets and liabilities. 2009 <<http://www.suite101.com/businessandfinance>> [žiūrėta 2014-11 10]
13. **Činga, G., Deltuvas R., Laurinavičius E.** Duomenų gaubtumo analizės metodo taikymas miško išteklių naudojimo efektyvumui įvertinti // *Aplinkos tyrimai, inžinerija ir vadyba*. 2001, 1(15): 30–38.
14. **Dana A., Tien M., Collins E., Sommerlatte A., Allain L.** Measuring Supply Chain Performance: Guide to Key Performance Indicators for Public Health Managers. 2010. - Arlington, Va.: USAI
15. **Dennis M.** Key Financial Ratios for the Credit Department // *Business Credit*. 2006, November/December
16. **Drake, P. P.** Financial ratio analysis. 2005, p.7

17. **Danaei A., Hosseini A.** Performance measurement using balanced scorecard: a case study of pipe industry // Management science letters. North Vancouver: Quarterly Publication. 2013, Nr. 3(5), 1433-1438 p. – ISSN 1923-9335
18. **Darškuvienė V., Šakalytė J.** Efficiency of Financial System and Corporate Value Recognition: the Case of Lithuania // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. 2006, Nr. 40
19. **Daukšaitė G.** Ūkininkų ūkių veiklos efektyvumo daugiakriterinis vertinimas // Studentų mokslinė konferencija jaunasis mokslininkas. Akademija, 2011
20. **Deksnienė J., Šimaitytė D., Butkus M.** AB „Linus“ veiklos ekonominio efektyvumo įvertinimas // Jaunųjų mokslininkų darbai. 2006, Nr. 2 (9). 18.
21. **Deksnienė J. Rudytė, D. Šimaitienė, K. Šimaitytė, D.** Lietuvos tekstilės įmonių ūkinės veiklos efektyvumo įvertinimas ir tendencijos // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. 2007, Nr. 2(9). p. 37-44.
22. **Folan P., Frazelle E.** Supply chain strategy: the logistics of supply chain management. 2002. - New York: McGraw Hill Companies, Inc.
23. **Franceschini F., Galetto M., Turina E.** Techniques for impact evaluation of performance measurement systems // International Journal of Quality & Reliability Management. Emerald Group Publishing Limited: 2013, Vol. 30, No. 2, 197-220 p. – ISSN 0265-671X
24. **Galinienė B.** Turto ir verslo vertinimo sistema: monografija: formavimas ir plėtros koncepcija. Vilniaus universiteto leidykla. 2005. -ISBN: 9986196639
25. **Galinienė B., Mašalaitytė L.** Verslo vertinimo kokybei turinys įtakos finansinės analizės apsketai // Ekonomika. 2007. -Vilnius: VU leidykla. Nr.77
26. **Gimžauskienė E.** Organizacijų veiklos vertinimo sistemos: mokslo monografija. -Kaunas: Technologija, 2007. – 165 p. – ISBN 978-9955-25-282-5
27. **Ginevičius, R.; Podvezko, V.** Statybos įmonių finansinės veiklos grafinis analitinis daugiakriterinis vertinimas // Technological and Economic Development of Economy. 2008, 14(4): p. 452–461
28. **Gapšys A., Mieliauskienė V.** Kiaulininkystės efektyvumo veiksniai ir jų įtaka konkurencingumui // Žemės ūkio mokslai. 2006, Nr.1
29. **Henri, J. F.** Performance measurement and organizational effectiveness: bridging the gap // Managerial Finance. 2004, 30(6)
30. **Harley E., Ryan Jr., Trahan E. A.** Corporate Financial Control Mechanisms and Firm Performance: The case of Value - Based Management Systems // Journal of Business Finance&Accounting. 2007, Vol 34, No. 1-2, p . 111-138
31. **Hatry H. P.** Performance measurement: getting results. – Washington: The unrabn institute press, 2006. – 326 p. – ISBN 0-87766-734-9

32. **Herbst A. F.** Capital Asset Investment: Strategy, Tactics & Tolls. Johan Wiley & Sons, 2002
33. **Houck M., Speaker P. J., Fleming A. S., Riley Jr.** The balanced scorecard: Sustainable performance assessment for forensic laboratories. 2012. Vol. 52. Issue 4. –p.209
34. **Негомедзянова Е.** Формирование модели оценки экономической эффективности генерирующей компании. 2005
35. **Jakutis A., Bandza M.** Nestambaus verslo optimizavimas. Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. 2005. 11(3): p. 170-175. ISSN: 1392-8619
36. **Janovič, V.** Įmonių perspektyvinė finansinė analizė esant neapibrėžtumui // Business Systems and Economics. 2012, Nr. 2(1)
37. **Kancerevyčius G.** Finansai ir investicijos: trečias atnaujintas leidimas. – Kaunas: Smaltijos leidykla, 2009. – 904 p. – ISBN 978-9955-707-64-6
38. **Kontautaitė D., Zinkevičiūtė V.** Ekspedicinių įmonių veiklos kokybės gerinimo poreikis ir galimybės. Verslas XXI amžiuje. 2013, 5(1): p. 22–28, -ISSN 2029-2341
39. **Kudrevičius G.** Subalansuotų rodiklių sistema.
<http://www.kudrevicius.lt/straipsniai/subalansuotieji-rodikliai/subalansuotu-rodikliu-sistemabsc>
 [žiūrėta 2015 03 16]
40. **Кузнецов, В. В., Кондратьева, М. Н., Алашеева, О. В.** 2001. Экономические методы управления предпринимательской деятельностью. Деловая игра. . Ульяновск: УЛГТУ
41. **Klovienė L.** Veiklos vertinimo sistemos adekvatumas verslo aplinkai: daktaro disertacijos santrauka: 03S. Vadybos ir administravimo programa. Kaunas: Kauno technologijų universitetas, 2012 – 132 p.
42. **Liraz M.** Financial ratio analysis. 2004 <http://www.bizmove.com/small-business-management/>
 [žiūrėta 2014-11 10]
43. **Lam Sh., W., Low M. W. J., Tang L. Ch.** Operational efficiencies across Asia Pacific airports, Transportation Research. 2009, E45: 654–665
44. **Lahtinen K., Toppinen A.** Financial performance in Finnish large-and medium - sized sawmills: The effects of value-added creation and cost-efficiency seeking // Journal of Forest Economics. 2008, 14: 289–305
45. **Lazauskas J.; Kazlauskienė A., Aranskis A.** The research of transport companies performance measurement system. Transport Means - 2011: proceedings of the 15th international conference, October 20-21, 2011, Kaunas University of Technology, Lithuania. - Kaunas: Technologija, 2011. ISSN 1822-296X. -p.17-21
46. **Liaubienė L., Martirosianienė L.** Pelningumo rodiklių analizės problemos. Apskaitos ir finansų mokslas ir studijos: problemos ir perspektyvos: šeštosios tarptautinės mokslinės

- konferencijos straipsnių rinkinys, 2008 m. spalio 24 d., Akademija, Kauno r. Nr. 1(6), p. 102-105
47. **Lekavičienė D.** Įmonės ekonominio efektyvumo sąvokos sampratos teoriniai aspektai // Mokslas ir edukaciniai procesai. 2011, 1(2), 38–44
48. **Lukoševičius K., Martinkus B., Piktys R.** Verslo ekonomika. – Kaunas: Technologija, 2005, – 150 p. – ISBN 9955-09-888-0
49. **Lydeka Z., Drilingas B.** Firmos ekonomikos pagrindai: antroji pataisyta ir papildyta laida. – Vilnius: Pačiolis, 2003. – 311 p. ISBN 9955-04-054-8
50. **Mackevičius J.** Įmonių veiklos analizė: informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas: monografija. Vilnius: TEV, 2007, 510 p. – ISBN : 978-9955-680-73-4
51. **Martinkus B., Sakalas A. Savanevičiūtė A.** Darbo išteklių ekonomika ir valdymas. -Kaunas: Technologija, 2003
52. **Mackevičius J.** Finansinių santykinų rodiklių skaičiavimas ir grupavimas. Ekonomika. 2006, Nr. 75.
53. **Mackevičius J., Valkauskas R.** Integruota įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų analizės metodika. Verslas: teorija ir praktika, 2010, 11(3):213–221
54. **Mackevičius J.** Įmonių veiklos analizė: informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas: monografija. Vilnius: TEV, 2007, 510 p. – ISBN : 978-9955-680-73-4
55. **Mackevičius J., Daujotaitė D.** Veiklos audito elementai: analizė ir auditas // Socialinių mokslų studijos. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2011, Nr. 3 (2), p. 459-472. – ISSN 2029–2244
56. **Marčiulionytė M., Orškeuskas P., Junevičius A.** Valstybinių verslo įmonių valdymo tobulinimo galimybės // Viešoji politika ir administravimas. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2013, T. 12, Nr. 1, 36-49 p. – ISSN 1648-2603
57. **Mathur A., Dangayach G.S., Mittal M.L. & Sharma M.K.** Performance measurement in automated manufacturing // Measuring business excellence. 2011, 15(1), 77-91
58. **Metawie M., Gilman M.** Problems with the implementation of performance measurement systems in the public sector where performance is linked to pay. 3rd Conference on Performance Measurements and Management Control. 2005, (Nice September 22–23).
59. **Melicher R.W., Norton E.A.** Finance. Introduction to Institutions, Investments and Management, 2003, 11th edition. John Wiley & Sons. Inc. -p.39
60. **Micheli P., Kennerley M.** Performance Measurement Frameworks in Public and Non-Profit Sectors. Production Planning & Control. 2005, 16(2), -p. 125–134

61. **Monkevičienė Z., Vaikšnoras V.** Veiklos vertinimas kaip strateginių sprendimų pamatas. Finansiniai komerciniai sprendimai įmonės valdyje, 2003 m. lapkričio 28 d., 29 d. Kaunas: nacionalinės mokslinės konferencijos pranešimai su anotacijomis. Kaunas: VU KHF. p. 21–32
62. **Morard B., Stancu A., Christorhe J.** Time evolution analysis and forecast of key performance indicators in a balanced scorecard // Global Conference on Business and Finance Proceedings. 2012. Vol. 7. No. 2. -p. 569-57
63. **Murat L., Baki B.** (2007). Measuring and Evaluating Efficiency of a Glass Company Through Data Envelopment Analysis // Problems and Perspectives in Management. Vol. 5, Issue 1
64. **Najmi M., Etebari M., Emami S.** A framework to review Performance Prism // International Journal of Operations & Production Management. Emerald Group Publishing Limited: 2012, Vol. 32, No. 10, 1124-1146 p. – ISSN 0144-3577
65. **Navickas V., Sujeta L.** „Berchmarking“ metodo taikymas logistinės sistemos ekonominiam efektyvumui vertinti. ekonomika ir vadyba. 2008, -p. 130
66. **Neely A., Gregory M., Platts K.** Performance Measurement System Design. A Literature Review and Research Agenda // International Journal of Operations & Production Management. 1995, 15(4), -p. 80–116.
67. **Newbold D.** A Brief Description of the Methods of Economic Appraisal and teh Valuation of Health States // Journal of Advanced Nursing, 2005
68. **Norreklit., H.** The Balanced Scorecard: what is the score? A rhetorical analysis of the Balanced Scorecard. 2003. Vol. 28. Issue 6. -p. 591-593
69. **Pandey I. M.** Balanced scorecard: myth and reality. January –march vikalpa, 2005. Volum 3, No 1
70. **Plakoutsi A., Papadogianni G., Glykas M.** Performance measurement in business Process, workflow and human resource management // Business process management. – Berlin: Springer, 2013, Nr. 444, -p. 129-156– ISBN 978-3-642-28408-3
71. **Poškaitė D., Novikovas M.** Pelningumo rodiklių naudojimas siekiant nustatyti sandorių tarp asocijuotų asmenų kainodarą. Ekonomika, 2006. - ISSN 1392–1258. 76
72. **Ponikvar N., Tajnikar M., Pušnik K.** Performance ratios for managerial decision-making in a growing firm // Journal of Business economics and management. 2009, 10(2): -p. 109–120. doi:10.3846/1611-1699.2009.10.109-120
73. **Puleikienė K., Šakienė H.** Application of fiancial relative indicators in analysis of economic fiancial activity in joint-stock companies of Lithuanian Republic. Vadyba. 2009, 2(14): -p.33–40
74. **Rimkuvienė D., Laurinavičienė L.** ES šalių žemės ūkio efektyvumo vertinimas. Vagos. 2010, 87 (40), p. 81–89

75. **Rompho N., Boon-itt S.** Measuring the success of a performance measurement system in Thai firms. *International Journal of Productivity and Performance Management*. Emerald Group Publishing Limited: 2012, Vol. 6,1 No. 5, 548-562 p. – ISSN 1741-0401
76. **Roos, G.** Intellectual Capital And Strategy: A Primer For Today's Manager // *Handbook of Business Strategy*. 2005, -p. 123–132
77. **Rompho N., Boon-itt S.** Measuring the success of a performance measurement system in Thai firms // *International Journal of Productivity and Performance Management*. Emerald Group Publishing Limited: 2012, Vol. 6,1 No. 5, -p. 548-562– ISSN 1741-0401
78. **Rutkauskas V., Stankevičius P.** Finansų analizė, valdymas ir prognozavimas / VPU. Ekonomikos katedra. – Vilnius : VPU leidykla, 2004. – p.301
79. **Rutkauskas A.V.** Finansų analizės problemos esant neapibrėžties galimybei. *Ekonomika*, 2001, 54: 108–125.
80. **Santos S ; Gouveia J. B.; Gomes P.** Measuring performance in the supply chain – a framework.2005.<http://www2.egi.ua.pt/cursosos/files/GCA/EuromaSonia2006Full%20paper.pdf> [žiūrėta 2014-11 10]
81. **Slatkevičienė G., Vanagas P.** Veiklos kompleksinio vertinimo sistema: sudarymo teorija ir metodai: monografija.– Kaunas: Technologija, 2001
82. **Sharma M.K. & Bhagwat R.** Performance measurement system: case studies from SMEs in India // *International Journal of Productivity and Quality Management*. 2007, 2(4), 475-509
83. **Shutibhinyo W.** Balanced scorecard attributes: key determinant and perceived benefits // *Global Journal of Business Research*. 2013. Vol. 7. No. 2. –p. 1-4
84. **Slavinskaitė N.** Kompleksinis pieno pramonės įmonių pagrindinės veiklos efektyvumo vertinimas // *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*. 2012, -p. 82-94. -ISSN 1822-8682
85. **Subačienė R, Villis L.** A system of analysis total liabilities to total asset ratio. *Ekonomika*. 2010. Vol. 89(2). -ISSN 1392-1258
86. **Sudek T.** Theoretical Foundations of Banks Efficiency and Empirical Evidence from Poland. *socialiniai tyrimai*. 2008, 3 (13)
87. **Sudnickas T.** Subalansuotų rodiklių sistemos taikymo aspektai Lietuvos viešajame sektoriuje // *Viešoji politika ir administravimas*. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2005, Nr. 12, -p. 38-45– ISSN 1648-2603 67
88. **Sudnickas T.** Šiuolaikinės veiklos matavimo sistemos. Integravimo su kokybės valdymo ir procesų tobulinimo sistemomis galimybės // *Viešoji politika ir administravimas*. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras. 2008, Nr. 26, -p. 17-24. – ISSN 1648-2603

89. **Svaravičius A.** Kaip sukurti subalansuotą rodiklių sistemą įmonėje. http://www.estrategija.lt/08Imones_vystymo_metodika/Imones_vystymo_metodika.htm [žiūrėta 2015 03 16]
90. **Taticchi P., Asfalti A. ir Sole F.** Performance measurement management in Smes: dicussion of preliminar results from an Italian survey // Business performance measurement and management: new contents, themes and challenges. – London: Springer, 2010, -p. 3-11. – ISBN 978-3-642-04799-2
91. **Talebnia, G.** The major perspectives weighted model for balanced scorecard system in the case of auto industries // Indian Journal of Science and Technology. 2012. Vol. 5. No. 10. - p. 3412-3414
92. **Tamošaitienė A., Juškevičienė D., Kriščiukaitienė I., Galnaitytė A.** Ūkininkų ūkių verslo stabilumo vertinimas naudojant finansinės analizės santykinius rodiklius. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2010. Nr. 5 (24). –p. 15. -ISSN 1822-6760
93. **Vaitkevičiūtė V.** Tarptautinių žodžių žodynas.-Vilnius: Žodynas. 2007
94. **Valancienė L., Gimzauskienė E.** Dimensions of open system in performance measurement: theoretical aspect // Economics and Management. 2008. 13, -p.79-87
95. **Valkauskas R.** Statistika. -Vilnius: VVK 1-kl. 2002, -p. 9-16
96. **Verslo procesų valdymas.** Vadybos pokyčių konsultavimas. 2014. [žiūrėta 2015 03 16]
97. **Vitkienė A.** Integruotų sisteminio veiklos vertinimo technologijų taikymas kaip valdymo efektyvumo didinimo priemonė. Regioninės problemos: Ekonomika, vadyba, technologijos: konferencijos medžiaga – Klaipėda: Vakarų Lietuvos verslo kolegija, 2005
http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&sqi=2&ved=0CDYQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.verslilietuva.lt%2Ffiles%2Ffiles%2FDOC%2F5_%2520MEDZIAGA%2520Verslo%2520procesu%2520valdymas.doc&ei=s4cIVc-LEonbPezJgeAD&usq=AFQjCNGINJpcUaw65O02EcPAIvTQ8kKruQ&sig2=K2Tb2WI03AwSiZskAYWuBw [žiūrėta 2015 03 16]
98. **Vidickienė D.** Įmonių veiklos vertinimo sistema: naujausios verslo vertinimo tendencijos. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 2004. – p. 130. – ISBN 9986-196-01-9
99. **Vinciūnienė, V.; Rauluškevičienė, J.** Lietuvos respondentinių ūkininkų ūkių techninio ir masto efektyvumo nparametrinis vertinimas // LŽŪU mokslo darbai. 2009. 85 (38): -p. 39–46
100. **Wiersma, E.** For which purposes do managers use Balanced Scorecards? An empirical study. 2009 Vol. 20. Issue 4. -p. 239-243

101. **Žukauskaitė J.** Įmonių procesų efektyvumo vertinimas: magistro darbas: 62103S138 - Verslo informacijos sistemų studijų programa. 2010. – Kaunas: Vilniaus universitetas. – 61 p.
http://educ.jmu.edu/~drakepp/principles/module2/fin_rat.pdf > [žiūrėta 2014 11 10]

Račinskaitė M. Baldų gamybos įmonės veiklos efektyvumo vertinimas / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. L. Ivaškevičiūtė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2015. – 93p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe teoriniu aspektu yra vertinama efektyvumo koncepcija ir įmonių veiklos vertinimo metodų ir sistemų ypatumai, pateikiami įmonių modeliai padedantys įvertinti įmonės veiklos efektyvumą. Pasirinktas finansinių santykinų rodiklių analizės metodas, kuris bus taikomas empirinėje darbo dalyje. Metodologinėje šio darbo dalyje yra analizuojami santykiniai veiklos efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodikliai, pateikiamas tyrimo metodo pagrindimas bei aprašytas tyrimo procesas ir sudarytas finansinių santykinų rodiklių modelis. Empirinėje darbo dalyje yra aprašoma įmonės UAB „X“ veikla bei atliekama šios įmonės finansinių ataskaitų horizontali ir vertikali analizė. Taip pat empirinėje darbo dalyje remiantis sudarytu modeliu, apskaičiuojami santykiniai rodikliai ir gauti rezultatai lyginami su tos pačios baldų pramonės šakos įmonės AB „Y“ koeficientais, taip pat abi įmonės lyginamos ir su bendru baldų pramonės šakos rodikliu, siekiant įvertinti įmonės veiklos efektyvumą.

Pagrindiniai žodžiai: efektyvumas, finansiniai santykiniai rodikliai, veiklos efektyvumo vertinimas, finansinė analizė, finansinės analizės metodai

Račinskaitė M. Assessment of operating efficiency of furniture manufacturing company / Master thesis of Finance Management study program. Supervisor doc. dr. L. Ivaškevičiūtė – Vilnius: Department of Banking and Investment, Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2015. – 93 p.

ABSTRACT

This master thesis theoretically assesses the concept of efficiency, the peculiarities of methods and systems used for the evaluation of companies' performance, presents models of companies that help to evaluate the operational efficiency of a company. The method of analysis of financial indicators has been chosen. It will be used in the empirical part of this paper. The methodological part of this work analyses the relative indicators of operating efficiency, profitability and solvency, presents the validation of study method, describes the study process and the composed model of financial indicators. The empirical part of the paper describes the activities of the company "X" Ltd. and carries out horizontal and vertical analysis of the financial statements of the company. Following the composed model, the empirical part of the work calculates relative indicators and compares the results with the coefficients of company "Y" belonging to the same furniture industry, in order to assess the company's operating efficiency, both companies are compared with a general indicator of the furniture industry.

Key words: efficiency, financial relative indicators, evaluation of operational effectiveness, financial analysis, methods of financial analysis

Račinskaitė M. Baldų gamybos įmonės veiklos efektyvumo vertinimas / Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovė doc. dr. L. Ivaškevičiūtė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, 2015, - 93 p.

SANTRAUKA

Finansų valdymo magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali, nes atliktas įmonės veiklos efektyvumo vertinimas, remiantis santykiniais veiklos efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodikliais, įmonės vadovams padeda priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius išteklių valdymo variantus ir veiklos efektyvumo didinimo priemones, atskleidžiant veiklos rezervus ir galimybes efektyviau dirbti, racionaliau panaudojant nefinansinius ir finansinius išteklius. Analizės išvados suteikia galimybę objektyviai įvertinti esamą įmonės situaciją, lanksčiai reaguoti į rinkos pokyčius. **Problema.** Efektyvumo rodiklių vertinimas ir pagrindimas turi įtakos vertinant įmonės esamą būklę ir veiklos rezultatus bei jos veiklos tęstinumą. Kaip įmonėse nustatyti veiklos efektyvumo gerinimo sritis ir kokios veiklos efektyvumo gerinimo priemonės yra tinkamos ir didinančios įmonių veiklos efektyvumą? **Objektas.** Įmonių veiklos efektyvumas. **Temos tikslas.** Remiantis analizuojamoje literatūroje atskleistais veiklos efektyvumo vertinimo santykiniais rodikliais ir įmonės pateiktais duomenimis atlikti įmonės veiklos efektyvumo analizę ir pagrįsti veiklos efektyvumo didinimo galimybes. **Tyrimo hipotezė.** Veiklos efektyvumo rodiklių (finansinių ir analogiškų koeficientų) pagalba galima apibūdinti gamybinės įmonės veiklos efektyvumo dinamiką, kuri leidžia spręsti apie įmonės veiklos efektyvumą ir galimas perspektyvas. **Šio tyrimo uždaviniai** yra išanalizuoti mokslinę literatūrą įmonių veiklos efektyvumo vertinimo tema parengti įmonių veiklos efektyvumo vertinimo metodologiją atlikti finansinių ataskaitų horizontalią ir vertikalią analizes bei įvertinti įmonės UAB „X“ veiklos efektyvumą remiantis santykiniais veiklos efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodikliais bei gautus rezultatus lyginant su tos pačios baldų pramonės šakos įmonės AB „Y“ koeficientais ir su bendrais baldų pramonės šakos rodikliais. **Darbo naujumas ir tyrimo rezultatai.** UAB „X“ vadovybė vadovaujasi finansinių ataskaitų rezultatais, tačiau detalios finansinės analizės nėra atliekamos kasmet. Taigi finansinės būklės ir veiklos efektyvumo analizės rezultatai padės įvertinti ne tik plėtros galimybes, bet ir kitus ekonominius aspektus, kaip išsiskolinimas ir veiklos sąnaudos. Remiantis nustatytomis probleminėmis sritimis, įmonės vadovybė galės atlikti tam tikras korekcijas ir pasiekti didesnę veiklos efektyvumą.

Pirmoje dalyje teoriniu aspektu yra vertinama efektyvumo koncepcija ir įmonių veiklos vertinimo metodų ir sistemų ypatumai. Pasirenkamas finansinių santykinųjų rodiklių analizės metodas, kuris bus taikomas empirinėje darbo dalyje. Metodologinėje dalyje analizuojami santykiniai veiklos

efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodikliai, aprašomas tyrimo procesas ir sudaromas finansinių santykinų rodiklių modelis. Empirinėje darbo dalyje yra aprašoma įmonės UAB „X“ veikla bei atliekama šios įmonės finansinių ataskaitų horizontali ir vertikali analizė. Taip pat empirinėje darbo dalyje remiantis sudarytu modeliu, apskaičiuojami santykiniai rodikliai. Atlikus įmonės veiklos efektyvumo vertinimo analizę, apskaičiuojant santykinius rodiklius, galima teigti, kad tyrimo metu iškelta hipotezė pasitvirtino ir santykinų veiklos efektyvumo, pelningumo ir mokumo rodiklių apskaičiavimas padėjo nustatyti, kurios įmonės veiklos sritys buvo valdomos efektyviai ir į ką reikėtų atkreipti dėmesį ir tobulinti.

Veiklos efektyvumo rodiklių analizė parodė, kad įmonės veiklos efektyvumui gerinti, būtina naudoti turimus finansinius išteklius, tačiau analizuojama įmonė veikė efektyviai. Įvertinus pelningumo rodiklius, galima teigti, kad įmonė analizuojamu laikotarpiu dirbo pelningai. Apibendrinant visus mokumo rodiklius, galima pasakyti, kad 2009 ir 2010 metais įmonei UAB „X“ buvo patys prasčiausi mokumo prasme ir tik 2013 metais rodiklis rodo, kad tais metais situacija ėmė gerėti. Taip pat problemų kelia ilgalaikis mokumas. 2009-2012 metais daugiau nei pusė įmonės turto buvo finansuojama skolintu kapitalu. Tačiau visu analizuojamu laikotarpiu apyvartumo rodikliai, turėjo tendensija vienais metais padidėti kitais sumažėti, taigi siekiant stabilizuoti nuosavo kapitalo grynąjį pelningumą, o vėliau jį didinti rekomenduotina padidinti pelną, ieškant alternatyvų pardavimo savikainos mažinimui. Pelningumo rodiklio mažėjimą įtakodavo ženkliai sumažėję pardavimai ir pelnas. Dėl šios priežasties, įmonė privalo ieškoti rezervų, kaip didinti produkcijos pelningumą, didinant pardavimus ir mažinant patiriamas sąnaudas. Tai galima būtų padaryti diegiant našesnę įrangą. Norint padidinti turto grynąjį pelningumą ar bent jau išvengti didelės šio rodiklio kaitos įmonės vadovams reikėtų sumažinti pardavimų savikainą bei mažinti gautinas sumas (kontroliuoti pirkėjų atsiskaitymo terminus).

Račinskaitė M. The assessment of operating efficiency of furniture manufacturing company / Master thesis of Finance Management study program. Supervisor doc. dr. L. Ivaškevičiūtė Vilnius: Department of Banking and Investment, Faculty of Economics and Finance Management, Mykolas Romeris University, 2015. – 93 p.

SUMMARY

The topic of master thesis of Finance Management study program is relevant because the assessment of the efficiency of company's activities, based on the relative indicators of operating efficiency, profitability and solvency, helps the managers of the company to make optimal management solutions, rational options of resource management and measures needed to increase operational efficiency, identifying the reserves of activities and possibilities for a more efficient work, using non-financial and financial resources in a more rational way. The conclusions of the analysis provide an objective assessment of the current situation of the company, to respond flexibly to market changes. **The problem.** The evaluation and justification of performance indicators affect the assessment of the current state of the company, its financial performance and its continuity; the way the operational efficiency improvement areas can be established in companies and what performance improvement measures are appropriate and increasing companies' performance. **Object.** The efficiency of companies' activities. **The aim of the topic.** Analysis in the scientific literature submitted company operational efficiency evaluation methods, perform furniture production company performance assessment. **The hypothesis of the study.** Using performance indicators (financial and similar factors) it is possible to describe the dynamics of operational efficiency of a manufacturing company, which is an indicator of the company's efficiency and potential prospects. **The objectives of the study** are to analyse the theoretical company performance efficiency assessments of methods and systems peculiarities, the concept of efficiency, and the models of assessment. Prepare a company's efficiency evaluation methodology. Perform the company "X" performance efficiency assessments, based on an evaluation model, and present proposals for the company "X" efficiency improvement. **Novelty of the thesis and results.** The management of the company "X" Ltd. follows the results of financial statements, however, no detailed financial analyses are carried out annually. Thus, the results of the analysis of financial condition and operational effectiveness will assess not only the opportunities of development, but also other economic aspects, such as liability and operating costs. Based on the established areas of concern, the company's management will be able to carry out certain adjustments, and achieve a greater operational efficiency.

The first part theoretically assesses the concept of efficiency and the peculiarities of methods and systems used for the evaluation of companies' performance. The method of analysis of financial indicators is chosen, it will be used in the empirical part of this paper. The methodological part analyzes relative indicators of operational efficiency, profitability and solvency, describes the process of study, and compiles a model of financial relative indicators. The empirical part of the paper describes the activities of the company "X" Ltd. and carries out horizontal and vertical analysis of the company's financial statements. Based on the composed model, the empirical part of the work calculates relative indicators.

The analysis of performance efficiency indicators showed that in order to improve company's operational efficiency, it is necessary to use available financial resources, however, the analyzed company has been operating efficiently. The evaluation of profitability indicators shows that the company was profitable during the analysed period. Summarizing all solvency indicators, 2009 and 2010 years were the worst years for the company "X" Ltd. in terms of solvency and only the indicator of the year 2013 shows that in that year the situation began to improve. What is more, long-term solvency is problematic. In 2009-2012 more than half of the company's assets were financed by borrowed capital. However, during the entire analysis period, turnover rates had a tendency to increase in one year and decrease in the other year, therefore, in order to stabilize the net profitability and later increase it, it is advisable to increase profits by finding alternatives to reduce the cost of sales. The decrease of profitability rates was influenced by significantly reduced sales and profits. For this reason, the company has to look for reserves to improve profitability by increasing sales and reducing costs incurred. This could be done by implementation of more efficient equipment. In order to increase net asset profitability, or at least to avoid the high rate of change, the company managers should reduce the cost of sales and reduce accounts receivable (to control periods of customers' payments).

PRIEDAI

1 PRIEDAS

HORIZONTALI BALANSO ANALIZĖ

TURTAS	2009	2010	2011	2012	2013	Pasikeitimai (+,-), palyginti su praėjusiais metais							
						2010		2011		2012		2013	
						Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.
ILGALAIKIS TURTAS	2.287.092	2.050.962	2.616.867	3.686.291	4.056.985	-236.130	-10,32	565.905	27,59	1.069.424	40,87	370.694	10,06
NEMATERIALUSIS TURTAS	1.426	597	107	44.015	95.481	-829	-58,13	-490	-82,08	43.907	41035,51	51.466	116,93
MATERIALUSIS TURTAS	2.285.666	2.048.989	2.615.232	3.639.133	3.948.604	-236.677	-10,35	566.243	27,64	1.023.901	39,15	309.471	8,5
Žemė	0	0	0	0	210.000	0	0	0	0	0	0	210.000	100
Pastatai ir statiniai	30.903	347.218	529.935	1.681.916	1.530.310	316.315	1023,57	182.717	52,62	1.151.981	217,38	151.606	9,01
Mašinos ir įrenginiai	100.880	93.654	92.499	32.704	23.928	-7.226	-7,16	-1.155	-1,23	-59.795	-64,64	-8.776	-26,83
Transporto priemonės	195.462	187.578	151.178	312.698	275.175	-7.884	-4,03	-36.400	-19,41	161.520	106,84	-37.523	12
Nebaigta statyba	30.464	0	729.695	0	0	-30.464	-100	729.695	100	-729.695	-100	0	0
Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	1.918.722	1.410.117	1.104.212	1.587.794	1.886.152	-508.605	-26,51	-305.905	-21,69	483.582	43,79	298.358	18,79
Kitas materialusis turtas	9.235	10.422	7.713	24.021	23.039	1.187	12,85	-2.709	-25,99	16.308	211,44	-982	-4,09
FINANSINIS TURTAS	0	1.376	1.528	3.143	12.900	1.376	100	152	11,05	1.615	105,69	9.757	310,44
TRUMPALAIKIS TURTAS	1.980.828	3.233.605	3.953.372	6.045.706	6.085.139	1.252.777	63,25	719.767	22,26	2.092.334	52,93	39.433	0,65
ATSARGOS, IŠANKSTINIAI APMOKĖJIMAI IR NEBAIGTOS VYKDYTI SUTARTYS	528.446	935.438	827.823	1.198.368	1.205.501	406.992	77,02	-107.615	-11,5	370.545	44,76	7.133	0,6
Atsargos	528.446	872.407	633.121	1.179.044	1.180.057	343.961	65,09	-239.286	-27,43	545.923	86,23	1.013	0,09
Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	485.644	839.166	549.035	1.108.997	1.140.225	353.522	72,79	-290.131	-34,57	559.962	102	31.228	2,82
Išankstiniai apmokėjimai	0	63.031	194.702	19.324	25.444	63.031	100	131.671	208,9	-175.379	-90,08	6.120	31,67
Pagaminta produkcija	42.305	33.241	84.086	70.044	39.828	-9.064	-21,43	50.845	152,96	-14.042	-16,7	-30.216	-43,14
PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	1.197.108	1.958.975	2.844.511	3.422.042	3.064.864	761.867	63,64	885.536	45,2	577.531	20,3	-357.178	-10,44
Pirkėjų įsiskolinimas	1.068.235	1.921.386	2.844.511	3.419.442	3.064.864	853.151	79,87	923.125	48,04	574.931	20,21	-354.558	-10,37
Kitos gautinos sumos	128.873	37.589	0	2.600	-	-91.284	-70,83	-37.589	-100	2.600	100	-2.600	-100
KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0	0	0	0	6.460	0	0	0	0	0	0	6.460	100
PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	255.274	339.192	281.038	1.425.296	1.808.314	83.918	32,87	-58.154	-17,14	1.144.258	407,15	383.018	26,87
TURTO, IŠ VISO:	4.267.920	5.284.567	6.570.239	9.731.997	10.142.124	1.016.647	23,82	1.285.672	24,33	3.161.758	48,12	410.127	4,21

2 PRIEDAS

HORIZONTALI NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ ANALIZĖ

NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2009	2010	2011	2012	2013	Pasikeitimai (+,-), palyginti su praėjusiais metais							
						2010		2011		2012		2013	
						Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.
NUOSAVAS KAPITALAS	1.377.638	1.401.968	1.837.172	4.431.483	5.804.691	24.330	1,77	435.204	31,04	2.594.311	141,21	1.373.208	30,99
KAPITALAS	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	0	0	0	0	0	0	0	0
Įstatinis (pasirašytasis)	136.800	136.800	136.800	136.800	136.800	0	0	0	0	0	0	0	0
REZERVAI	784.532	784.032	783.532	27.346	27.346	-500	-0,06	-500	-0,06	-756.186	-96,51	0	0
Privalomasis	27.346	27.346	27.346	27.346	27.346	0	0	0	0	0	0	0	0
Kiti rezervai	757.186	756.686	756.186	0	0	-500	-0,07	-500	0,07	-756.186	-100	0	0
NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	456.306	481.136	916.840	4.267.337	5.640.545	24.830	5,44	435.705	90,56	3.350.497	365,44	1.373.208	32,18
MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2.884.582	3.876.899	4.733.067	5.300.514	4.337.433	992.317	34,4	856.168	22,08	567.447	11,99	-963.081	-18,17
PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	701.840	401.717	796.770	422.536	323.887	-300.123	-42,76	395.053	98,32	-374.234	-46,97	-98.649	-23,35
Finansinės skolos	701.840	401.717	796.770	422.536	323.887	-300.123	-42,76	395.053	98,34	-374.234	-46,97	-98.649	-23,35
Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	242.057	47.587	653.944	362.536	323.887	-194.470	-80,34	606.357	1274,21	-291.408	-44,56	-38.649	-10,66
Kredito įstaigoms	159.783	114.130	22.826	60.000	0	-45.653	-28,57	-91.304	-80	37.174	162,86	-60.000	-100
Kitos finansinės skolos	300.000	240.000	120.000	0	0	-60.000	-20	-120.000	-40	-120.000	-100	0	0
PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	2.182.742	3.475.182	3.936.297	4.877.978	4.013.546	1.292.440	59,21	461.115	13,27	941.681	23,92	-864.432	-17,72
Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	0	0	534.391	435.087	599.533	0	0	534.391	100	-99.304	-18,58	164.446	37,80
Finansinės skolos	447.000	165.000	750.000	750.000	750.000	-282.000	-63,09	-90.000	-54,55	0	0	0	0
Kredito įstaigoms	195.000	165.000	300.000	300.000	300.000	-30.000	-15,38	135.000	81,82	0	0	0	0
Kitos skolos	252.000	0	450.000	450.000	450.000	-252.000	-100	450.000	100	0	0	0	0
Skolos tiekėjams	1.134.079	1.264.262	1.892.287	2.180.010	1.684.078	130.183	11,48	628.025	49,68	287.723	15,21	-495.932	-22,75
Gauti išankstiniai apmokėjimai	0	0	18	6.438	5.146	0	0	18	100	6.420	35666,67	-1.292	-20,07
Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	143.310	176.715	284.788	478.173	665.981	33.405	23,31	108.073	61,16	193.385	67,9	187.808	39,28
Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	373.014	1.706.867	378.095	646.092	140.532	1.333.853	357,59	-1.328.772	-77,85	267.997	70,88	-505.560	-78,25
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ, IŠ VISO:	4.267.920	5.284.567	6.570.239	9.731.997	10.142.124	1.016.647	23,82	1.285.672	24,33	3.161.758	48,12	410.127	4,21

3 PRIEDAS

VERTIKALI BALANSO ANALIZĖ

TURTAS	2009	Proc.	2010	Proc.	2009-2010 m.	2011	Proc.	2010-2011 m.	2012	Proc.	2011-2012 m.	2013	Proc.	2012-2013 m.
ILGALAIKIS TURTAS	2.287.092	53,67	2.050.962	38,95	-14,72	2.616.867	39,87	0,92	3.686.291	31,14	-8,73	4.056.985	63,35	32,21
NEMATERIALUSIS TURTAS	1.426	0,03	597	0,01	-0,02	107	0,001	-0,009	44.015	0,57	0,569	95.481	0,60	0,03
MATERIALUSIS TURTAS	2.285.666	54,73	2.048.989	45,26	-9,47	2.615.232	21,76	-23,50	3.639.133	46,74	24,98	3.948.604	24,82	-21,92
Žemė	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	210.000	1,32	1,32
Pastatai ir statiniai	30.903	0,74	347.218	7,67	6,93	529.935	4,41	-3,26	1.681.916	21,60	17,19	1.530.310	9,59	-12,01
Mašinos ir įrenginiai	100.880	2,42	93.654	2,07	-0,35	92.499	0,77	-1,30	32.704	0,42	-0,35	23.928	0,15	-0,27
Transporto priemonės	195.462	4,68	187.578	4,14	-0,54	151.178	1,26	2,88	312.698	4,04	2,78	275.175	1,67	-2,37
Nebaigta statyba	0	0,73	0	0,00	-0,73	729.695	9,46	9,46	0	0,00	-9,46	0	0,00	0,00
Kita įranga, prietaisai, įrankiai ir įrenginiai	1.918.722	45,71	1.410.117	31,12	-14,59	1.104.212	14,32	-16,80	1.587.794	20,49	6,17	1.886.152	11,46	-9,03
Kitas materialusis turtas	9.235	0,22	10.422	0,23	0,01	7.713	0,10	-0,13	24.021	0,31	0,21	23.039	0,14	-0,17
FINANSINIS TURTAS	0	0,00	1.376	0,03	0,03	1.528	0,02	-0,01	3.143	0,04	0,02	12.900	0,08	0,04
TRUMPALAIKIS TURTAS	1.980.828	46,33	3.233.605	61,05	14,72	3.953.372	60,13	-0,92	6.045.706	68,86	8,73	6.085.139	36,65	-32,21
VYKDYTI SUTARTYS	528.446	12,36	935.438	17,66	5,30	827.823	12,59	-5,07	1.198.368	13,65	1,06	1.205.501	7,26	-6,39
Atsargos	528.446	12,36	872.407	16,47	4,11	633.121	9,63	-6,84	1.179.044	13,43	3,80	1.180.057	7,11	-6,32
Žaliavos ir komplektavimo gaminiai	485.644	11,36	839.166	15,84	4,48	549.035	8,35	-7,49	1.108.997	12,63	4,28	1.140.225	6,87	-5,76
Išankstiniai apmokėjimai	0	0,00	63.031	1,19	1,77	194.702	2,96	1,77	19.324	0,22	-2,74	25.444	0,24	0,02
Pagaminta produkcija	42.305	0,99	33.241	0,63	-0,36	84.086	1,28	0,65	70.044	0,81	-0,47	39.828	0,37	-0,44
PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	1.197.108	28,05	1.958.975	37,00	8,95	2.844.511	43,32	6,32	3.422.042	39,49	-3,83	3.064.864	28,47	-11,02
Pirkėjų įsiskolinimas	1.068.235	25,03	1.921.386	36,29	11,26	2.844.511	43,32	7,03	3.419.442	39,46	-3,86	3.064.864	28,47	-10,99
Kitos gautinos sumos	128.873	3,02	37.589	0,71	-2,31	0	0,00	-0,71	2.600	0,03	0,03	0	0,00	-0,03
KITAS TRUMPALAIKIS TURTAS	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	6.460	0,06	0,06
PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	255.274	5,98	339.192	6,42	0,44	281.038	4,28	-2,14	1.425.296	14,65	10,37	1.808.314	17,83	3,27
TURTO, IŠ VISO:	4.267.920	100,00	5.284.567	100,00	0,00	6.570.239	100,00	0,00	9.731.997	100,00	0,00	10.142.124	100,00	0,00

4 PRIEDAS

VETIKALI NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ ANALIZĖ

NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2009	Proc.	2010	Proc.	2009-2010 m.	2011	Proc.	2010-2011 m.	2012	Proc.	2011-2012 m.	2013	Proc.	2012-2013 m.
NUOSAVAS KAPITALAS	1.377.638	32,43	1.401.968	26,65	-5,78	1.837.172	21,18	-5,47	4.431.483	45,18	24,00	5.804.691	57,95	12,77
KAPITALAS	136.800	3,05	136.800	2,60	-0,45	136.800	2,30	-0,30	136.800	1,40	-0,90	136.800	1,35	-0,05
Įstatinis (pasirašytasis)	136.800	3,05	136.800	2,60	-0,45	136.800	2,30	-0,30	136.800	1,40	-0,90	136.800	1,35	-0,05
REZERVAI	784.532	17,50	784.032	14,91	-2,59	783.532	13,18	-1,73	27.346	0,28	-12,90	27.346	0,27	-0,01
Privalomasis	27.346	0,61	27.346	0,52	-0,09	27.346	0,46	-0,06	27.346	0,28	-0,18	27.346	0,27	-0,01
Kiti rezervai	757.186	16,94	756.686	14,31	-2,63	756.186	12,59	-1,72	0	0,00	-12,59	0	0,00	0,00
NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	456.306	10,21	481.136	9,10	-1,11	916.840	15,27	6,17	4.267.337	44,13	28,86	5.640.545	54,68	10,55
MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGOJIMAI	2.884.582	67,57	3.876.899	73,35	5,78	4.733.067	78,82	5,47	5.300.514	54,82	-24,00	4.337.433	42,05	-12,77
PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	701.840	16,44	401.717	7,60	-8,84	796.770	13,27	5,67	422.536	4,37	-8,90	323.887	3,14	-1,23
Finansinės skolos	701.840	16,44	401.717	7,60	-8,84	796.770	13,27	5,67	422.536	4,37	-8,90	323.887	3,14	-1,23
Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	242.057	5,67	47.587	0,90	-4,77	653.944	10,89	9,99	362.536	3,75	-7,14	323.887	3,14	-0,61
Kredito įstaigoms	159.783	3,74	114.130	2,16	-1,58	22.826	0,38	-1,78	60.000	0,62	0,24	0	0,00	-0,62
Kitos finansinės skolos	300.000	7,03	240.000	4,54	-2,49	120.000	2,00	-2,54	0	0,00	-2,00	0	0,00	0,00
PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	2.182.742	51,17	3.475.182	65,71	14,54	3.936.297	65,63	-0,08	4.877.978	53,03	-12,60	4.013.546	38,96	-14,07
Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalis	0	0,00	0	0,00	0,00	534.391	8,91	8,91	435.087	4,73	-4,18	599.533	5,82	1,09
Finansinės skolos	447.000	10,48	165.000	3,12	-7,36	750.000	12,50	9,38	750.000	8,15	-4,35	750.000	7,28	-0,87
Kredito įstaigoms	195.000	4,57	165.000	3,12	-1,45	300.000	5,00	1,88	300.000	3,26	-1,74	300.000	2,91	-0,35
Kitos skolos	252.000	5,91	0	0,00	-5,91	450.000	7,50	7,50	450.000	4,89	-2,61	450.000	4,37	-0,52
Skolos tiekėjams	1.134.079	26,60	1.264.262	23,91	-2,69	1.892.287	31,54	7,63	2.180.010	23,70	-7,84	1.684.078	16,36	-7,34
Gauti išankstiniai apmokėjimai	0	0,00	0	0,00	0,00	18	0,0003	0,0003	6.438	0,07	0,0697	5.146	0,05	-0,02
Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	373.014	8,75	1.706.867	32,26	23,51	378.095	5,75	-26,51	646.092	6,63	0,88	140.532	1,39	-5,24
Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	143.310	3,36	176.715	3,34	-0,02	284.788	4,33	0,99	478.173	4,91	0,58	665.981	6,57	1,66
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ, IŠ VISO:	4.267.920	100,00	5.284.567	100,00	0,00	6.570.239	100,00	0,00	9.731.997	100,00	0,00	10.142.124	100,00	0,00

5 PRIEDAS

HORIZONTALI PELNO (NUOSTOLIO) ANALIZĖ

Straipsniai	2009	2010	2011	2012	2013	Pasikeitimai (+,-), palyginti su praėjusiais metais							
						2010		2011		2012		2013	
						Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.	Lt	Proc.
PARDAVIMO PAJAMOS	7.408.515	10.838.143	15.706.333	23.383.083	21.648.651	3.429.628	46,29	4.869.190	44,92	7.676.750	48,88	-1.734.432	-7,42
PARDAVIMO SAVIKAINA	3.601.094	5.122.314	10.302.049	12.078.323	11.664.854	1.521.220	42,24	5.179.735	101,12	1.776.274	17,24	-413.469	-3,42
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	3.807.421	5.715.829	5.404.284	11.304.760	9.983.797	1.908.408	50,12	-311.545	-5,45	5.900.476	109,18	-1.320.963	-11,69
VEIKLOS SĄNAUDOS	3.354.421	4.159.240	5.565.827	7.713.435	7.643.481	804.819	23,99	1.406.587	33,82	2.147.608	38,59	-69.954	-0,91
Pardavimo	1.350.799	1.848.651	2.574.217	3.373.786	3.392.944	497.852	36,86	725.566	39,25	799.569	31,06	19.158	0,57
Bendrosios ir administracinės	2.003.622	2.310.589	2.991.610	4.339.649	4.250.537	306.967	15,32	681.021	29,47	1.348.039	45,06	-89.112	-2,05
TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	453.000	1.556.589	-161.543	3.591.325	2.340.316	1.103.589	243,62	-1.718.132	-110,38	3.752.868	2323,14	-1.251.009	-34,83
KITA VEIKLA	0	2.500	776.300	15.703	38.470	2.500	100	773.800	30952	-760.597	-97,98	22.767	144,99
Pajamos	0	2.500	776.300	15.703	38.500	2.500	100	773.800	30952	-760.597	-97,98	22.797	145,18
Sąnaudos	0	0	0	0	30	0	0	0	0	0	0	30	100
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-85.022	-43.601	-49.108	-83.922	-66.790	41.421	-48,72	5.507	-12,63	34.814	-70,89	17.132	-34,89
Pajamos	54	8.275	96	258	1.809	8.221	15224,07	-8.179	-98,84	162	168,75	1.551	601,16
Sąnaudos	85.076	51.876	49.204	84.180	68.599	33.200	39,02	-2.672	-5,15	34.976	71,08	-15.581	-18,51
IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	367.978	1.515.488	565.649	3.523.106	2.311.996	1.147.510	311,84	-949.839	-62,68	2.957.457	522,84	-1.211.110	-34,38
PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	367.978	1.515.488	565.649	3.523.106	2.311.996	1.147.510	311,84	-949.839	-62,68	2.957.457	522,84	-1.211.110	-34,38
PELNO MOKESTIS	55.197	212.658	88.132	555.966	373.367	157.461	285,27	-124.526	-58,56	467.834	530,83	-182.599	-32,84
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	312.781	1.302.830	477.517	2.967.140	1.938.629	990.049	316,53	-825.313	-63,35	2.489.623	521,37	-1.028.511	-34,66

6 PRIEDAS

VERTIKALI PELNO (NUOSTOLIO) ANALIZĖ

Straipsniai	2009	Proc.	2010	Proc.	2009-2010 m.	2011	Proc.	2010-2011 m.	2012	Proc.	2011-2012 m.	2013	Proc.	2012-2013 m.
PARDAVIMO PAJAMOS	7.408.515	100,00	10.838.143	100,00	0,00	15.706.333	100,00	0,00	23.383.083	100,00	0,00	21.648.651	100,00	0,00
PARDAVIMO SAVIKAINA	3.601.094	48,61	5.122.314	47,26	-1,35	10.302.049	65,59	18,33	12.078.323	51,65	-13,94	11.664.854	53,88	2,23
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	3.807.421	51,39	5.715.829	52,74	1,34	5.404.284	34,41	-18,33	11.304.760	48,34	13,93	9.983.797	46,12	-2,22
VEIKLOS SAŃAUDOS	3.354.421	42,28	4.159.240	38,38	-3,90	5.565.827	35,44	-2,94	7.713.435	32,98	-2,46	7.643.481	35,31	2,33
Pardavimo	1.350.799	17,03	1.848.651	17,06	0,03	2.574.217	16,39	-0,67	3.373.786	14,43	-1,96	3.392.944	15,67	1,24
Bendrosios ir administracinės	2.003.622	25,26	2.310.589	21,32	-3,94	2.991.610	19,05	-2,27	4.339.649	18,56	-0,49	4.250.537	19,63	1,07
TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	453.000	5,71	1.556.589	14,36	8,65	-161.543	-1,03	-13,33	3.591.325	15,36	14,33	2.340.316	10,81	-4,55
KITA VEIKLA	0	0,00	2.500	0,02	0,02	776.300	4,95	4,93	0	0,00	-4,95	38.470	0,18	0,18
Pajamos	0	0,00	2.500	0,02	0,02	776.300	4,95	4,93	15.703	0,07	-4,88	38.500	0,18	0,11
SaŃaudos	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00	30	0,0001	0,0001
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	-85.022	-1,07	-43.601	-0,35	-0,72	-49.108	-0,31	-0,04	-83.922	-0,37	-0,06	-66.790	-0,22	-0,15
Pajamos	54	0,001	8.275	0,07	0,069	96	0,001	0,069	258	0,001	0,000	1.809	0,01	0,01
SaŃaudos	85.076	1,58	51.876	0,43	-1,15	49.204	0,51	0,08	84.180	0,33	-0,18	68.599	0,38	0,05
IPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	367.978	6,83	1.515.488	12,56	5,73	565.649	5,86	-6,70	3.523.106	13,81	7,95	2.311.996	12,81	1,00
PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIĖŠ APMOKĖSTINIMĄ	367.978	6,83	1.515.488	12,56	5,73	565.649	5,86	-6,70	3.523.106	13,81	7,95	2.311.996	12,81	1,00
PELNO MOKĖSTIS	55.197	1,02	212.658	1,76	0,74	88.132	0,91	-0,85	555.966	2,18	1,27	373.367	2,07	-0,11
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	312.781	5,77	1.302.830	10,78	10,01	477.517	4,93	-5,85	2.967.140	11,63	6,70	1.938.629	10,75	-0,88

MOKUMO IR PELNINGUMO RODIKLIAI

UAB "X" baldų gamybos įmonė	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2010 m.	2010-2011 m.	2011-2012 m.	2012-2013 m.
Bendrojo mokumo rodiklis	0,377	0,358	0,342	0,591	1,180	0,021	-0,016	0,249	0,589
Einamojo mokumo rodiklis	0,907	0,930	1,004	1,239	1,516	0,023	0,074	0,235	0,277
Įsiskolinimo koeficientas	50,408	81,170	79,851	65,028	43,649	30,762	-1,319	-14,823	-21,379
Ilgalaikio įsiskolinimo koeficientas	12,265	8,411	13,442	5,184	3,259	-3,854	5,031	-8,258	-1,925
Trumpalaikio įsiskolinimo koeficientas	38,144	72,759	66,410	59,844	40,390	34,615	-6,349	-6,566	-19,454
Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas	-0,042	-0,051	0,002	0,143	0,208	-0,009	0,031	0,123	0,065
AB "Y" baldų gamybos įmonė									
Bendrojo mokumo rodiklis	1,121	1,656	2,450	2,946	2,156	0,535	0,794	0,496	-0,79
Einamojo mokumo rodiklis	1,474	2,476	2,800	2,431	1,149	1,022	0,324	-0,369	-1,282
Įsiskolinimo koeficientas	38,958	38,529	28,469	24,687	32,063	-0,429	-10,06	-3,782	7,376
Ilgalaikio įsiskolinimo koeficientas	4,778	4,583	1,063	1,114	2,113	-0,195	-3,52	0,051	0,999
Trumpalaikio įsiskolinimo koeficientas	34,179	33,946	27,407	22,865	29,950	-0,233	-6,539	-4,542	7,085
Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas	0,172	0,501	0,493	0,327	0,045	0,329	-0,008	-0,166	-0,282
UAB "X" baldų gamybos įmonė									
Grynasis pelningumas	4,222	12,021	3,040	12,689	8,955	5,799	-8,981	9,649	-3,734
Turto grynasis pelningumas	5,467	27,277	8,056	36,402	19,509	22,303	19,221	28,346	-16,893
Nuosavo kapitalo grynasis pelningumas	28,740	93,742	29,484	94,666	37,878	64,002	-64,258	65,176	-56,788
AB "Y" baldų gamybos įmonė									
Grynasis pelningumas	10,463	14,121	11,253	11,655	8,667	3,658	-2,868	0,402	-2,988
Turto grynasis pelningumas	18,359	29,846	23,881	25,023	16,140	11,487	-5,965	1,142	-8,883
Nuosavo kapitalo grynasis pelningumas	42,041	47,366	34,232	34,409	23,347	5,325	-13,134	0,177	-11,062

VEIKLOS EFEKTYVUMO IR BALDŲ PRAMONĖS ŠAKOS RODIKLIAI

UAB "X" baldų gamybos įmonė	2009	2010	2011	2012	2013	2009-2010 m.	2010-2011 m.	2011-2012 m.	2012-2013 m.
Turto apyvartumas	1,295	2,269	2,650	2,869	2,179	0,974	0,381	2,219	-0,693
Trumpalaikio turto apyvartumas	3,740	3,352	3,973	3,868	3,558	-0,388	0,621	-0,105	-0,31
Ilgalaikio turto apyvartumas	3,239	5,284	6,002	6,343	5,336	2,045	0,718	0,341	-1,007
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas	6,189	5,533	5,522	6,833	7,063	-0,656	-0,011	1,311	0,23
"AB "Y" baldų gamybos įmonė									
Turto apyvartumas	1,755	2,114	2,122	2,147	1,862	0,359	0,008	0,025	-0,285
Trumpalaikio turto apyvartumas	3,416	2,514	2,765	3,863	5,411	-0,902	0,251	1,098	1,548
Ilgalaikio turto apyvartumas	4,339	6,523	8,007	5,925	3,371	2,184	1,484	-2,082	-2,554
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas	5,034	3,357	3,386	6,049	11,002	-1,677	0,029	2,663	4,953

Rodiklis	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.
Grynasis pelningumas	0,65	3,73	3,63	3,95	3,57
Turto grynasis pelningumas	1,01	6,07	6,51	7,48	6,92
Nuosavo kapitalo grynasis pelningumas	2,51	14,27	15,58	16,85	15,14
Turto apyvartumas	1,55	1,63	1,79	1,89	1,94
Ilgalaikio turto apyvartumas	3,13	3,67	4,05	4,02	3,81
Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas	6,92	5,9	7,07	8,48	9,27